

10.540

Cy-23

Folyvást tartó
Mezei és Kerti
KALENDÁRIOM,

vagy :

Mit kell a' józan gazdának az
esztendő minden hónapjaiban,
mind belső, mind külső gazda-
sága körül haszonnal végezni,
és tudni?

Tökélletes tanácsadó
a' belső és külső Gazdaság'
minden Ágazataiban,

ügymint :

Mit kellesék az udvarban, mulató- 's kony-
hakertekben, a' gyümölcsfák, és virágok
mellett, nyárban és télben, a' szőlők', szán-
tóföldek', rétek', és erdők' mívelésében,
marha', baromfi', méhek' nevelésében ha-
lászat' és a' vadászat' dolgaiban esalha-
tatlan előmenetellel cselekedni — több
tapasztalt gazdák és saját észrevételei
szerént.

Kiadá

EGY MEZEI GAZDA.

LARTIG. G.

könyv-mű-és renemü-
kereskedése
KASSÁN.

Folyvást tartó

Mezei és Kerti KALENDÁRIUM,

vagy :

Mit kell a' józan gazdának az esztendő
minden hólnapjaiban, mind belső,
mind külső gazdasága körül haszon-
nal végezni, és tudni?

Tökélletes tanács adó a' belső és külső

GAZDASÁG' MINDEN ÁGAZATAIBAN,

úgy mint :

Mit kellesék az udvarban, mulató 's konyha kertek-
ben, a' gyümölesfák, és virágok mellett, nyárban
és télben, a' szőlők' szántóföldek' rétek' és erdők'
mivelésében, marha', baromfi', méhek' nevelésében
halászat' és a' vadászat' dolgaiban csálhatatlan
előmenetellel cselekedni — több tapasztalt gazdák
és saját észrevételei szerint.

Kiadá

EGY MEZEI GAZDA.

Pruisz Gyula

KASSÁN, 1832.

WERFER KÁROLY SAJÁTJA.

5-058

Leit. 1955

36.695

36.695

JANUÁRIUS.

I. A' Házi és udvari foglalatosságok.

Az ujjonnan fogadott cselédeknek foglalatosságokat kimutatni, a' kezökhöz tartozó szereket, eszközöket feljegyzés mellett által - adni.

A' Béreseket tüzi, és épület fa' szállítására, és ha a' föld hótól belepettetve van, trágya hordásra fordítani.

Az aszszony féle cselédeknek a' len tilót, gerebent, fonást, és motóllálást folyvást gyakorolni.

Az élet-tárokban a' szemes életet lapátokkal szorgalmasan megforgatni.

Az olyan vidékeken, hol az élet csürbe szokott takarítani, ezen hólnapban legfőbb foglalatosság a' csépelés, melly annál könnyebben megy minél keményebb hideg van. A' lóhere és bükköny-mag kiváltképpen csak a' kemény hidegben csépeltehetődik; mivel e' kétfélének szalmája, és hüvelyke felettebb szívó lévén, nem könnyen bocsátja a' magot; de a' kemény fagy megszáritja a' hüvelyeket, s' megmerevedvén, a' cséplő alatt töredékenyekké teszi. Ennél fogva a' nevezett magoknak csépelésére nézve el ne múlassa az ember az ezen hólnap' legkeményebb hideg napjait használni.

A' lenmag ezen hónapban még tokjában hagyatassék, és gyakran kiostáltassék, melly által a' fümagtól annyival inkább tisztán maradhasson, és a' sok gyomlálástól annak idejében megkímélthessen.

Az aszalt gyümölcsöket, mellyek felesleg valók, legjobb ezen hónapban eladni. A' búkkönyből a' legkisebb, magokat kell vetésre kiválogatni. A' nyári élet félét, mint kendert, árpát, borsót, lencsét, 's több e' félét kitisztítva rakásra kell tölteni.

Ha az idő folyamata állandó, az élelem félét heti vásárookra kell szállítani.

A' télire pinczékbe eltett főzelék féle zöldségeket gyakran meg kell vizsgálni, 's a' lágyabb időkben gyakran friss levegőt kell rájuk bocsátani, és a' homokba helyezettteket, ha a' homok szárazsága miatt fonnyadni kezdenek, egy-kevése meg kell locsolgatni. A' közöttök rothadásba vagy pedig csirába indultakat szorgalmatosan ki kell válogatni, és elébb mindig azokat használni.

* * *

A' kehl káposztát télen sokáig eleveenségben megtartani.

A' kehl fejeket úgy kell száraitól levagdalni, hogy torzsájukból egynehány újni hosszúságú rajtok maradjon, ezen torzsákból a' belet mint egy-egy íznyire ki kell vésni, a' nélkül hogy annak külső héjját megvagdalja, vagy sértegesse; ekkor a' kehlt torzsájánál fogva madzagra kötözi az ember, és úgy alkalmaztatja függőket, hogy a' torzsákba vésett üreség felül egyenesen álljon, és azon kis üregbe, minden reggel öntsün az ember rendesen annyi friss vizet, a' mennyi abba fér. Ezen csekély 's együgyű eszköznél fogva mind a' közönséges, mind a' másféle kehleket sok ideig friss állapotban lehet tartani.

II. A' fa iskola, és gyümölcsös kert körül tellyesítendő foglalatosságok.

A' Tavaszi gyümölcs magokkal beültetésre rendelt ágyakat körül kell árkolni, ha hogy ezen föld szabadon nyitva áll, nem feletébb nedves, és az még őszel meg nem tétetett rajta.

A' gyümölcs magok még az őszel elkészített ágyakba tétetnek; a' noszpolya magot az ember előre vízben megáztathatja. A' gesztenye, kajszin barack magok, diók és mogyorók, vizes homokban elébb csirába hozatathatnak.

A' hernyó fészkeket, a' fák ágairól szorgalmasan fel kell keresni és össze égetni, a' fa kisék, fa-mászók, és sok nemű czinkék ezen foglalatosságban a' leggyorsabb segítő társak.

Fa karókat kell készíteni, mellyek a' hegyezett végök felől a' menyire a' földbe kell menniük, vagy a' tűzön valamennyire megperseltessenek, vagy pedig kulimázzal, szekérkenővel béáztatassanak.

Csináljon az ember jegyzéseket, messen fácskára számokat, szerezzon hárshéjat, sást vagy kötöző vesszőket; a' metsző késeket fa-fűrészeket és egyéb afféléket hozza rendbe, és készítsen-elelegendő oltó viaszt, melly a' következő tavaszon és nyáron a' fák oltásához megkívánatik.

Vizsgálja - meg az ember a' télire elrakott gyümölcsöket, és a' törődötteket vagy rothadásra hajlandókat válogassa-ki főzéshez.

Minden nemű gyümölcsök magvait szorgalmasan rakásra kell gyűjteni.

Délutáni napfényes napokon tisztogatni kell a' vén fákat, durva, vastag. és bemohosodott

kérgektől és azok alá magokokat bévelt férgektől, 's azoknak tojásaiktól. — A' fiatal, gyenge héjú fákat, lugasokat a' nevedő hideg' esetében gondosan meg kell őrizni a' nyúlaktól.

Csendes időben a' nagyon sűrűn össze-álló 's egymásra nőtt ágait a' fának le kell vagdalni, hogy a' jövődöbéli gyümölcshez szükséges szabad levegő és napfény annyival inkább hozzá hathasson.

Oltó és párosító ágacskákat kell szedegetni, és míg azoknak 'használások' ideje elkövetkezne, egy árnyékos helyen a' szabad levegőre egy izny mélységre a' földbe le kell takarni. Legjobb ideje van ilyenkor az oltáshoz szükséges viasz' készítésére, oltó ruhákat és párosító kötőleket vászonból szabdalni, és oltó viasszal bevonni 's hárshéját is előre elegendő mennyiségben beszerezni. Az oltáshoz és párosításhoz kiváltképen alkalmas kötőlék a' hárshéj, csak hogy azt előbb be kell viasszal vonni.

A' mi a' citrón és narancs hajtását illeti, azt azon fagytól szabadon telelő helyről, hol eddig az edényben álló fák tartattak, egy olyan szobába, mellyben a' melegség Reaumur mértékje, szerént *) 12 foknyi, közel az ablakhoz kell helyheztenni mérsékelt nedvesen tartani, és lágy időben hozzá gyakran friss levegőt bocsátani.

* * *

Oltóviaszt mint kellessék készíteni.

Végy egy rész veres, vagy fehér fenyő szurkot, tedd egy mázos edénybe gyenge tűz mellé, és a' midőn

*) A' hőmérték mindig Reaumur szerént van meghatározva bár ha a' mellett nem épen mindenkor maradnak is meg.

már olvadni kezd tégy, bele két rész sárga, vagy még jobb, fehér viaszt. Ha már a' fenyő szurok vagy gyánta egygyütt össze-olvadt, és azon ally, melly a' fenyő szurokban szokott lenni, a' tisztájától elválva az edény' fenekére leülepedett: akkor a' tiszta vegyületet csendesen és vigyázattal töltsd ki egy más tiszta edénybe, hogy az ally a' tisztájától elválva az edény' fenekén maradjon. A' míg még ekkor a' vegyület híg és folyó, tölts hozzá 1 rész Terpetin olajt. Ha pedig a' kitöltés' ideje alatt hirtelen megtalálna hűlni, tehát meghígítás véget tedd parázs tűzhöz hogy folyóvá olvadjon. Ezen oltó viasz, mellyet az ember meghűléskor rúdformákba is formálhat, igen sok ideig eltartható, használásakor a' fának hasadékhöz nagyon oda fekszik, és azt a' legjobb következzel össze-forrasztja.

III. Foglalatosság a' szőlőben.

Gondoskodni kell a' szőlő karók, léczek és rudak felől, az elsőket hegyezd-meg és keményítsd - meg tűz által azon részét mellynek a' földbe kelletik mennie.

Csendes időben ganéjt kell hordani és takarítani a' szőlőbe, szeles időben pedig szélyel teríteni.

A' melegebb vidékeken, ha az idő meg lágyul és a' föld már jó formán szikkadt, szőlőveszszőket metszeni is lehet. — Itt nálunk Magyar Országban az idő' járásánál fogva ezt gyakorolni nem lehet.

IV. Foglalatosságok a' veteményes kertben.

A' kerti szerszámokat 's készülleteket javítani kell, az avúltak és elkopottak helyett használható újjakat kell szerezni. Babkarókat, melegágy készülleteket 's több e' féléket, mind jó korán elő kell készíteni.

Kerti Rezsukát: és salátát ládában ben a' szobában is termesztetni. Az árticsokát, zellert, raponcza és egyéb illyes gyökeret a' kemény hideg ellen gyékénnyel, gallyal, szalmával, dudvával, lóganéjjal, a' csiperke gomba ágyakat pedig hosszú szalmával, és úgy azután az első és hideg ellen lóganéjjal jól be kell fedni.

Ha a' zöldséges kert még tél előtt meg nem trágyáztatott, tehát ezen hónapban annak mulhatatlanul meg kell történnie; a' végre az embernek jól megérett apró trágyát kelletik választani. Lány időben ássa és forgassa meg az ősszel még így el nem készített ágyat, és szellőztesse meg az árticsokát, zellert és raponcza gyökeret.

A' spárga mag' ültetésére most van a' legjobb és alkalmasabb idő, ha hogy az még ősszel meg nem történt.

A' korábban használás végett spenát, turbo-lya, petrezselyem; paszternák veres és sárga répa, kalánfü és több e' féle magokat még borsót és kerti nagy babot is nyílt időben el lehet vetni.

A' vetésre szükséges magok eránt különös figyelemmel kell lenni, azokat jól meg kell tisztítani, kiváltképen azokat, melyek ganéjos meleg ágyba vettetnek; és olyan helyen kell tartani, hol az egerek hozzájuk nem juthatnak; vagy pedig hogy azon hívatlan vendégek ellen bátorságba helyheztesse az ember a' magokat: tehát egy tokba kámfort tegyen és azt nem igen keményen bedugva a' magokhoz teszi, szinte hasznos szolgálatot tesz; csak hogy gyakran meg kell a' friss terpetinbe mártást ujtani. A' millyen féle magok még az ideig hibaznak; most meg kell szerezni.

Téli időben gyökerecskéket nevelni.

A' retek magot áztassa az ember 24 óráig lanyhás vízben, és akkor azon nedvesen egy zacskócskába kötve tegye az ember egy elegendő meleg helyre, 's ott tartsa legalább 24 óráig, hogy a' magok csirába indulhassanak. Ekkor vegyen elő az ember egy hordócskát, 's azt derékba fűrészeltesse két felé, és mind a' két felét melegítse meg jól, 's azután az egyiket tölts meg jól megtrágyázott kerti földel, 's vesse abba a' petrezselyem, saláta, retek, a' vagy egyéb féle magot, 's borítsa rá a' másik felét, melynek szorossan egymásra kelletik feküdni. Azután vigye le az ember egy pinczébe, 's a' bevetett földet öntözze meg a' szükségig kellő lanyhás vízzel, 's ismét fedje be jól. Tizennégy nap múlva már jó salátát vághat le róla.

V. Foglalatosságok a' virág, üveg házbéli narancs-termesztő és mulató kertekben.

A' medvefűl és kulcsvirágokat lehet ládácskába és igen apróra elvagdalt mohba vetni.

A' telelő helyen lévő plánták közül mind egyik megkívánja a' maga természetéhez kellő bizonyos mértékű melegséget. Minden plánták, a' melyek csak Reaumur mértékje szerint 4. grádustryi melegséget kívánnak, kitelelhetnek egy olyan pinczében, melyben a' fagynak helye nincs. Ide számláltathatnak: a' külömbféle Adonis neműek, Czamoly fű (Akeley) Alpesi balzsam; Apocinum (Apocinum androsemi folium) Öszirózsa, medvefűl virág, a' kék égő virág Cardinál virág, camille, veronica, kisezerjófű, fai borostyán, füstfű, fáczánfű, fűge, tűz színű liliom, tűz színű szegfű, gyűszű virág, pézsma virág, szászorszép, csomo virág (garben) kerti mály-

va Loncz virág, kecske ruta (*galega officinalis*) harang virág, sárga ibolya, Fül-fű, Ölyvfű, csengőfű, kakastarély virág, Repcsény, szent-plánta, kutya fog, kutyanyelv, Jaczintus, Diszes narczis (Jonquille,) Iris, farkashárs (Kellerhals) Májfű, lilium; Oroszlány száj, Monarda, Estvelke (*Hesperis*) Narczis, szegfű, Ranunkulus, Rozsa, Rozmarin, Zsája, bársonykar, bomokfű, sikkantyú (*Scabiosa*) Kulcsvirág, Fecskegyökér, laptavirág, Dárdácska, Köröntőfű, Taczeta, narczis, Téli tűzegvirág, sárkányfű, és több ilyenek. — Itt meg kell jegyezni hogy az olyan plántákat melyek Magyar ország' melegebb tartományjaiban a' szabad levegőn is kinn maradhatnak: tehát a' pincze' boltjához legközelebb, a' gyengébbeket pedig befelé hátrább, a' hol néhány grádussal is melegebb van, kelletik helyheztenni.

A' következő plánták, a' melyek Reaumur szerint 8 grádusnyi meleget kívánnak, egy világos, délre fekvő szobában egy kevése fűtetetnie, ha az időmérő négy grádusnyi melegre kell tartatniok, hogy hajtásba egy átaljába ne indulhassanak, és csak a' múlhatatlan szükség esetében kell őket egy-egy kis hideg vízzel locsolni, a' midőn t. i. az egészséges levelek, már fonyadozni kezdenek. E' következők: Hamu plánták (*Cineraria amalloides*, *lanata* és *maritima*) Aucube Alea, medvefű, Czitronfa, cziprus, Ciclamen Gorteria rigens, Hangfű (*Erica vulgaris*) Hortensia, szarvas szarv bokor, Hermania, kék Nyakócz fű (*Trachelium*) csengő fű (*Hypericum monogynum*, *olympicum*, *balearicum*, *pyramidale calycinum* (*Jazmin Jazminum sambac*, *grandiflorum azoricum*, *officinale* és *odoratissimum*) több levendula fajok (*levendula multifida*, *formosa*, *den-*

tata), a' Borostyán, mirtus, gránát és narancs fa, a' rongy virág, a' közönséges kinvirágok (*Pasiflora serrati folia*) Phylica, *Ericoides* *Pompelmus Citrus Decumanum*, Zörgő virág, Rezeda, a' gyengébb féle rózsafajok (*Rosa semper florens*, *muscosa*, *moschata*) a' gyopár. legtöbbnyire a' *Pelargonium* fajok, a' leves plánták: mint a' *Cactus flagelli formis*, *Agave*, és *Aloes*, a' rostos virágok, *Stapedia variegata*, a' köldök fű, vagy pap virág, melyek egy átaljában nem locsoltatnak, a' pánczélvirág, a' borostyán formájú laptavirág, farkas hárs, bőzvely, a' gyengébb Zsája fajok (*Salvia formosa*, *coccinea*, *pseudo coccinea* és *aurea*), az Indiai aranyfű virág, és több efélék.

Azon plánták melyeknek télben Reaumur szerint 8-tól fogva 14 grádusnyi melegre van szükség, megkívánják hogy álló helyeknek ablaka előtt egy előlre kiálló üveg házacska legyen, a' melynek hogy a' hideg be ne hasson, két lábánál kisebb állani nem szabad, és a' szobával elkerülhetetlenül közösülésbe kell lennie, kívülről pedig gyékény ponyvával béterítetnie. Ide tartozó plánták az úgy nevezett *Allamanda Cathartica* *Alströmeria Palergina*, *Canal indica*, a' tetemtöldő fű, *Cistus Salvifolia*.

Kemény fagy idején, gyakorta megtekintse az ember az üvegházban lévő időmérőt, hogy a' fűtést ahoz alkalmaztathassa: vagy pedig, ha hogy a' hideg felettebb nagy lenne, a' plántákat éjszakára a' meleg szobába vihesse. A' szoba ablaknak, mely az üvegházat a' szobától elválasztja, télben mindig nyitva kell állania, és egyedül csak a' szoba tisztogatás alkalmával kelletik becsukni, hogy a' plántákat a' por be ne lépje — El ne felejtse az ember a' gyékényborítékot az

ablakra minden este gondosan lebecsátani és csak reggel a' mindön már jól feljött a' nap, ismét félre-vetni.

Az olyan plántáknak, mellyek téli időben Reaumur szerént 12-től fogva 20. - 25 mértéknyi melegséget kívánnak, legjobb és czélerányosabb volna egy kis magányos keskeny szobácskát felállítani, mellynek egyik ablakához egy a' szobán egészen, végig nyúló vas kürtőjű vagy csövű kemenczének közelébb kelletik lennie. Akkor osztán a' kemenczéhez legközelébb lévő egyik üvegházacskába a' 21-től fogva 25. a' távolabb lévőbe pedig 12-től fogva 20 mértéknyi melegséget kívánó plántákat lehet helyheztenni. Az ilyen plánta tartókba tartoznak: farnezumi Akác, a' pamut, a' rózsaszín plajbászfű, vér virág, Desmanthus divergens a' két színű crinum Americanum — és Bracteatum, a' gyengébb — Hibiscus fajok, a' skárlát szín justitia, a' kávéfa, a' lantana Camara, a' tellyes Nerium Oleander, a' kellemes Pangrati amoenum és Carabeicum, a' gyenge kín virágok a' vinca rosea, a' Strelicia Reginae, a' Tradescantia discolor, Pangrati Zeylanicum, Achania Malvaviscus Volcameria Japonica, Xylophilla angusti folia, Arum divaricatum, sacharum Officinarium.

A' melly plánták leginkább megkívánják a' melegséget, azokat leghátul, azokat pedig mellyek több világosságot kívánnak sűrűn a' felső ablakba kell őket helyheztenni.

Minden plántákat gyakran, és gondosan meg kell téli helyheztetésökben az aszott 's meg sárgult leveleiktől ágacskáiktól tisztítani, nehogy ezek által a' többi egészséges részei szinte romlásba jöjjenek, melly miatt különben sok plántákban, kü-

lönösen pedig a' leveles fajtákban az ember elkerülhetetlen kárt vallana.

Ha a' levegő az 0 mértéken-túl az mértéklettségnek 5-ik vagy több mérték sorára jut, melly ezen hónapban természetesen ritkán szokott megtörténni: olyankor a' pinczében és a' fagytól egészen bátorságos meleg-házban tartott plántákra déltályban egy-egy kis szabad levegőt kell bocsátani; az által azok a' pallástól- és rothadástól megmentődnek.

A' cserepeket, mellyekbe hagymás virágok vannak mint: Jaczintus, tulipán, taczéta, nárczis, dárdácska, diszes nárczis, ranunculus, és szélvirágok (anemone) egy nagy világos 's 12, -15 mértéknyi melegségű szobában közel kell az ablakhoz rakni: Éjszakára pedig ha hogy nem fütődik a' kemencze, tehát annak tetejére kell rakni, és minden másod nap lanyha meleg vízzel meglocsolni. A' szélvirágoknak, a' ranunculusoknak elég ha hetenként csak kétszer meglocsoltatnak is. Az üveg alatt hajtó hagymáknak Reaumur szerént 12-15 mértéknyi melegséget ad az ember 's hetenként 2-szer, vagy 3-szor friss vízzel meglocsolja.

Gyöngy virágot és a' szép amarillist egy nem nagyon forró kemencze tetején kell hajtásra indítani, hol egy téglát kell alá tenni. Az amarillisnek minden másod nap' meg kell locsoltatnia. A' gyöngyvirágot, egy lapos belől mázas, és mindig vízzel megtöltött edényben kell tartani, és a' csiráit napjában 4-szer, 5-ször is megnedvesíteni.

Az egerekre, mellyek az illyes telelő helyeken gyakran tartózkodnak, és a' plántákat össze-rágják 's roncsolják, különös figyelmet kell fordítani, és őket fogóval, 's méreggel kell üldözni.

A' narancs fát, a' mint azt az ember tartani, és gyümölcsöztetni kívánja, 6-tól fogva 12 mértéknyi melegségben kell tartani.

Az Anglus vagy mulató kertben utánna kell látni, ha vallyon a' befedő vagy takaró nem szakad é - fel, a' vagy nem csúszott é félre valahol. — A' valamennyire még nem fedetettgyengébb növények' gyökereit harasztal falevelekkel, derekait pedig fenyő gyenge galyjaival, vagy pedig annak hijjánossága esetében szalmával kell a' rendkívül kemény hideg ellen védelmezni.

Ezen hónap' vége felé lágy időben lehet ranunculus szélvirág tulipán, és Jácint hagymákat ágyba ültetni ha hogy az ember előbbi ősszel azokat elmúlászotta.

* * *

A' hagymás virágok' virágzását siettetni lehet ilyen módon.

Vegyen az ember 6 lat saletromot, 2 lat hamuzsirt, és 2 lat konyhasót olvassza-fel ezeket mérsékelt melegenél egy font esső vízben, azután tegyen hozzá 1 lat fehér cukort, és szűrje által egészen. Ezen folyóságból tegyen mintegy 8 cseppet azon folyó vízzel megtöltött üveg edénybe, a' mellyen a' hagymák hajtásra indítatnak, ezen edénynek mindég tele kelle lenni vízzel, 's a' víz ennél fogva hogy az apadás hijját hasonló mennyiségben mindig hozzá kell tölteni, tehát minden nyolczad, és 10-zed napban megfrissül. Ezen felőldozást hasonlólag lehet azon víz közé vegyíteni mellyel a' virág hagyma locsoltatik az edényben, vagy pedig az ollyas vízzel meg lehet tölteni azon alsó edényt, mellyben a' virágcserep helyhezteszik, úgy hogy a' föld vagy az abban találtató plánta nedvesen tartassék.

—

VI. A' szántóvető, és réti foglalatoság.

Ez a' hónap rendszerént leghidegebb, és ennél fogva a' szántó földet szántani nem lehet. A' midőn azomban a' tél korán beáll, sokszor megtörténik hogy az idő járása Januáriusban oly mérsékelt, hogy a' félbe maradt búkköny vetést folytatni, és még elvégezni is lehet.

Illyenkor az eke szerszám' rendbe hozása körül foglalatoskodni, és egyéb mezei gazdasághoz tartozó szekereket kijavíttatni főgondja legyen a' gazdálkodónak.

Az idő'enyhülésével pedig' ne felejtse - el az ember a' szántó földön keresztül húzni szükséges vizárkocskákat.

* * *

Megfagyott kolompérokat mint lehet megehetőkké tenni.

Ha az ember a' megfagyott kolompérokat maga számára, vagy teheneinek, lovainak, és sertéseinek táplálásokra használni kívánja: igen hasznos ha azokat friss hideg vízbe rakatja és legalább félnapig ott tartja. A' folyó víznek sokkal több ereje van a' fagyot kiszívni, mint a' kút víznek. Hogy a' fagyot kolompért maga megehesse az ember: tehát hámozza-meg — és darabolja - el apróbb és nagyobb darabokra, rakja hideg vízbe, mellybe egy marék sót is vessen, fél napi ázás után megehető lészen.

VII. A' marha, és méh tenyésztés körül.

Minden nemű marhának meg kell a' magáét rendesen adni, és az istállót, ha csak szellőcsövek nincsenek rajta, igen gyakran meg kell szellőztetni. A' ló istállót melegen kell tartani; de a' mellett rekedt levegő ne legyen benne. A' hasas kanczák, valamint a' csikók is egészen a' le-

hetőségig kiméltessenek, és mindennap, legalább egyszer a' szabad levegőre kibocsáttassanak. A' juhokat mindennap meg kell itatni, és a' sóban nem kell veleket szükségét látatni. Ha az ember elég falevlet, harasztot szerzett mindennap hányjon elejökbe, széna, szalma eledelök penész nélkül való legyen, a' sertéseknek rendszerént enni kell adni, óljokat tisztán tartani, és aljoknak gyakran friss gazt, csuhét, szalmát, vagy erdős helyeken faleveleket kell vetni. A' tyúkokat hogy hamarabb tojni kezdjenek, malátával, pergelt zabbal és borsóval kell étetni.

A' méheket időről, időre meg kell tekinteni, ha vallyon nem szenvednek e' szükségét, és ha az bekövetkezik; tehát az ember ne fényes nappal, ha nem csak alkonyaton étesse, ne hogy valamely ragadozó méh oda kapjon. Az olyan kasoknak vagy köpüknek lyukait szűkebbre kell csinálni, minél fogva az őket megtámadó egynehány rablóknak annyival könnyebben megfelelhessenek, — A' kemény hideg ellen a' hasokat vagy köpüket ócska zsákokkal vagy szalma borítékokkal kell fedni. A' ezinkéket, és egyéb pusztító madarakat a' méhes környékéről pusztítani és idegeníteni kell, a' döglött méheket pedig, a' kijáró lyukszáján kihúzogatni. Az egerekre, kivált a' téli hónapokban különösen vigyázni kell. Még csak a' hó egészen el nem olvad, addig a' méheket bár milyen kellemes nap legyen is ki nem kell bocsátani, hanem inkább délutánig mindig bedugva kell kijárójokat tartani, és hogy friss levegőbe szükségök ne legyen, estve felé ismét kinyitni; vagy pedig állásokban a' kasokat lyukaikkal mind befelé fordítani, hogy a' nap' ki-sütését észre nevehessék. Ha az ember a' méheket

valamely idegen ismeretlen vidékre kívánja szállítani; épen ezen hónapban szállíthatja - el szánon legbiztosabban.

A' Méhek' ellenségei.

Az egér, nyest, véresbég, harázdabillegető, czinke, fecske, töviszúrógibics, harkály, gólya, tyúk, kasak, és több más madarak, a' hangyák, darázsok, lódarázsok, szinte ellenségei a' méheknek, még a' kisebb és nagyobb fajú éjjeli pillék is veszedelmes ellenségeik, a' midőn azok tojásaikat a' sejt közé tojják, és azokból kukacok kelvén-ki a' sejtet az az a' viaszt megeszik. Minden ellenségek ellen a' méheket védelmezni, kasokat a' mennyire csak lehet mindig tisztán tartani, és télen állandóul betapasztva tartani mulhatatlanul megkívántatik.

VIII. Halastó, erdei gazdaság, és vadászat.

A' lékeknek naponként nyitva kell állaniok, a' tavakon, 's arra is szorosán fel kell vigyázni, ha elegendő víz van e' a' tóban; 's van e' ki 's befolyása. Ha a' lékeken halak mutogatják magokat nyilván való jele a' víz hiányos tulajdonságának, melyet azonnal hozzá bocsátott friss vízzel kell megfrissíteni 's javítani. Mihelyt lágyulni kezd az idő, azonnal több lékeket kel a' tón vágdalni, és arra mindenek felett szorosán felügyelni, hogy a' jég tetején semmi álló víz ne legyen, hogy a' jeget betörje. A' nádat legjobb jég tetején levágni, és kévékbe kötni.

Az épületbeli, és tűzifák' vágdalásához egész erővel hozzá kell fogatni, és a' levagdaltakat kitakarítani. A' téli hónapokban levagdaltatott fák mind jóságokra, mind tartóságokra nézve sokkal felülmúlják az akármely időben vágott fákat; il-

lyenkor el ne felejtkezzék az ember a' szekereknek, és egyéb gazdasági eszközöknek 's szerszámoknak való fák kiválogatásáról, 's meghagyásáról. A' veres és topolya, vagy vadfenyő gubóit és gyümölcseit összeszedni, és kitisztogatni. Az egyenes síkföldű lágyabb vidékeken, a' hol fagyok tavasszal nagyon ritkán szoktak lenni, haszonnal lehet a' fejer fenyő, és nyirfa magokat vetni. A' fa lopkodásokra szorosan fel kell ügyelni.

Ezen hónapban legjobb a' vidrákat, rókákat, gerényeket, vadmatskákat, nyesteket, és farkasokat lövöldözni, minthogy bőreik és szőreik ilyenkor legjobbak. A' vad kocza vadászatnakm ár ezen hónap elejével meg kell szünnie, de a' vad süldeket, és egyéb meddő vagy bak vadakat még lehet lövöldözni; fenyves madarakat, és fenyő rigókat is lehet fogdosni. A' kertben tartott mindenféle vadakat, és madarakat táplálni kell. E' hónap végefelé első már ekkor bagzáznak, az utóbbiak pedig pározásnak eredni szoktak.

A fenyő magot tokjaiból kivenni.

A' fenyő magot legkönnyebben, és leghamarább meg lehet szárnyaikból szabadítani az által, ha azokat vízzel valamennyire meglocsolva kezei közt szétörzsöli, azután valamely szellős helyen azonnal megszáritja, és úgy szórólapát által felvetvén a' ledörzsölt tokhéjjaitól megtisztítja.

FEBRUÁRIUS.

I. Házi és udvari foglalatosság.

Az előbbi hónapban kijegyzett 's megnevezett munkák folytatódnak. A' szélveszek és hófúvások miatt lenyomult vagy megrongyollott sövény vagy nádkerítéseket kijobbíthatni, 's helyre állítani. A' fűz-fákat botoszni, és az ültetni valókat, melyeket a' következő hónapban el akar az ember ültetni mind ki kell jó éles fejszével hegyezni. Eben és a' következő hónapban az egész esztendőre megkívántató lisztet be kell örölni. — Repcze, és lenmag olajt ütni.

Az élettárolat a' zaúzsoktól, és molyoktól tisztán tartani. Oltson az ember friss meszet olyan vízben, melyben előbb lóherét, ürmet, és izzópot főzött. Ezen vegyülettel még azon melegen be kell mázolni 's fecskendezni mind a' falat, mind pedig a' felső és alsó padolatot.

II. Foglalatosság a' fa iskolában és Gyümölcskertben.

Ezen hónapban a' magról kelt fiatal fácskákat ki kell ültetgetni, ha csak a' föld nem felettebb nedves, vagy az idő nem felettebb kemény:

gyümölesmagokat, mogyorókat és diókat ültetni a' legalkalmasabb idő.

Ha hogy már nem igen tarthatni a' nagy hidegtől, úgy a' ganéjt, a' magról kelt 's elplántált aprófácskákról eltakaríthatni. Az elébbi nyáron oltott, és törpe fának hagyandó faderekacskák, a' már megnevesített részen felül három négy szemnyire elvágattatnak. Lágyabb, és kedvezőbb idő járás alkalmával, vége felé ezen hólnapnak már lehet hasításba oltani, 's szemezni; még pedig elébb a' szilva, baraczk és körtvély félekét.

A' gyümölcsöztető helybe, melly a' gyümölcsöt érésre sietetni a' mennyire csak lehet napfényt kell bocsátani; de mihelyt a' napfény megszűn azonnal az ablakra kell a' gyékényt vonni.

A' rakáson lévő gyümölcsök között szorgalmasan ki kell keresni a' rothadásba indultakat, és azokat egy hordóba hányván tél vége felé eczetnek használni.

A' gyümölcsfákat sárral, 's tavak fenekéről való iszapos sárral kelletik kővériteni, mellyet a' fa körül, a' mennyire annak töve köröskörül kiterjedhet, széjjel kell teríteni, hogy később a' tövén felásandó földel össze vegyülhessen.

A' fának hernyótojásoktól, vénlevelektől, és egyéb férgek' fészkeitől megtisztogatása ezen hólnapban legszorossabb foglalatosság.

Minthogy ezen hólnapnak vége felé a' fák nedvesége folyásba indul, mellyet a' nyúlak rendkívül nagyon szeretnek; tehát szoros felvigyázat kívántatik, hogy a' fák a' nyúlaktól megoltalmaztathassanak.

A' fiatal fákat még minekelőtte lévőbe indulnának meg kell metszeni, tövis, és tengeri szőlő

ágakat vagdalni, mellyeket a' kert' árnyékos; de nem nedves részében kell a' földbe elrejtteni, hogy mihelyt a' fagyja kimegy, azonnal elvitethessenek. A' törpe fák' metszését is ezen hólnapban kell megfejteni.

Sárga és őszi baraczk spallérekét vagy falbéleket eleikbe vetendő deszka, vagy más egyéb árnyékos vető eszköz által szorgalmasan meg kell a' nap fénytől őrizni, hogy reájok egészen Mártius utóljáig a' nap ne süthesen; mert a' napfény korán virágzásra csalván őket, később az éjjeli fagyok miatt gyümölcseiktől megfosztatnak.

Az oltóágacskák' gyűjtögetésével folyvást foglalatostkodni kell. Ha egy törzsökön két nemesített ágacskák hajtottak ki, tehát a' gyengébbet le kell metszeni.

Az oltóágacskák' választása.

Oltáshoz legalkalmasabbak az egy esztendei hajtású sűrű egymáshoz álló, tömött szemű ágacskák. Azoknak igazi éretteknek kell lenniük; az az: nem hogy egy felől zöldék, más felől pirosok, hanem minden oldalról szép barnás piros színűek és tiszta fehér bélűek legyenek. Azokat a' legjobb 's legtermékenyebb fajú fákra kelletik kiválasztani: legjobb pedig a' fa területének déli oldaláról vagdalni. A' lemetszett oltani való ágacskákat legjobb a' a' kertnek valamely árnyékos enyhős részben egy tenyérnyi mélységű földbe leásni; vagy pedig a' pinczében egy kevés, valamennyire nedves homokba takarni. Az oltóágacskák más helyre szállítások' alkalmával legtartósabbak és legjobbak, ha nedves moh közé tette egy viaszos vászonba összerakattatnak.

A' hasításba oltás.

A' hasításba oltásnál arra kell vigyázni, hogy az oltandó ágnak vagy deréknek felső része részont az az:

egy kevésé görbén metszettessen - le, és azután a' hozzá élesztett és illetett oltóágnak beléhelyeztetése végett mintegy két hüvelyknyi hasítást ejt az ember az oltandó ágnak vagy deréknek oldalán, de úgy hogy a' belét két-felé ne hasítsa, melly hasítást az ember a' késhegyinél-fogva nyitva tart. Ekkor előveszi az ember az oltóágacskát, 's hosszába mintegy másfél hüvelyknyire annak két oldalát rézsont lemetszi, és ék' formára megfaragja; de úgy hogy a' külső héjas oldala, melly az oltandó ág héj-jához és felső bőréhez alkalmaztassék, egy nyolczad résznyivel vastagabb maradjon a' belső héj nélkül élesen hagyott oldalánál, és belől olly élesre faragtassék, hogy a' nyílásnak össze eresztésekor egészen a' belső béléhez feküdjék; ekkor azután, az illy' módon megfaragott oltó-ágacskát belé illetvén az oltandó ág' hasadékjába, a' nyílást fenntartó kést kiveszi, a' hasadék pedig össze eresztetvén a' belealkalmaztatott oltóágacskát szorosan magába szorítja, 's azt azután az ember oltóvisszszal békényén egy ruháskával körül tekergetni, és hogy helyéből ki ne litorodjon, megháborítás nélkül vigyázva beköt-

III. Foglalatoság a' szőlőbe.

A' szőlő munkához megkívántató karókat, cölöpöket, dorongokat, és léczeket készíttetni a' romladozott garádjakat vagy kerítéseket kiigazgatni. A' trágya hordást tökéletesen elvégezni, és a' szőlőtőkék között széjjeltergetni. Ha az ember pusztá földet szőlővel be akar ültetni, a' hol csak a' föld elegendő nyirkos, tehát most ásogassa-fel jó mélyen.

A' melegebb éghajlatú tartományokban, hol a' nap korábban és nagyobb erővel ébreszti a' természetet téli álmából: ezen hónap vége felé a' midőn már a' föld fagyja is kiméggyen, a' szőlő metszést egész bátorsággal el lehet kezdeni. Ezen dolognak nem szolgál akadályúl, ha hogy még néhol hó találatna is, csak hogy különben

valami fagyos idő ne fenyegetődzön. Ha az ember lassan, vagy pedig a' következő hónap közepénél is későbbben végezi a' metszést, tehát a' szőlőtőtől a' rendin elfolyatja nedvét, melly a' vesszőnek ártalmára van. Az alant fekvő szőlőhegyeken mindig későbbre kell hagyni a' metszést; mert ezekben a' hideg sokkal hamarab szokott kárt okozni, mint a' magosabb fekvésű szőlőhegyeken.

Minthogy a' metszés a' szőlőművelésben legnagyobb figyelmet érdemlő munka, és így annak végrehajtása méltán vigyázatot, gondoskodást és értelmességet kíván: tehát mulhatatlanul olyan értelmes, és tapasztalt szőlőművesekre biztassék, kiknek munkájuk után a' jó következésre számot tarthatni. A' mi a' metszést illeti, tehát rendszeren úgy szokás, hogy az ember egy tőkének három csapját hagyja. A' buján hajtó tőkéken több csapokat is hagyhatni: de a' leves természetű vagy pedig rossz földű szőlőhegyen egy tőkén két csappal, sokszor pedig csak eggyel is meg kell elégedni. A' megfagyott termő vessző vagy csap hosszúra ne hagyattassék; mivel az ötödik és hatodik szemén felül semmi vagy pedig csak felette csekély termés szokott lenni. Ennélfogva a' termő vesszőnek vagy csapnak hosszan hagyásából nem hogy haszon volna, hanem inkább elkerülhetetlen kár szokott következni; mert a' haszontalanul nőtt vesszők csak elszívják a' nedvességet a' termőktől. Némelly szőlőfajok ugyan elszenvedik a' valamennyire hosszabb metszéseket is kivált akkor a' midőn a' téli viszontagságok miatt több alsó szemeik megvakultak, és illyen esetekben a' metszést természetesen hosszabba kelletik hagyni. A' termő vesszőnek mindenkor vissza felé kelletik a' tőkéjén metszetni. Átaljába véve a' metszés-

nél mindenkor a' szőlőknek nemi tulajdonságjait kell tekintetbe venni. A' metszésnek minden esetre legalább is egy szemén felül kelletik megtörténi. A' mi a' tőkén meghagyandó termő vesszőknek mennyiségét illeti, azt a' szőlőműves értelmessége magával hozza; hogy a' tőkén találtató termő vesszők' minéműségökhöz képest gondoskodjanak a' következő esztendőre megkívántatókról. Ha az előbbi esztendőben meghagyott csapások még jók, és jövőre is meghagyhatók, úgy egy vesszőnél többre nincs szükség; más esetben pedig azoknak számjok kettőre, háromra is mehet. A' vizelő vesszőket közönségesen csak három, négy szemnyire metszik.

Az alacsony és fedezett helyheztesű szőlőkben a' tőkéknek kinyírások, vagy földből kikapáltatások a' első munka, melyet a' földműves tellyesíteni köteles. Ezen munkát rendszerént fényes napon és ezen hónapnak vége felé szokták elővenni, a' midőn már egészen kitelelt. Ha pedig még kemény fagyásoktól is tarthatni, úgy sokkal jobb, ha a' tőkének még 8 's 10 napokkal is tovább e' földben hagyattatnak, bár ha az által egynehány szemeket elveszítsenek is. A' szőlőművelés igaz rendszerént a' nyitásnak csak igazi napos, vagy tiszta és szeles időben kelletik megtörténni hogy a' tőke jól kiszáradhassék. A' legjobb idő nyitáskor reggeli 9, órától fogva délutáni 3 óráig. A' nyitást a' munkásnak előbb a' szőlővesszőknek hegyök felől kell a' kapával kezdeni, és úgy azután a' közepe felé a' tőke mellől a' földbe csendes vigyázattal felemelni; különben sok vesszők megsértetnek és eltördeletnek. A' metszés azonnal megtörténhet a' nyitás után.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' szabad levegő alatt telelt főzelék plántának, de különösen az előbbi esztendőben ültetett földi eprek' töveinél szorgalmasan vizsgálatot kell tenni, ha a' lefagyásnál, és felolvadozásnál fogva gyökereikben nem lódultak é meg, vagy gyökereik nem jöttek é fel a' földből; melly esetben azokat azonnal be kell földel fedni, és azt jól reájok nyomni.

Melegágyakat kell a' kertnek egy részében felállítani, mellyek az éjszaki kemény szél, és hideg ellen, ház, vagy fal, vagy sövény által védelmeztessek. Egynehány napok elteltével, a' midőn már melegágynak fordított lóganéj annyira elpárolgott, hogy az azon lévő vetemény földépen csak lágy meleg: tehát a' melegágyak holmi virág, és főzelék féle magokkal egész bátor-sággal bevethetnek, mint nevezetesen a' rósa, és szávojai kehl, korán való kék és csipkés káposzta, Brokkoli, kehlarábi, zeller, sárgarépa, ugorka, gyökercskék, csipkés, és fojes saláta, porcsin, petrezselyem, spenát, törpe borsó, jókori dinnye magokkal, és azokat csendes, napos időben gyakran meg kell szellőztetni. Ha ezen plánták közül egyiket vagy másikat mind addig a' míg csak lehet, gyenge korokban kívánná az ember használni: tehát három vagy négy hétre a' vetést ismét újítsa-meg.

A' cserepekben álló földi eprek a' korábban hajtás végett a' melegágyakba fészkeltetnek, enyhés időben szorgalmasan megszellőztetnek, de mihelyt a' nap elveti fényjét az ágyról: azonnal be kell azt gyékénnyel teríteni, éjszakára pedig kétszeresen is be kell fedni, hogy fagy ne járul-

hasson hozzá. A' cserepek mérsékelt nedvesen tartassanak, és csak akkor kell őket nedvesebben tartani, a' midőn már az eper virágos.

A' fedetlen földben eddig téli használatra kinn hagyott főzelék féle zöldségek, kivéven, a' magnak meghagyandókat kiásatassanak. A' gödörben elrett kerti zöldségeket gyakran körül kell földdel rakni; a' pinczében tartottakat pedig, a' mikor csak az idő meglágyul, gyakorta meg kell szellőztetni; a' pincze ablakját 's ajtaját fel kell nyitni, hogy a' szabad levegő egészen behatasson, 's így a' zöldségek a' rothadástól menten maradhassanak; de délutáni 4 órájában már a' nyílásokat ismét be kell dugdosni.

Ha ezen hónap' vége felé az idő meglágyul, úgy a' szabadon lévő még ősszel elkészített ágyakba olyan főzelék féléket, melyeket az ember jó korán használni kíván, mint p. o. a' jókori borsót, a' kerti nagy babot, sárga, és veres répát, kék káposztát, kehlarábot, kártifiot, Hapuozi-nus kehl, kanálfut, spenátot, petrezselymet, paszternákot, turbolyát, rezsukát, salátát, vereshagymát, kerti labodát, jókori káposztát, szavójai kehl, zellert és több efféléket egész bátorsággal ellehet vetni, és dugdosni.

A' földtár vagy földérlelő felállítására jó féle földet kell összegyűjteni, egy nagy halomba kell összerakni. A' régibb földrakásokat lapátokkal meg kell forgatni, és már jól elkészített földről annyit, mennyi az edényekben vetendő magok számára megkívántatnak, fedél alá kell hordani. Lágymidőben a' föld felásással 's forgatással folyvást foglalatostkodni kell.

Melegágyat készíteni.

A' melegágyak egy olly bizonyos helyen állíttassanak - fel a' kertben, melly épület, kőfal vagy egyéb féle kerítéseknél fogva az északi, és napkeleti szélről védeltetnek. Egy ilyen helyen és az ember egy négy szegletű gödört, melly mintegy négy, öt lábnyi széles, 4 lábnyi mély, és tetszés szerént hosszú. A' melegágyat rendszerént egy térföldön szokás megvetni; de jobb ha az állj földnek mintegy 15 mértéknyi lejtősség adatik (úgy p. o. ha hogy az, a' szélességének egyik oldalán egy negyed résznyivel mélyebben áll a' másikonál) és azon a' melegágy épen olly' részhöz helyheztesdődjön; az által az üvegablak, ha szokás szerént elől mélyebben áll mint hátulról, a' rendszerént való 5-9 grádus helyett egy 20 grádusból álló szegletet vet; az az a' magosítása a' 7 vagy 10 grádus helyett egy harmad részét teszi a' szélességének, melly kiváltképpen télen a' melegségre nézve nagy hasznót okoz. A' melegágy fenekének és oldalainak jól kikell deszkáztatni, ne hogy az egerek, vagy vakandokok belemehessenek. Ha az ember a' melegágyra különös ládácskát sem akar tenni: úgy az oldal szegéseinek déli oldal felől mintegy 1 lábnyi, észak felől pedig 2 lábnyi magosságra kelletik a' kertnek föld színén felül állatni. A' midőn már a' gödör készen van, tehát friss lóganóit kell belehordani, és azt benne szétterítvén lábbal egy formán jó keményen le kell taposni. Hogy a' ganéj millyen vastagon rakattassék az ágyba azt rendszerént az időhöz, részszerént a' föld és a' természetvények minéműségükhöz kelletik alkalmaztatni a' szerént a' millyen neműek plántáltatnak belé. A' téli hónapokban megkívántatik hogy 4 lábnyi mélyen tapostassék - belé a' ló ganéj, a' midőn külömben Mártziusban és Aprilisben csak felényire kelletik. Ha a' ganéj felettébb száraz, úgy a' betaposás alkalmával a' mennyire lehetséges meleg-vízzel tapostassék - bé; a' ganéjra jön mintegy 9, - 10, - 12 hüvelyk vastagságú jó féle kiostált porhanyó föld, melyet az ember jól elegyenget, és hogy a' hideg semmi oldalról is könnyen az ágyba ne hathasson: körös köröl mindenütt ló ganéjjal légyen befedve. Az ilyen módra elkészített melegágy ablakokkal fedetik - bé, és három vagy 4 napokig úgy áll, 's úgy azután bevetetetik vagy beül-

tettetik. Melegágyának az ember lóganéj helyett timár csert, vagy tölgyfa levelet is tehet mellyek némelly esetben még felülhaladják a' lóganéjt. Úgy is lehet a' melegágyat készíteni, hogy két rész lóganéjhoz egy rész csert vesz az ember, és azt az ágy megvetésében változtatja, az által az ember kevesebb; de sokkal tartósabb melegséget okoz.

A' vakondokat kiirtani.

Hogy az ember a' vakondokat megfogdoshassa, és kiirthassa, a' vakondok járásában leás az ember egy nagy új és belől egészen mázos fazekat, úgy hogy az egy hüvelykel lejjebb álljon a' föld színénél; akkor egy marék földet és egynehány gilisztát a' fenekére vet az ember és a' száját egymásra rakott szalma szálakal befedi, azután pedig egy kis zöld fűvel könnyeden bétérti. A' midőn azután vagy egyik, vagy másik járások felől menni akarnak a' vakondok, tehát a' fazékba esnek. A' fűtőlésük, és süvöltésük által a' többiek is oda csődülnek, mellyek hasonlóképen a' fazékba hullnak, 's ott az ember őket megöldösi.

Vagy pedig

Leás az ember egy jó mély új mázos fazekat azon tájékon, hol a' vakondok tartózkodnak olly' mélyen a' földbe, hogy a' széle a' föld színén felül ne érjen, azután beleteszen egy elevenen megfogott vakondot, vagy pedig egy eleven rákot. A' vakondoknak eledelül gilisztákat, a' ráknak pedig béka czombokat, és csalánt vet az ember, a' vakondok estvefelé hangosan süvöltöz, melly hangra a' szomszédságban tartózkodó attyafiai, 's társai oda csábítódnak; éppen úgy csalja magához a' rák is zörgése által a' vakondokat. Ha ekkor a' fazékba mennek, vagy esnek a' vakondok, többé nem tudnak kimenni, és így egy éjjelen sokszor többek is rakásra fogattatnak. A' Koriándrum' zöld levele, vagy annak híjánosságában egy marék magja ha a' vakondok lyukába vettetik, attól a' vakondok elvesznek, vagy pedig eltávoznak.

V. Virág, narancs-termesztő és múlató kertek.

A' szabadon kinn álló; a' fagy miatt helyökhől kiemelődött plánták lágy időben gyengéden a' földbe nyomtattnak. A' virág cserepekből rakásra halmozott föld lapáttal megforgatatik és szórattatik. Fa számok metszetnek, virág páltzák, szegfű kapácskák készíttetnek; a' veteményről gondoskodás fő dolog, a' maga nevelésü magokat az ember tokjaikból kiderzsölgeti 's tisztogatja. Jó időben még szélvirágok és ranunculusok ültettettek.

A' hajtásra rendelt virág hagymákkal és gyöngy virágokkal épen úgy kell bánni mint az előbbi hónapban. A' cserepekben álló plántákat telelő helyökhöz a' portól, penésztől, száraz 's érsárgút leveleiktől tisztogatni kell.

Az előbbeni ősszel cserepekbe ültetett és eddig pinczébe tartott tűzeg virágok, sárga ibolyák, kék ibolyák, medve fül virágok, három színű violácskák, fejr violácskák, pelyhes füvek egy 12 grádusnyi melegségű szobába vitetnek közel az ablakhoz, a' hol könnyen virágozáshoz jönnek, ha földjeik a' szükségig nedvesen tartatnak, és bizonyos időben déli lágy levegővel 's napfényel megfrissítetnek. A' pinczébe tartott tellyes jáczintusok, ebnyelvűk, pipabokrok és rózsák is egy hozzájuk mérsékelt melegségű szobában virágozzanak:

A' legszebb amarillisk, ha hagymáik December és Januarius hónapokon által egy meleg szobában közel a' kemenczéhez felakasztva voltak, mihelyt azoknak helyeik egy vereses hosszabodást mutatnak, és cserépbe ültettetik, nem so-

kára kellemes virágjaikkal gyönyörködtetik az embert.

A' szegfűtöveket, minckelotte hajtásban indúlnának egy délre fekvő szobába kellett vinni, és kedvező időben az ablakon által egy egy kis levegőt reájok bocsátni.

Az őszirózsákat Khinai szegfűket, rezedákat, sikkantyúkat Spanyol borsókat, nyári tűzeg virágokat és több eféle nyári növényeket elvetheti az ember a' szokott kerti földbe cserépbe, és egy meleg szobának ablakjába helyeztetheti. — A' medvefű virágok a' hora, ládácskába vettetnek.

A' plánták' öntözését mindég az időjáráshoz kell alkalmaztatni. Lágý időben, és a' midőn a' plánták már többször kiszellőztetvén gyakran a' szabad levegőhöz jöhetnek: egy kevés bővebben is öntöztethetnek mint az elébi hónapokban.

A' citrón és narancs féle fákat szép napos időkben mindenkor meg kell szellőztetni. A' cserepeikben és kádjaikban lévő földet, mihelyt kiszáradnak, azonnal meg kell lanyhú meleg folyó vízzel mérséketten locsolni, kádak, cserepek, karócskák és pálczácskák a' citrón és narancs-tenyésztéshez készen tartassanak.

A' mulató kertben, a' következő, tavaszi ültetéshez megkívántató lyukakat és gödröcskéket, melyek ősszel el nem végeztettek, most ásatni kell; az csak karó, vagy bot-képen ültethető 's szaporítható idegen fák' ültetendő ágait anyjaik' derekáról le kell vagdalni, 's számokra ágyakat készíttetvén azokat a' földbe le kell verni. Délután napos időkben gyümölcsöző ékes bokrokat ültethetni, kiszáradt 's elroncsolódott faágakat, kiirtani való bokrokat és fácskákat vagdalhatni ha a' rózsá bokrok még tél előtt meg nem trágyáz-

tattak volna. tehát most hamuval, gipszel, megérettjűk, a' vágó szarvas marha ganéjal ázott vízzel meg lehet locsolni.

Egyéb eránt a' virágos, tüveg és mulató kertekben, valamint a' citrón és narancs-termesztőkben még mind azokra fel kell ügyelni, melyek az elébbi hónapban kötelességül tettek.

* * *

Az ártalmas férgek' kiirtása.

Ámbár a' plánták az ő telelő helyeiken a' férgek ártalmának nincsenek olly felettébb kitéve, mint a' kertben; azért még sem ritkaság az, hogy a' hangyák, marókák az az földi bolhák, szénbogarak, levelészek vagy korpa férgek hozzájuk férnek.

A' hangyákat a' plántákhoz juthatástól meg lehet az által akadályoztatni, ha az ember a' plánta cserepet egy vízzel teletöltött edénybe helyezteti, úgy mindazonáltal, hogy a' cserepet a' víz ne érje. Ha pedig a' hangyák, magokat valamely ládába vagy kádba, a' melybe élőfa van ültetve, befészkeltek: úgy őket egy marék gyapjú által, melyet az ember alól, közel a' latóvéhez körös körül köt, a' fa derekához, és koronájához juthatástól egészen megakadályoztathatja; mert a' gyapjú ő reájok nézve egy keresztül gázolhatatlan akadály. A' fának általültetése alkalmával azután őket fészkestől együtt egészen kiirtani. (Lásd Julius hónapról az V-dik foglalatosságban.)

A' marókák vagy földi bolhák, kiváltképpen a' hűvölykes veteményekre nézve felettébb ártalmasok, kevés idő alatt egészen semmivé tehetik azokat. Meg lehet őket ölteni, ha az ember a' plánták' leveleit dohánylevél, diófalevél, vagy bodzalevél levélével befecskenézi. Ollyan víz melyben hamúzsír vagy korom ázott, vagy lúg és szappanos víz is hasonlóképen megöli és kiirtja ezen ártalmas férgeseket. (Lásd Julius hónapban IV.)

A' levelészeket vagy korpa férgeseket, melyek a' plánta ágaknak végeire rakodván a' gyenge hajtást összerontani, és a' növést akadályoztatni szokták, el lehet vésztetni úgy, ha dohány vagy szappan lével megmosattatnak.

A' lilium némely fajainak leveleit a' lilium bogár lárvák elszokták pusztítani. Ezen lárvákat, vagy bogár kukaczkokat valamint magokat a' bogarakat is, melyek az ő fénylő veres szárnyborítéknál fogva szembetűnők el kell veszíteni 's pusztítani. Itt is használ a' dohány léc vagy a' szappan víz.

A' szénbogarak leginkább a' citrón és narancsfák között találhatók, azok igen keményen ülnek a' plánták szárain — őket az által veszthetjük, ha őket a' hajtó szárcsákról egy erős vagy kemény ecsettel, a' levelekről pedig egy megáztatott spongyával lehajtani igyekezünk. Ezeknek elvesztésükre, valamint minden ártalmas férgek kiirtására, a' melyek csak a' fák és egyéb plánták hajtásának és leveleinek nedveit szívni szokták, e' következő szerekből készült eszközzel hasznos szolgálatokat tehetünk. u. m. veszen az ember 5 lat fekete szappant, ugyan annyi büdös virágot, 4 lat csiperke gombát és 3 pint vizet, a' csiperke gombát széjjelzúzva a' szappannal együtt a' víz felébe áztatni, a' büdös virágot pedig a' víz' másik fele részébe mintegy másfél fertályig főzni kell; azután mind összetöltődik és így együtt mind addig háborítás nélkül áll, még csak büdös szag nem érzik rajta. Ezen folyó vegyülettel azután vízi puskácska, vagy más vékony locsoló eszköz által be kell fecskendezni azon plántákat melyekbe már a' férgek belekaptak. A' vastagon bocsájtott dohány füst is hasonlóképen hasznos az ártalmas férgek elpusztításokra.

VI. Szántóföldbeli és kaszállórégi foglalatosságok.

A' csépelés és élettárakban fekvő szemes életek szorgosan forgatása folytattatik. Ezen hónapban még az ekének rendszerént pihenni kell; de azért néha még is megtörténik hogy ezen hónap vége felé már zab, és nyári búkköny alá szántani, és még azt vetni is lehet. Minden földműveléshez tartozó eszközöket és szereket kiigazgatni, a' romlottak helyet újjakat szerezni fő kötelesség.

Lágy engedelmes időben a' kaszálló rét árakai, valamint magok a' rétek is kitisztítatnak, 's a' rajtok találató vakondok túsók elegyengettenek. A' mohos vagy mocsáros réteket boronálni is haszonnal lehet.

Az Anglus csépelő mesterkészület.

A' föld kerekiségén egy tartományban sem találhatni oly célnak megfelelő földművelési szereket és készüléteket mint Angliában. Az Anglus földművelő eszközök között, ha az ember az erőmív (machina) különös tulajdonságát kívánja tekintetbe venni, legméltóbb figyelemre és legünnöklőbb a' mezei gazdára nézve a' csépelő erőmív, (machina) mely által a' csépelés sokkal nagyobb tökéletességgel végrehajthatik, mint akármely más legnagyobb vigyázattal és okossággal munkálkodó csépelőknek akármely közben jöhető takarékoságjok által, és e' részben a' kézimunka megkémélése még csak számba is alig vétethetik. Ezen csépelő erőmív a' legújabb javítása után hozzáadott gerebélő, rázó és két pár szóró készülétei által melyek ugyan azon egy erőnél fogva mindnyájan mozgásba és munkásságba jönnek, a' csépeléssel járó sokféle dolgokat mind egyszerre oly tisztán 's tökéletesen végrehajtja, hogy az élet, egyenesen onnét a' legtisztább állapotban eladódhatik. Az ezen foglalatosságbeli költség összességgel még annyira se megyen, mint a' mennyit az előtt Angliában az életnek csupán csak kitisztítására fordítani kellett.

Ez a' csépelő erőmív, részszerént víz, részszerént pedig szél által tétetik mozgásba. Azon vidéken azonban, hol a' köszén bővében vagyon és olcsón megszerezhető: ott az ember a' köszén gőzét is e' végre nagy nyereséggel használhatja. Illyen módon egy nevezetes mezei gazda a' Kaszthóthiáni Grófságban a' maga csépelő erőmívét igen csekély költséggel csupán gőz által hajtja.

VII. Marha és méh tenyésztetés.

A' juhok, a' vidékek' tulajdonságihoz képest telhető és szokott takarmánnyal folyvást tápláltatnak. Minekutánna pedig most már elleni kezdenek, tehát éjjel, nappal szorosan fel kell reájok vigyázni, ne hogy báranyozásaikban károsodás történjen. — Az anya birkákat jó szénával kell tartani, hogy báranyaiknak tejet gyűjthessenek, és hogy báranyjaik is apródonként ételre szokhassanak.

A' jármos ökröknek jobb takarmányt szükséges adni, hogy az előttök álló tavaszi szántáshoz megkívántató erőhöz jöhessenek.

A' téli malaczkokat mellyek már apródonként anyoktól majd el is választattnak, legjobb még most szopos korokban megjegyezni és kiherélni; mivel a' rajtok ejtett sebet, most sokkal könnyebben elviselhetik, mint nagyobb korokban. Jó nekik szárított szemeket is adni, hogy farkas fogait azokon kitörhessék.

A' kotlós tyúkokat melegházba kell ültetni.

A' méhek' tartásában ugyan azokra kell vigyázni, mellyek az előbbi hónapban megjegyezettek. Ezen hónap végefelé ha az idő lágy és már a' hó egészen elolvadt, némelly napos időben a' kijövetelt meglehet nekik engedni; de kijárójoknak csak olly' szűknek kell lenni, hogy rajta legfeljebb is csak egy pár térhessen-ki. Ha az ember a' méhek' járását változtatni akarja, azt most tellyesítse, még magokat egészen ki nem tisztították és kijárásokat meg nem tanúlták, mert úgy a' választandó újhelyheztesükön járásokat tévedés nélkül teendik.

A' szárnyas állatokat hizlalni.

Próbatétel után jó következéssel lehet a' ludakat karórépával hizlalni. Hat ludak, mellyek sovány állapotokban csak 9 font nehézségűek voltak, három heti hizlalás után 20 font nehézségűekké lettek. A' karórépát csak apró négy szegletű formákra kell vágdalni, és úgy egy váluba vízzel együtt elejekbe rakni.

A' maláta is különös hasznú tápláló eledel a' ludakra és kalekurai tyúkokra nézve; de ennél még is jobbnak tartatik a' rozsral hizlalás, csak hogy nem hizlalja az apró jószágot olly hamar.

Más egyéb olesó hizlaló eszközök is vagynak, mint p. o. a' zabliszt és árpadara, vagy főtt zab; ezeket még jóval is felül mülja a' kukoricadara áztatva.

Ha az ember rozsral vagy árpával akarja az apró marhákat tartani, legjobb áztatva nékiek adni, azon eleség az áztatás által táplálóbba, az aprómarhának pedig könnyebben emésztővé tétetik. Az ollyan tyúkok mellyek illyen eledellel tartatnak; egész télen által tojókká lesznek.

* * *

A' méhek' általtétele vagy elszállítása.

Ezen foglalatossághoz legjobb 's alkalmasabb idő az est; de mint hogy a' méhek az ő kasoknak vagy köpűjűknek alján és így az alattok lévő fenéken rendszerént szoktak tartózkodni, az olly deszkát a' vagy a' földet pedig nem lehet a' kassal elvinni: tehát az elszállítás előtt egynehány órával fel kell a' kast vagy köpűt ékekkel a' fekvéséből emelni, hogy a' méhek nem szenvedhetvén a' szabad nyílást alól a' kasba takarodjanak; különben sok méhek kimaradnának, és hijjába elvesznének. Ha azonban hordható a' kasfenéke, tehát hozzá kell a' kast keményen tapasztani, járóluka elébe pedig valamelly lyukacsos bört vagy pléhet szegezni. Ily módon akár-melly távollyságra is bátran ellehet szállítani. — Ha az ember új 's csak akkor befogott rajt vesz: tehát még akkor estve haza vigye minekelőtte még a' méhek lép csináláshoz nem fognak; mert a' gyenge léppel szállítás kárvallás nélkül meg nem történhet.

VIII. Halastó, erdő és vadászat.

A' halastóbeli gazdaság körül ezen hónapban is ugyan olyan foglalatosság van mint az előbbi hónapban volt. Ha az idő lágyulása engedi, tehát ennek a' hónapnak vége felé a' halaknak több rakása 's szállítása elkezdődik.

A' nagy erdőségekben a' favágás folyvást folytatódik, és a' tölevél az az a' fenyőfákban a' szénnel égetés elkezdődik. — A' fa sarjadzás tenyésztetésének és a' jövődöbeli erdő növésnek előmozdítására a' levágott erdő tisztítatik. A' fűzfákat gallyalni vagy botozni kell, a' véneket egészen kivágni, és felválni, a' galyfákat vagy rőzséket kékébe kötni, vízfogásokhoz vagy gát, töltésekhez nyaláb vesszőket is készíteni. A' vad és veres fenyőgubókkal, valamint a' fejr fenyő és nyirfa magok vetésivel foglalatosságot folytatni kell.

Farkasokra, rókákra, nyestekre, vadmacskára, gerényekre, vidrákra vadászatokat kell tartani. A' kertekben tartott vadak és fácányok étetésére még mindig gondnak kell lenni. A' vadak eledelül még fiatal tölgyeket, nyárfákat, és kecskefűzeket is kell levagdaltatni; a' vaddisznóknak pedig árpát, babot, borsót, és kolompért szórni.

Minden üldözése és lövöldözése a' veres és fekete vadaknak félbe hagyattatik. A' nyúlak szeltire bagzanak és kiméltetnek. A' császármadár kakas, melly most párosodik, csaló sip által könnyen lövésre csalatathatik.

Felállítása egy méhesnek.

Egy méhes szaporítására, nagyobbítására legalkalmasabb idő Februárius hónapja; mivel még akkor a' méheknek sem új költésük, sem nagyon sok mézük nincs; annál fogva a' szállítás bátran és károsodás nélkül könnyen megtörténhet. Méheket az embernek pedig csak azok-

hoz érő tapasztalt és becsületes emberek által kell vetetni; mert csupán a' kas vagy köpű nehézsége után nem mindenkor lehet itélni; mind a' mellett azonban minden esetre jónak lehet az olyanokat tekinteni, mellyek 12 pontnál nehezebbek, és kas fenekéig lépések. A' késői rájok itkán érnek valamit, kivéven ha ketőt, hármát összeüt 's rgyeztet az ember.

A' fenyőmagot a' leghasznosabb módon kitisztítani.

Mindennemű fenyő magvai Között legnehezebb és legmunkásabb a' veresfenyő magot gubójából kifejtteni. Épen ezen oknál fogva az olly drága és többnyire haszonvehetetlen is, mert azok, kik a' gubókat kemencze' melegsége által erőltetik felnyitni, szintúgy megfojtják magvaiban a' csirázó tehetséget, mint azok, kik a' Tirolisi mag kereskedők szokások szerint a' gubókat kendőbe kötik és a' forró víz gőzére tartják hogy ott felhasadjanak. Egy más kevésbé káros módja van ezen gubó kihasításának, t. i. a' gubót egy éles, késsel 4 darabba hasítani, és úgy azután egyik kemény héjját a' másik után feltörni; de ezen fáradságos munka mellett is a' felhasítás által igen sok mag egészen haszonvehetetlené lesz. — Az erdő mesterek és mezei gazdák, kik ezen hasznos veresfenyőből erdőt ültetni kívánnak, nagy örömmel fogadják és különös szerentséjeknek tartják azon mód felfedezését, mellynél fogva a' veresfenyő magot kevés fáradsággal és még is sérelem nélkül kilehet szedni. Ez e' következő módon történhet-meg: Letördelteti az ember a' legutóbbi esztendei gubókat, mellyek színöknél fogva az előbbi termésbéliektől különböznek még November hónapban, azokat azután száraiknál fogva fonállal csomókba kötteti, 's azon fonalak által keresztrudakra felaggatják, úgy hogy a' gubóknak hegyei le felé fordítva vagynak. A' mag megfogás végett egy ponyvát terítnek alá. A' gubócsomók vagy szellős helyre akasztatnak fel, hol a' nap és szél őket szabadon érvén, mihellyt a' belső kemény héjjaihoz a' nap ereje behathat: azoknak azonnal nyílniok, és a' magot bellőlők hullatniok kell; vagy pedig meleg szobába vitetnek a' hol a' rudak több sorokban egy más felett függhetnek, és a' többszöri ütés, verés által a' rúdról a' magok szépen aláhullanak.

M Á R T Z I U S.

I. A' Házi és udvari foglalatosságok.

A' nyirkos élettárakban 's padokon a' szemes élet szorgalmasan megforgatattik. A' ki még a' múlt hólnapban a' nyári szükségére megkívántató lisztet el nem készíthette, most minden lehetőséget annak végre hajtására fordítson. A' csépelés már most végre megyen — szalmaköteleket elegendő bőségben kell előre készíteni — Fonalat és vásznat fejezíteni ez a' hólnap legalkalmasabb

Megromlott életet jobbra tenni.

A' szemes életet egy sütő kemenczébe még pedig azonnal a' mint belőle a' kenyeret kiszedik, be kell tölteni mintegy 3 4 hüvelyknyi vastagon, és gyakran megforgatja 's keveri az ember egy szénvonóval; hogy a' benne 's közte lévő gőz annál hamarabb kimehessen. Azt mintegy fertály óráig, 's ha hogy az élet még nagyobb mértékben nedves, tovább is bentartani, 's azután is pedig tökéletesen kiszárítani és kiszélelni, 's úgy ismét használhatóvá lesz.

Az egészen használhatatlannak látszó nagyon megdohosodott búzát használhatóvá, és minden szag nélkül valóvá lehet tenni: ha egy nagy üstben vizet forral az ember, 's a' megromlott búzát bizonyos mennyiségben a' forró vízbe hánnya, 's mind addig benne tartja míg az ma-

gától meg nem hül. A' rajta lévő víznek két annyinak kell lenni mint a' búzáunk. A' dohosodás a' búzának leginkább csak a' belső lisztes részét, nem pedig a' bőr körül lévő kemény külsejét járja keresztül: e' szerint a' már egészen elromlott belsejü szemek forró vízben mind feljönnek, az alól maradtak pedig tiszta, és minden szag nélkül valók, melyeket azonnal ki kell teríteni és gyakori forgatás között jól kiszárítani.

II. Foglalatosság a' fa oskolában, és gyümölcsös kertben.

Gyümölcs magokat még most is lehet a' fa oskolának a' végre rendelt részébe vetni, és a' nagyobb részébe a' már kikelt plántákat által ültetni. — A' fa oskolát meg kell kapálni és a' holmi gízgázoktól kitisztítani.

A' fametszést vagy nyitást előbb a' dió, cseresznye, tengeri barackfákon, tengeriszőlő és pöszméte bokrokon 's úgy azután a' többi jókor hajtó bokrokon, és fák el kell kezdeni.

A' ki a' múlt ősszel elmulasztotta az által ültetendő fiatalok számára megkívántató gödröcskéket vagy árkocskákat felásni annak tellyesítését mostantól továbbra ne halassza, mert most még az éghajlati levegőnek az árokhoz és az abból kihánt földhöz csak egy igen kevés behatása is igen hasznos.

Az óltó és párosító ágacskák választásaira, 's vagdalásaira most már ideje.

Kerítetlen földbe gyümölcsfákat, kiváltképen korán hajtókat pöszméte, és tengeriszőlő bokrokat, mogyoró és somfa cseresznye fákat, 's több eféléket egész tűzzel ültetni kell.

A' hol még eddig a' hernyózás elmellőződött, most minden erővel azon kell lenni hogy a' fák

minden különbség tétel nélkül a' hernyók és egyéb férgek' tojásaitól; 's kötéseitől valamint azoknak derekai is a' mohtól a' legnagyobb vigyázzattal, 's szorgalommal letisztogatassanak.

A' korán gyümölcsöző fák' oltásai vagy párosításai további időre már nem halaszthatatnak. A' múlt esztendei magokról kelt fiatalkák is most párosítatnak, mellyeknek fajai, és tulajdonságai felől minden értelmes fákát nevelő gazdának rendes jegyzéat kell vezetni, és a' fákát számokkal megkülönböztetni, 's jegyezgetni.

Az edénybe lévő hajtófácskákat mindig mérsékelt nedvesen kell tartani és a' lágy enyhes időkben mulhatatlanul friss levegőt kell hozzájuk bocsátani.

A' nagy ágak, mellyeket az ember oltani akar lehányatassanak. A' derekai azon ágakkal, mellyeknek szemmel oltatniok kell, 14 nappal előbb már az oltandó helyek körül minden oldal ágaktól megtisztítva kell lenni; de felül az oltandó hely felett az ágderékről semmi ágacskának sem kell lemetszetni, hogy annál fogva a' nedveség folyamatjában maradjon.

A' hasításban oltás elkezdődik ezen hónapban minekelőtte még a' fák tökéletesen lévőbe indulnának és folytatódik mind addig; míg csak a' fákbimbói hasadozni és levelezni nem kezdenek. Az oltást előbb mindig a' kemény magú gyümölcsfákra kell kezdeni.

A' fiatal vadfácskákat, mellyeknek az iskolából ki kell ültettetnie száraz idővel olly vigyázva és gondosan kell egészen tövestől az ásóval felemeltetni, hogy karó és oldal gyökereikkel együtt szépen körül vágva az egész fatő minden oldalról egyformán egy szép gyökér koronát mutasson.

A' törzsöknek szára és ágacskái megmetszetnek és a' fácskák azután sinór után beültetnek.

A' pinczékben tartott tengeri, és őszi baraczk, gesztenye, mandola, és különféle dió nemnek magvait vigyázva és gondosan kell felszedni ne hogy a' már megindult magcsirák a' homokban megsértetessenek, azután pedig a' még ősszel már számokra megásott ágyba két hüvelyknyi mélységre, és fél lábnyi távolyságra egymástól a' földbe le kell ültetni.

* * *

A' párosítás.

A' párosításnál mulhatatlanul megkívántatik, hogy a' párosító ág és a' vadfácska vagy törzsök vagy azoknak hajtások egyenlő fiatalok és gallyak a' legközelebbi nyári növések legyenek. Vénőbb idejű gallyak a' párosítás egy átaljában meg nem történhet, és soha sem nő össze. Az össze párosító gallynak, és a' faderekacskának mulhatatlanul egyforma vastagságúnak kelletik lenni. Mind az ágacska, mind a' házassító vadfa törzsök a' metszésben tökéletesen összeegyezzenek, úgy annyira hogy belső bélük héjjaik és külső zöld bőruk izról izre tökéletesen egymásra illetve szorosan egymáson feküdjenek; azon felül pedig az egymással összeszorításban, 's kötésben különös vigyázattal kívántatik - meg, nehogy egymástól félre mozdítassanak.

A' sok különféle oltás módok között legkönnyebb, és legfrissebb az őzláb hasítással való párosítás, és az egész mesterfogás abban áll, hogy az ember a' két egyenlő vastagságú oltó, és oltandó gallyacskáknak végeit, mellyeket egymással összeforasztani kíván, egy őzláb forma menedékes metszéssel egy hüvelyknyi hosszúságú vágást tésszen, olly móddal hogy mindegyiknek belük, éreik, belső hártyáik, és külső bőreik szorosan egymásra feküdjenek a' nélkül hogy közöttük legkisebb hézag vagy egyenetlenség maradjon.

A' faderéknak, mellyre az ember párosítani akar, már legalább is egy esztendeig egy helyben állottnak, és jól meggyökerezetnek kell lenni, és legalább is egy jó vastag

író tollhoz hasonló vastagságúnak lenni, és éppen azon helyre vagy hajtásra kell óltani, melly a' legközelebbi esztendőben hajtódott. Az ólto ágon legfelyebb is csak 2 vagy 3 szemnek lehet lenni többnek táplálására a' gyenge ág nem lehet elegendő. Minél erősebb az ágacska, és az óltandó derék, annál jobb és könnyebb a' velek bántás, és annál bizonyosabban, 's jobban összenőnek. Minél vastagabbak, és hosszabbak mind a' ketten, annál hosszabban kell hagyni a' részont vágást is mind a' két tön.

Az óltásnál vagy párosításnál, ha mindjárt körülötte minden körülötte tett dolog a' legrendesebben végre hajtattott is, legfőbb figyelmet érdemel az óltott ágaknak czélarányosan betekertetésük, és köttetésük; mert mint-hogy az ágacska csak valamennyire vagynak egymásra téve, már természetesen elkerülhetetlenül össze kell őket kötni, hogy a' tördelések is kívánság szerint összenőjjenek. — Az összekötés e' következő módon történ meg: vegyen az ember egy újni széleségű negyedrészt rőnyi hosszúságú vékony len vagy kender ruhadarabot, 's azt kenye-be vékonyan jó lágy óltó viasszal úgy a' mint a' sebre az írt kenni szokták, 's azon pántlika forma ruhácskával okosan és vigyázva tekergesse-be az óltott ágacskaikat, úgy hogy helyheztetésükből csak egy hajszálnyira se mozdíthatassanak ki, vagy az egymásra hajtásban legkissebb ráncz vagy gyűrődés se essen hanem lapjára szépen egymásra borítassék. Ha háromszor már egymásra borítattott a' kötő pántlika, tehát a' még erősebben maradás végett valamely vékony sineggel vagy jó erős fonallal körül keltekergetni, és megkötni.

Nagyon gyenge gallyakat soha sem kell az óltandó ágra tenni, és soha sem a' hegyét, hanem az alját vagy közepét kell a' letört óltóágnak venni, honnét egy óltó nemes gallyacskaiból két párosító gallyat is lehet metszeni. Mihelyt a' szemek egy hüvelyknyi hosszú hajtásúak, a' külső kötőléket azonnal meg kell eresztetni. Ha egynehány hét múlva úgy találja az ember hogy a' párosított ágacska már összeforadtak: tehát a' külső vékony köteleket egészen le lehet venni, azután nem sokára a' viaszos ruhát is.

Az egyesítésben valóságos haszon, és nyereség van. Minden fatörzshüvelyke, a' melly csak egy író tollnyi vastagságú, és jól meggyökerezett, a' mag felső gyenge ré-

szénél fogva más nemesítő ágacskaival össze egyesíthetők. A' nagyobb idejű, 's már meglett fák az ő gyenge ágaiknál fogva szinte párosíthatatnak, még pedig a' nélkül hogy a' koronájokat le kellene vágni, úgymint az óltásnál szokás. Az össze egyesítésbeli foglatatoság sokkal hamarabb megyen, 's a' seb is hamarabb és szebben összeforr, mint az óltásnál, egyéb eránt a' kertész mesterség-nél, a' környülállásokhoz és a' fák neveinek tulajdonságához képest, mindegyik óltásmód szükséges.

* * *

Virágzó gyümölcs plántákat, a' tavaszi éjjeli fagyok ellen védelmezni.

Rakjon az ember a' gyümölcs plánták körül 25—30 lépésnyire egymáshoz faleveleket, fagallyakat, fenyőágakat, és mohot olyan forma csomókba mint a' szántóföldeken a' trágyát rakni szokták. Ha azután olyan idő mutatja magát, hogy a' fák virágjai vagy már ki is bujt gyenge gyümölcsai a' fenyegető fagy veszedelmétől méltán félthetők: tehát éjjeli őrt kell rendelni, ki a' levegő csípősségének 's keménységének meggyengítése tekintetéből gyújtsa-meg azon rakásokat. A' tűz gyújtásának mindig azon oldalról kell kezdetét venni, melly felől a' fagyáló szél fúj. Ha a' veszedelem csekély, úgy csak egyik rakást a' másik után kell meggyújtani; ha pedig kemény hideg mutatja magát akkor több rakásokat is meg kell egyszerre gyújtani, kiváltképen pedig a' szél felől állókat. Mint-hogy pedig ezen bántás modnál egyedül a' füstnek van haszna melly a' levegőben a' fákon keresztül húzódnak szokott: tehát a' tűznek lángolását egyenesen meg kell akadályoztatni, 's a' sebes vagy világos égés ellen: fűvesgáz vagy földet kell gazra tenni, hogy az csak emésztődve égjen.

III. Szőlőbeli foglatatoság.

A' szőlőhegyek mellyek magos helyen fekszenek, hol a' metszés már meg is történt, most már egészen kiüríthetnek.

Az alacsony fekvésű szőlőhegyek száraz és tiszta napokon nyittathatnak és metszethetnek, a' midőn pedig ezen tavaszi első munkák már végrehajtattak, a' tőkék nyílvá hagyattathatnak, és közülök minden gizgaz kitakaríthatatik. Ezen utóbbi foglalatosság' alkalmával a' tőkék mindenütt olly mélyen felemeltethetnek földjeikből, a' milyen oldal gyökereit le kell vagdalni, 's még a' tőkék' avúlt 's redvedett oldalait is megfaragni 's kitisztogatni, kivált ha a' tőkék száraz és mély földben vagynak. A' vesszőmetszésnél különös felvigyázattal kel lenni, hogy se több se kevesebb vesszők a' kelletin túl le ne vágatassanak.

Ha a' szőlő plántáláshoz egy új ültető még tél előtt már el volt készítve: tehát most a' legjobb vesszőket ahoz érő emberek által kikell válogatni, ültetéshez elkészíttetni és elültettetni minélfogva azoknak még elegendő téli nedvesség jusson a' megfogadásra. — Két 's három esztendőss vesszőket el lehet ültetni.

A' szőlő ültetésre és annak földje elkészítésére mind ollyan idő választatik, mellyek másféle szőlőmunkára nem egészen alkalmasok.

A' metszés, feltakarítás, homlítás és ültetés után a' nyesést el lehet kezdeni.

* * *

Kiválasztása a' szőlőfajoknak.

Egy szőlőhegy ültetésnél, hogy az majd idővel, gazdag termést és jó bort hozzon nem csupán a' hely fekvésének, és föld tulajdonságának vizsgálatát kell tekintetbe venni; hanem leginkább arra kell vigyázni hogy az odavaló éghajlat természetivel egyező és belső valóságára nézve jó tulajdonságú szőlőfajtaival legyen beültetve.

Nagyobb részint a' szőlőművesek, kik a' bort még must korában eladják, ollyan fajtákat ültetnek: mellyek igen leyesek és nagyon termékenyek, jóságokat pedig még csak tekintetbe sem veszik, de az illy fajta szőlők egyedül a' melegebb vidékekre valók, hol a' forróbb esztendőben csak a' kedvező időjáráttal lehet belőlök jó bort várni, mint ezt a' Spanyol, Olasz és Magyar országai szőlőkön tapasztalhatni.

Az ültetésre legalkalmasabb, és hasznosabb szőlők között leginkább e' következő fajok vetethetnek tekintetbe úgymint:

A' hidegebb vidékeken első helyet érdemel a' kedves ízű fejr gohér, melly gyümölcsképen is mindenek előtt becsben van, második helyre tétetik a' Rulandi vagy dinka szőlő, melly jól megérett állapotjában szinte édes és kedves ízű, a' mellett korán érő apró sárga szőlő vagy lencse szemű szőlő, melly Jakab szőlőnek is nevezetik, és ez is szinte jókor megszokott érni; a' negyedik sorba az fejr szőlő.

A' melegebb vidékeken első helyet érdemelnek a' hars levelű, a' kemény 's vastag bőrű szőlők, a' korán érő fejr gohérok, mellyek száraz ősszel egészen meg is asznak; a' fejr forméntok, a' zöld bakarok, gersely és muskaly szőlők.

Foglalatosság a' zöldséges kertben.

A' zöldséges kertet most mindenféle száraz kóróktól, gazóktól 's egyéb tisztátalanságoktól ki kell tisztogatni. A' bokrokat tüsköket meg kell nyírni és újra ültetgetni. A' meleg ágyakat a' hidegtől óvni, szép napos időben pedig egy egy, kis ideig kiszellőztetni mulhatatlanul szükséges. A' melegágyakba, ha még a' mult hónapról elmaradt, vetni lehet szavojai kehlt kehlarábét, rozsás kehlt vagy kártifolát, majoránnát, bazsalikumot, paradicsom almát, és korán érő borsót és babot,

Ültethet az ember foghagymát, kigyhagymát, mogyoróhagymát, nyári foghagymát. Vethet rózsás és fejes salátát. Továbbá a' szabad levegő földre is vethet, spenátot, labodát perezselymet, anist, turbulyát, pinpinellát, porcsinfüvet, rezukát, zellert, rutát, czeklát, soshát kaprot, köményt, mustárt, kerti köményt, kanálfüvet, kakukfüvet, gyökerecskéket, czikória salátát, sárgarépát, vereshagymát, scorczonerát, pászternákot, jókori és késői fejes káposztát, fejer és fekete kehl; kehlarábét, nagy és kis fajta babot, többféle borsókat; mintegy vége felé ezen hólnapnak már kolompért is ültethetni.

A' téli plánták, mint kerti kakukfü, izsóp, czitromfü, borsosmenta, fodormenta, szélesmenta, levendula, zsája, rudasóska, metelő hagyma, földi eper, 's több efélék szélire ültethetnek.

A' Februáriusban kikelt dinnye plánták ezen hólnapban már széjt ültethetnek, és ha már a' harmadik levelöket hajtották, közepöket vagy szívöket ki kell venni; hogy odalszárt vagy kocst kénteleníttessenek hajtani. Az oldal kocsokkal épen úgy kell bánni mihelyt 3 vagy 4 levelet hajtanak és úgy az azután hajtandó kocsok vagy száruk lesznek a' tulajdonképen való igazi termő száruk, mellyek körül azután csak az erősek hagyódnak meg, a' gyengék pedig elvágatnak.

A' dinnye ágyaknak, mihelyt csak kedvező lágy idő jár, minduntalan fris levegőt kell adni; de különös gond és védelem alatt kell tartani, hogy a' nyers és durva levegő hozzájuk ne férjen, ugyan azért a' gyékényt vagy szalma takarót szüntelen előttök kell tartani; mihelyt pedig a' nap a' meleg ágyaktól eltávozik, az előttök álló szalma vagy gyékény takarót azonnal reájok teríteni.

A' később fajú dinnyék ugyan ezen hólnap vége felé ismét melegagyba vettethetnek, épen úgy mint a' második vetésü ugorkák.

A' melegagyakba helyezettett földi eper eserepekkel épen az előbbi hólnapban írt mód szerént kell bänni. A' földi eperágyak jó idővel megkapáltatnak, azokat az eperplántákat; mellyek a' fagy által fészkeikből kiemeltetnek, most le kell a' földre nyomkodni és a' kiveszettek helyett újakat ültetni.

A' magnak való sárgarépák, kehl és fejeskáposzták paszternákok scorczonai gyökerek, zellerek, vereshagymák, retkek, petrezselymek, most már jó idővel mind a' szabad levegőre kiültethetnek.

Azon kártifolák, mellyek még a' tél előtt neveltettek, mihelyt csak a' föld fagyja engedi azonnal a' számokra rendelt ágyba ültettesenek.

Ha a' sárga magok nem még tél előtt, vagy pedig az előbbi téli hólnapban vettettek-el: úgy most minden késedelem nélkül elvettethetessenek. Az új spárga ágyaknak a' plánták általültetésénél és a' régi töveknek szélyel szedésénél fogva felállítására is most van a' legjobb 's legalkalmasabb idő.

Lágy időben a' kerti vetemény alá való föld ássattathatik, forgattathatik bab és borsó karók hegyeztetethetnek az utak és falbélések kiigazgatathatnak.

* * *

Mesterséges termékenyítése az ugorkának.

Az ugorkának egy plántán kétféle virágok van, t. i. hím és nyüstény virágok. Gyümölcsöt épen csak az utólsók t. i. a' szárazvirágok hoznak, mellyeket még virágba fejtődésük előtt már meg lehet ismérni. A' hím virágok sohasem gyümölcsöznek, de közel vagynak a' nyüstény virágokhoz, és lételök elkerülhetetlenül szükséges;

hogy az ő hím virágporait a' nyöstényekre széjterjesz-
szék és azokat gyümölcsöztessék; mert különben gyü-
mölcseik tökéletes nagyságra sohasem juthatnak és mag-
vaik tenyésztökké nem lennének. A' korán érő ugorkák-
nál, mellyek melegágyakban természetnek, mindig hi-
báznak azon eszközök, mellyek a szabad levegőn őket
tökéletességükre juttatják; t. i. a' szél, a' méhek és
egyéb fergecskék 's szárnyas bogaracskák, mellyek a'
hímeknek gyümölcsöztető porait a' nyöstényekre általhad-
ják. Ennél fogva ezen hiánosságot a' melegágyakban a'
kertészeknek mesterségesen kell végbe vinniük; melly e'
következő módon szokot megtörténi:

A' gyümölcsözés idején minden nap megtekintesse
az ember a' plántákat, míg egy nyöstény és egynehány
hím virágok tökéletes nyitásra jutottak; ha ez megtör-
tént, úgy a' gyümölcsöztetést még azon nap végre kell
hajtani. Vegyen - fel az ember egy hím virágot egy da-
rab szárával együtt, tartsa ezt a' hüvelyk és mutató ujja
között, szakítson - le egy viráglevelet jól tövön a' por-
tartó szálcakánál, tartsa ezt közel a' nyöstény virág'
küldökéhez; 's vezesse a' felett ide 's tova egy kevése,
hogy az a' maga gyümölcsöztető porát emezzel közölhesse.
Ilyen módon bányon az ember mindegyik anyá virág-
gal, hogy azt meggyümölcsöztethesse, mihelyt mind a'
két neműek tökéletesen kifejtődtek. Ezen foglalatoságot
korán reggel vigye véghez az ember, és mindegyik gyü-
mölcöztetéshez egy friss hím virágot vegyen; mert ezek
rendszerént számosabak mint a' nyöstények.

Az egereket elpusztítani.

Vegyítsen az ember két icze árpa liszt közzé 1 font
fejér hunyor gyökér port és 1 font tetűfő port. Eből ké-
szítsen 1 font mézzel vagy sziroppal és $\frac{1}{2}$ font téjjel tésztát,
azt golyóba formákba göngyölgetvén, azon golyóbiská-
kat hánnya - el az egér lyuk szája körül.

Vagy pedig.

Készítsen az ember durva juhgyapjából apróra űsz-
szegombolyított golyókat márts 's áztassa - be jó erősen

fejér köölajba, azután dugjon - be ezekből kettőt hár-
mat is az olyan egér lyukakba, mellyeken az egerek ki-
's be járkálni szoktak, azon lyukakat azután tölje - be föld-
del jó erősen, hogy a' köölaj szag mindenféle
elterjedjék és megmaradjon. Ezen szagtól az egerek-
nek mind el kell vesznienek, vagy pedig azon tájékról egé-
szén eltávozníok.

V. Foglalatoság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Tubarózsa hagymákat és Veltheimia viridifo-
lia gyökereket dugdos, estvelkéket, májfűvet szeg-
fűfajokat, harangvirágokat, sárga violákat és e-
gyéb tartós plántákat ültet az ember.

Ezen hólnap elején az utolsó szélvirágoknak
és ranunkulosoknak tökéletesen el kell ültettett-
niük; őket megérett tehénganéjjal erősen meg-
trágyázzott és csak a' reggeli naptól süttött ágyak-
ba kell ültetni. Az elültetés előtt gyökereiket 24
óraig friss vízben kell áztatni és azután gondosan
kiszáritni.

A' pinczében és enyhes szobában kitelelt plán-
tákat folyvást tisztogatni kell az elsárgult száraz
levelektől és portól, és jó idő alkalmával min-
dig több - több világoságot és friss levegőt ad-
jon nékiek az ember az erányossághoz képest most
már gyakrabban meg is kell öntözgetni, és a'
földet porhanyósítani.

A' nyári növények magvetésére melegágya-
kat kell előkészíteni. A' föld - tárnak lapáttal meg-
forgatása minden hólnapban szükséges.

A' virág veteményes ágyak jó száraz időben
megporhanyósíttatnak, a' száraz kóróktól és egyéb
dudvaktól megtisztogattnak.

A' hajtó taczéta narczisok, díszes nárczisok és Jácintusok korbodt leveleiktől, moháiktól megtisztíttassanak, és éjszakánként azokra borított cserepek által az éjjeli fagyoktól oltalmaztassanak.

A' szabad levegőre azon helyen, hol az ember virágoztatni kívánja őket, vetni lehet kerti mákot, a' kék pelyhes virágot, a' bükköny fajoka, a' lupinokat, a' magos és alacsony, az egyszerű és teljes sarkantyú virágokat; a' nyári adonísokat, a' három színű Convolvulusokat 's több e' féléket. Szinte úgy elvethetnek: a' sárga ibolya, a' tenger zöld, nyári és téli tűzeg virágok, gyűszű virág, harang virág, szalma virág, és több más nem olly gyenge természetű nyári virágok 's egyéb két esztendőig és tovább tartható növények.

A' virághagymák' hajtása az elébb megírt mód szerint folytattatik, és a' cserepek a' már virágzottakkal egy fagytól szabad helyre a' nélkül hogy meglocsoltassanak, eltételek.

Rózsák és más egyéb bokrok szélét szedettetnek, megmetszetnek, és jövő esztendei hajtásra cserepekbe ültettetnek.

A' hajtó - házakban lévő plántákat már most nem kell közel az ablakhoz tenni, mivel különben, minthogy már a' napnak keményebb 's hatásos ereje van, benne könnyen kárt lehet szenvedni. Meleg napfénynél néha előállanak a' korpaférgek, azon esetben hát a' plántákat és virágokat dohány füstel kell megfűstölteni.

A' fák és bokroknak szükséges nyírások 's metszések most már tovább nem halasztódhatik, annak minden esetre kihajtás előtt kellett megfűstölteni.

Ha egy hosszas ideig tartó komor, kedvetlen, borongos idő után a' nap egyszerre tartósan sütni kezd: tehát elmúlhatatlanul meghívántatik, hogy a' plánták gyenge növésű hegyecskéire 's hajtásaira nézve a' különben is meleget nagyító ablakok eleibe árnyékot vető fagallyakat 's ágakat kell jól megerősítve rakni; különben a' szokatlan napfény kemény ereje őket hirtelen megkapja, összezsugorítja és megkárosítja.

A' fák és bokrok által ültetésének ezen hónap elején meg kell történni, ha hogy még a' múlt hónap végével meg nem történt.

Lágy időben a' cserepekben lévő szegfű és medvefű virágok és egyéb tartós plánták, melyek télen által üvegházban tartattak, a' szabad levegőre kertbe kitétethetnek; de a' reggeli napfény, hideg szél, és kemény eső ellen védelmeztesse.

Az edényekben álló gyümölcsfák, jó, csendes időben szinte kirakathatnak a' szabad levegőre, vagy legalább a' mennyre csak lehet, a' szabad levegőt és napfényt hozzájuk bocsáthatni, és már most öntözni is nagyobb mértékben lehet mint eddig lehetett, még friss földet is lehet nekik adni, vagy egészen más edénybe által ültetni.

A' mulató kertben, nyílt idővel az utakat tisztogatni és kiigazgatni, a' tavaszi részeket elrendeltetésükben rendbe hozni, 's új intézeteket is, ha hogy már ahhoz a' föld még a' múlt ősszel fel volt ásva, munkába venni.

Ültetni való jegenye és fűzágakat hegyezni, 14 napokig a' vízben áztatni és azután a' rendelt helyekre elültetni.

Lágy időben többféle bokrokból ültetni való csemetéket szedni.

A' télen elromlott kerítéseket, palánkokat 's több e' félüket kijobbítgatni, gyepágyakat megfrissíteni; a' fagy által felszitt pázsított hengerrel lenyomkodni; üres, kopár helyeket fűmaggal bevetni.

* * *

A' virágok plántálásához szükséges különbféle földnemekről.

A' következő három föld nemek és azoknak egymással vegyítések elegendők, hogy benne minden nemű virág plántákat nevelhessen az ember.

A' kerti földet, vagy a' közönséges plánta földet mindenütt feltalálhatni; ennek rendszerint sárgás színe van, és egy negyedrésznél jól megérett ganéjjal vegyítve használható. — A' fővény torlási vagy töltésbeli föld: majd épen olly közönséges mint az előbbeni; de homokos, igen porhanyós és több feloldozott növény részeket tart magában. A' színe rendszerint setétkék. Ehez kerti vetemény alá használása végett rendszerint harmadrésznél trágya fordítatik. A' fekete föld, fekete, homokos, igen könnyű és áll a' pusztán növő elrothadt tövisek 's kórók és egyéb elavult fák poraiból. Találhatni a' faszéleken és végeken, kertészeknél is szerezhetni, vagy maga az ember is készíthet magának, midőn az eleső fákat egy rakásba hányván megrothasztatja. Ez a' földnem, az Alpesi plánták, új Hollandiai, Karolinai és egyébféle növények termesztésére igen hasznos, és többnyire mindenféle hagymás növények ebben legjobban és célnak megfelelőbben teremnek. Használása előtt ezt megszoktak rostálni, hogy minden gízagtól 's fűgyökerektől megtisztítsák. Ez szintén ollyan tiszta lesz, mint másféle földnem mellyel összevegyítetik, haszonra fordítatik, és nagyon sokféle plántákhoz alkalmaztatható.

* * *

Virág plántáknak való trágya.

A' trágya áll állatok megemésztődött genéjjából vagy elrothadt plánták poraiból. Az elsőhöz tartozik áló szarvas marha, juh, és szamár ganéj, melly a' fák bokrok, és egyéb természetvények gyökereinek rostosítására kiváltképen jó, a' második neme a' trágyának a' plánta dudva melly rothadt levelekből, kórókból és gyökerekből áll, ez a' hagyma termesztésére különös hasznú. De mind ezen trágya-nemek, addig nem fordíthatnak haszonra, még csak egészen meg nem érnek 's emésztődnek. Elő látással, és csak kicsiny mennyiségben, a' tyúk, galamb és sertés ganéjt is lehet trágyának fordítani; de ez többnyire majd minden kerti vetemény féléknek ártalmas; továbbá szaru faradékok, és egyéb állatok hulladékai, ha azok elrothadnak, és földé válnak, trágyaképen használhatók. A' heves trágyát a' mennyire csak lehetséges, egy általyába el kell mellőzni.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatosság.

Ebben a' hólnaphan elkezdődik a' szántás vetés, és boronálás. A' köles kender, és len földet meg kell trágyázni; az ősszel megforgatott tavaszi vetés alá való földeket felszántani és bevetni; a' zabot egy vagy ha úgy kívántatik két barázdára vetni, és az árpa földet is megszántani. Ezen hólnap közepéig, ha csak az idő járása engedi, a' lencsét borsót búkkönyt, mind el kell vetni, az ekkori vetéseknek nem szokott a' ragya úgy ártani, mint a' későbbieknek; a' Martiusi zab rendszerint jól szokott teremni, mivel az a' téli nedveséget még egészen magában tartó földben csak hamar növésnek indul, 's Májusig olly lábra kap, hogy a' nyári szárazság rajta már erőt nem vehet. Jó ha a' vetés után juh, vagy egyéb jószág által megtapostatik, hogy a' nedvesség neme

annyival inkább megmaradjon. A' fagy neki nem könnyen árthat. A' tavaszi búza, és minden más egyéb tavaszi vetések sokkal termékenyebbek, ha ezen hónap közepéig földbe juthatnak. Vége felé ezen hónapnak már a' lent és árpát is elvetetni. A' vetni való magokból minden dudva magokat egészen a' lehetőségig kikelletik irtani.

Széna termő kertek, és rétek feltisztogatásának, megtrágyáztatásának, és megboronáltatásának, a' rétek kivált a' száraz földük még meg is locsoltatásának. A' luczerna és közönséges lóhere földekről az ősszel rajtok elterítetett ganejt fel kell gereblélni. A' komlót termesztő kerteket fel kell takarítani. Fűzfa fiatalokat be kell ültetni.

* * *

Az Anglus vető erőmű (machina).

Ezen erő műv egy különös előkészületnél fogva, vagy pedig az ekéhez ragasztatva mozgattatik, és egyszer'smind ugyan azzal együtt használtatik. Ennek alkotása felettébb egyszerű, és az egész munkásságot egyetlen egy mozgás viszi véghez. Lehet az által az embernek búzát, árpát, zabot, rost, búkkönyt, lóherét kenderet, lent, kánári kölest, kerek, és fajtós répamagot, 's több mindenféle kertli és mezei vetemény magokat, a' szabad levegőn a' még eddig soha sem követhetett szoros pontossággal vetni, mert akár melly nagy vigyázatot és igyekezetet fordítson a' vető, a' külömbféle magok rendes elvetésére, azt az erányosságot, 's célznak megfelelő takarékoságot, melly ezen erőmű által előmutattatik, sohasem követheti, ha ez az eke után ragasztatik, különös pontossággal végre hajt akár mellyféle magvetést a' mint az embernek tetszik keresztül a' barázda felett avagy hosszába barázda alá. Mindenek felett való jelesége pedig abban áll, hogy a' leeseő magokhoz a' szélnek legkisebb befolyása sem lehet. Ha azomban eke nélkül csak magába vonattatik egy ló által ezen erőmű: akkor azt az ember egészen tetszése szerint való hosszúságra

hagyhatja. A' felső része magába foglalja a' ládát, vagy a' töltőkét, mellyből a' magok a' szóró lyukakba hullanak. Az utolsók mind egy dorongon vagynak, melly két kereszt emelőkön függ és szabadon lóg; ez egy toló rúd által egy hátra tartó rendes mozgásba tetetik, melly lassabban vagy sebesebben megy véghez ahhoz képest a' millyen sebességgel az erő műv vonattatik vagy taszítatik. Alól az erőműben vagy egy rézsont fekvő tábla, mellyre a' mag hull, és arról minden oldalra szélte hull. — Hogy az ember csupán csak barázdába vessen, vagynak benne mozgatható vető vagy szórócsüvek, mellyeket azon tetszés szerint meglehet erősíteni, vagy félre lehet vetni, úgy hogy a' mag a' felső vető lyukakból épen csak a' barázda fenekére hull.

* * *

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' marháknak téli etetésök folytattatik. A' borjas tehenek jobb fajta takarmánnyal tartatnak mint a' többiek. Középe felé ezen hónapnak kancaikat hágat az ember. — A' bárányok még mindig istállóban tartatnak, és csak itatásra bocsátatnak ki. — A' juhok a' vetéseken és kaszállókon járástól elfogódnak, és esős vagy egyéb zivataros időkben istállóikból ki sem hajtának.

Az apróság tojásait költi, 's az apróságokra való gondviselés nagyon megkívántatik.

A' méhek elkezdik a' kijarást. A' lépek megmetizetnek, és kitisztogatnak. Ezen idő szakasban legnagyobb figyelmet kell a' méh kasokra fordítani, hogy a' tolvaj méhektől meg ne támadtassanak és ki ne raboltassanak; mert a' rabló méhek most a' legnagyobb ügyelgésbe vagynak.

* * *

Hasznos előkészület a' méhek' felmetszésénél.

Gyakran megtörténik az, hogy a' méhek' felmetszésénél, olyan lép is vágodik keresztül, mellyben lé-

pes méz van, és a' melly lép a' kas felső részében lévővel egészen egyesülve van. A' mikor hát az ilyen lép megmetszetvén a' levágott lép tőle elválasztatik; már a' nyíláson; vagy keresztül vágáson természetesen csurogni kelletik a' méznek; melly által pedig nem csak azt a' kárt valja az ember, hogy a' méz vesztegetődik, hanem azt is, hogy a' méz az alól lévő méhekre csorog, a' melly pedig azoknak felettébb kellemetlen, és ártalmas. Eanek eltávolztatására egy drót rostélyt kell a' metszésen keresztül tenni, melly olly apró szemű vagy kűtésű legyen, hogy lyukain által csupán csak egy mézzel megterhelte-tett méh búvhasson keresztül.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' tóban a' víz magosra felszaporíttatik. — Ha az idő' járása engedi, a' tavak halakkal meg-rakattatnak. A' sügerek; kővi pontyok, csukák és átaljába véve majd minden halak Sz. György-től fogva egészen Jakab napig ívnak.

Az erdőben a' favágás végére megy. A' fűzfák megbotoztatnak az ültetésre alkalmas rudak kiválogatván meghegyeztetnek, beáztattnak vízbe, és ezen hónap vége felé elültetnek. A' szén égetés mindenféle fából folytattatik. — A' fenyő, bükk, és egyéb erdei fák magvai elvetetnek. A' bükk, fenyő, és szurkos fenyőmagok olaj ütésre összeszedetnek.

A' jég eltakarodása után az egérfa magok a' vízből kihalásztatnak kiszáritatnak, tisztogattnak, és hűves helyre eltétetnek.

A' nyúlak bagzásban lévén jövődöbéli szaporulatjuk tekintetéből a' lövéstől megkéméltetnek. A' császár madarak, erdeiszonkák, sneffek, vadkacsák, és vadgalamhok széltere lövöldöztethetnek; az utólsók a' hívásra mennek. A' fajtyúk

parosodása elkezdődik. — Kemény időben még a' vadaknak eleséget kell adni. A' szózó váluk újra felállítatnak.

* * *

Legjobb módja a' tölgyfa nevelésnek.

A' tölgyfa plántáknál leginkább arról kell gondolkodni, hogy a' fiatal fácskák kikelésüktől fogva 8 esztendő korokig; vagy pedig elültetetésük elsőbb öt esztendő-jükig sebesen, és jól nevedhessenek, úgy hogy egy tükélletes tetőt formálhassanak. Ha ennyi esztendő korokban már ennyire mehettek; a' további növésükben már kétségen kívül előluladnak, és belőlük egyenes, és magos szálak válnak. Ezen fák nevelésének legjobb módja abban áll: a' makkokat egyenesen oda kell vetni a' hol azokat az ember saúl meghagyni kívánja, és soraikat két esztendőig megkapálni, és ennél fogva minden sorak között a' jövődöbéli tölgy fácskáknak egy sor kolompért ültetni. A' kolompérnak a' tölgyfákra beható hasznát ki nem lehet mondani mert sok próbatételek bebizonyították, hogy az ilyen módon plántált tölgyfák 4 esztendő alatt oly nagyra megnönek, mint a' veres, és fejer fenyők, bükk, nyír, és egyéb erdei fák között nőttek 6 esztendő alatt nőnek.

I. Házi és udvari foglalatosság.

Az élettárok' ablakjai, 's élettartó padok szelölő lyukai kinyitotnak, 's az élet forgatás gyakoroltatik. — A' ház' és egyéb épületek' héjai kigazgattatnak. — A' fonal, és vászon fejrítés folytattatik. — A' téglá verés elkezdődik.

Egy véka lisztből egy harmadrésznyiivel több kenyeret sütni mint a' közönséges mód szerint lehet és szokás sütni.

Tegyen az ember egy mérő korpát 22 itte eső vízbe 's azt főzze egy óráig folyvást kavarással, hogy a' korpa az üst fenekéhez ne ragadjon; ezután töltse ki mindenestől együtt a' korpát egy lyukas fenékű edénybe, mellynek lyukán egy vastag szűrő ruha legyen téve. Ez így meglévén, vegyen elő egy fasedőt, melly megterhelve lévén a' korpából minden folyó nedveséget, melly a' sűrű élesztőhöz hasonló, jól kinyomjon. Ezen ritkás vászony szűrőn kifolyt nedv töltessék víz helyett a' kenyérnek való lisztbe 's azzal dagasztódjon - be a' tészta meglássa mindenki, hogy egy harmad résznyiivel minden esetre több kenyere lesz, mint azt a' közönséges mód szerint csak tiszta vízzel készítné.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatosság.

Tartós száraz időben a' gyümölcsmagokkal beültetett ágyakat meg kell locsolni: A' fa oskolából a' dudvát kiirtani, oltani lehet hasításba, rovatokba és kéregbe, párosítani és sipolni, elkezd az ember a' kemény magú gyümölcsökön és azután által megy a' puha magúakra. Az elmúlt esztendőben óltott fákön kihajtott vad ágakat le kell metszeni.

Rossz időben a' midőn más egyebet különben sem igen lehet tenni, előveheti az ember, egy mérseklett melegségű szobában a' gyökér párosítást is. Minden vadalma, körtvély, cseresznye és szilvafa az elcsesrelésnél fogva sok gyökeret hajt, mellyek által az ember a' megvetést két esztendővel meglözi. Az azzal bánás igen egyszerű elő vesz az ember egy gyökeret mellynek még az oldalgyökerei is megvagynak, elmetszi az ember egyenesen úgy mint egy faderekát, mellyet óltóággal akar összepárosítani. A' midőn is a' nemes ágat részont hozzá metszi, és a' gyökér darabnak egy ahoz illő metszést ad, úgy hogy mind a' kettőnek kérgei egymásra feküdjének. Ezután körül tekergeti egy ruha körüléllel az összepárosított helyet, és beülteti a' földbe mint egy két hüvelyknyivel mélyebben a' párosításon felül, de meg is úgy hogy a' legfelsőbb szem a' föld színén felül legyen.

Azon ágacskák, mellyekben a' múlt esztendőben szemóltás tétetett, az óltott szem hajtásan felül levágattassanak. Az olyan faderekacskák, mellyeken a' szemóltás nem fogantott párosításának.

A' még itt ott elmaradozott hernyó fészkektől a' fák egészen megtisztítassanak. A' már kikélapró hernyócskák reggel és este, a' midőn mint nyájan egy rakáson vannak elpusztíthatnak.

A' virágzó gyümölcs fákat tartós nagy esőzések után meg kell rázni, hogy a' virág porzálatskái kiszáradhassanak, és a' gyümölcsözésben ne akadályoztassanak.

A' késő fagyok után a' fákat reggeli nap felkölte előtt hideg vízzel kell fecskendezni. A' fagytól nagyon megroncsoltatott fák az ágak hegyeit rövideden le kell vágdalni, a' termő bimbókat letördelni, a' tövét gyakran és jól meglocsolni. A' kérgek felhasználásánál fogva is lehet a' megfagyott fákon segíteni.

Az Őszi baraczkák, ha hogy még a' múlt hónap vége felé meg nem nyesettek, most megnyesettessenek.

A' túskebokrok, eleven kerítések ezen hónapban elültetessenek, a' már ültetve lévők megnyesettessenek és össze foglaltassanak.

A' megfenésedett fának minden emésztődő részeit 's ágait, egészen az ép és friss elevenségben lévő részökig minden kedvezés nélkül le kell vágni. Azon fának, melyek a' tápláló nedvesség, és a' föld porhanyosságának hijánossága miatt nőni nem akarnak, vágdalja le az ember a' szükségtelen ágait és ássa-fel 's porhanyosítsa meg a' földet a' fák gyökerei körül.

A' fahéjba, vagy kéregbe óltás.

A' fahéjba óltás, a' faderékhoz közel lévő lefűrészelt vastag ágakon szokott végre hajtani. Hogy ilyen módon ólthasson az ember, tehát előbb lemetszi vagy lefűrészeli a' vastag ág felső részét részont, és azt azután

megsimítja; az óltó ágaknak egyik oldalairól mint egy másfél hüvelyknyi hosszan laposra, és valamennyire részont be kell metszetniek, és egy sarkat kell formálniok, minél fogva az ág, vagy derék tetején megülhessenek. Ekkor felemeli az ember egy csont ékecskével az óltandó vastag kérget vagy héjját annyira, hogy az óltó ág a' fa és az ék között mint egy két hüvelyknyi mélyen bemelessen, melly így történik még; hogy az óltó ágacska részont lemetszett lapos oldalával a' fához szorítatik, berovatkozásánál vagy sarkánál fogva az ág végén ül. Az ágatskának behelyeztetése után az óltott hely és az ágának lemetszett része óltó viaszal bevonódik és kötő ruhával betekertetik. Ilyen módon eggyetlen egy ágba, 3 4 — 5 óltó ágacska is tételhetnek. Ezen óltás módban csak az az egy káros következés van, hogy szeles és zivataros időben a' már megfoganzott ágacska még két három esztendő múlva is könnyen kitűnhetnek; de ezen kedvetlenség elháríthatatik az által; ha az óltott ágak olyan hosszú karókhöz köttetnek, melyek a' fa derekához keményen megvagnak erősítve.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

Ha az elmúlt hónapban még a' nyitás és metszés el nem végeztetett volna egészen: tehát ezen hónap elején a' legyen a' legelső foglalatoság. Minekelőtte még a' szemek hajtani indulnának, a' szőlő hegy egészen feltakarítsák, és a' víz vesszőknek a' tökékről le kell metszetniek.

Most van ideje a' szőlő tökéi karózásának. Minden meghagyott vesszőhöz egy karót kell leűtni, hogy a' növény, szorulás nélkül karóhoz kötethessék, a' karókat azomban úgy kell leverni, hogy a' tökében sérelem ne történjen. A' szőlő karóknak legalább is 6 lábnyi hosszúnak kell lenni; a' követses földbe kalapáccsal kell a' karókat leverni. A' legerősebb karókat mindég a' töké közepire a' gyengébbeket pedig két szélre

kell leverni. A' már elavult kurta karókat a' bojtásokhoz és új ültetésekhez lehet használni.

A' karózas után jön a' hajtás vagy a' meghagyot vesszőknek karókhöz kötése. A' legalkalmasabb és legillőbb időre az olyan nap, melly előtt való éjelen vagy esső eset, vagy pedig nagy harmat volt, de csak legfellyebb 9 — 10 óráig; mert azután már a' melegség még inkább keményíti a' vesszőket, mellyek a' hajtásnál görbítés nélkül fogva könnyen törnek. A' megkötésnél a' vesszőknek illendően karókhöz kell köttetnie. A' legalsóbb 's a' földhöz közelébb álló vesszőknek a' hátúlsó karóhoz úgy kell köttetnie, hogy legalább is egy arasznyi távolyságra felemelődjön a' földtől, a' többieket is szinte úgy nem kell nagyon alant hagyni; hanem olly módon kötni, hogy a' termése a' földet ne érje, és a' sűrű leveledésnél fogva a' fűrtök érésökben ne akadályoztatódjanak. A' kötözés legjobb, és legállandobb hársfa kéreggel, a' hol az nints sás, vagy gyékénnyel, a' hol az is hibáz, áztatott szalmával, néha megeshetik gyenge fűz vesszővel - is.

A' szőlő vesszők ültetését ezen hónapban még folytatni lehet.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' mi még az elmúlt hónapban kirendelt munkák közül a' szabad levegőn végre nem hajtathatott, vagy a' hó és fagy miatt elő sem vetethetett: most minden további hallogatás nélkül munkába vetethessék, és a' végre hajtathassék. Vizes, nyirkos földben mezei munkát senki se tegyen; mert az által a' föld több esztendőkre elromlik.

Szabad levegőjű kertbe bátran lehet vetni és dugdosni: gyökerecskéket, nyári retkeket, por-

tsinfűvet, vereshagymát, párhagymát, májusi répát, czékla répát, spenátot, ánist, kaprot, köményt, majorannát, spanyolborsót, korian-drumot, mustárt, turbulyát, kakukfűvet, kékáposztát, paszternákot, sárga-répát, czikoriát, artifiolat vagy bakszakál fűvet, scorczonerát, petrezselmet, zellert, raponczát, bor-ágot, kertitormát, Indiai tormát, kanál-fűvet, borsot, korán érő; gyalog paszult; végefelé ezen hónapnak futó paszult papucsvirágot, kehlt, kehlara-bét, metélő-kehlt, metélő-salátát, czikoria-salátát, mákot, articsokát, kolompért; 's több eféléket.

A' fejes salátából időről időre való vetéseket kell tenni, hogy a' ki vágandók helyet mindég legyen más újabb 's frissebb elültetni, és használni való.

Téli vereshagymát, foghagymát, mogyoróhagymát ültetni. A' citrom-fű, ruta, zsálya, demutka, bors-fű 's több ilyenfélék elvetésének a' legszorossabb ideje van. A' rozmarin szabad földbe kiültetethetik, ágatskai elplántáltathatnak, és azokat jó nedvesen kell tartani.

Most már plántákat hajtó hideg ágyakat is lehet üveg vagy papiros ablakokkal készíteni, és azokat jókori kehlet, salátával, porcsin fűvel, 's gyalog paszullyal be lehet vetni.

A' már elébb elvetett nyári kartifiolat, most szép idővel szedje - ki, 's ültesse - el jó nyirkos földbe, más egyébbféle meleg ágybeli vetemények' plántáit is már most szét lehet, a' szabad földön ültetni. A' ki üresített meleg ágyákba pedig dinnyét, úgorkát, babot vetni lehet. Fejes és nyári Czikoria saláta elplántáltatik.

Metéllő salátát, nyári majorannát, és spenátot magnak hagyja az ember, a' kehl, és kehlarábi, répa, paszternák, és egyéb magot hajtó gyökerek, és tövek, mellyek eddig telelés végett pinczékbe tartattak, most már egész bátorsággal kiültetethetnek a' szabad levegőre.

Mindent a' mi csak elébb elültetett, száraz időben gyakran meg kell öntözni.

Borsók, disznó-babok, 's külömbféle téliplánták, földi eprek megkapáltatnak, és száraz időben meglocsolatnak.

A' spárga ágyak alját többé ganéjból készíteni kár nélkül nem lehet, ugyan azért az újjabb ágyaknak most már ganéj nélkül kell felállítaniok.

A' meleg ágyakkal az elébbi hónapban megírt mód szerint kell bánni, csak hogy melegenapfény alkalmával mindég több-több szabad levegőt kell hozzájuk bocsátani. — A' már meghült dinnye, és spárga ágyakat minden haladék nélkül melegíteni kell.

A' mérsékelt melegségű meleg ágyba elvethet az ember: bazsalyikomot, citrom-füvet, köményt, levendulát, majorannát, zsályát, kerti kakuk füvet, izsopot, kerti rutát.

Ha már a' fagyoktól nem tarthatni, az articsoka tövek kitisztogattnak, az oldal hajtásai ha hogy túl a' rendiusok az anyatótól elvetetnek és más ágyba ültetettnek. A' régi tövek magok is széjt szedettethetnek és jó érett ganéjos földbe által ültetethetnek.

A' végefelé ezen hónapnak, a' tök-magot, minekutánna már egy napig a' vízben ázott, földbe lehet vetni, 's legjobb ha 2 — 3 hüvelyk-

nyi mélységbe vettetik, és azután gyakran meglocsoltatik.

Minden kerti ellenségekre vadászatot kell tartani; különösen pedig a' vakondok, hangyák, fülbemászók pusztítását fő kötelessége kell tenni.

* * *

Ássa - fel az ember azt a' földet, melly babvetés alá rendeltetett jó mélyen, és a' göröngyöket apróra széjjel vervén egyengesse - el gereblyével jól, az árkot azután nem a' közönséges szokás szerint kapácskával vagy kézzel csinálja az ember; hanem egy ültető czölöppel vagy karóval, melly az ivó korsó rostájához hasonló vastagságú legyen, csináljon négy hüvelyknyi mélységű gödröcskét, és azon lyukakba vesse az ember a' babot hármával, és négyivel, azután pedig fedje - be egy hüvelyknyi földdel. E' szerint már most a' földbe vetett babnak a' kibúvása vagy kelésekor reá jöhető fagy, vagy ártalmas szél ellen, még három hüvelyknyi magosságu védő fala marad. Ha azomban olly kemény fagy állott elő, hogy a' babok minden illyes védelem, és fedezés mellett is megcsigázódtak: akkor mindjárt azon hideg éjjelt követő reggelen a' bevetett gödröket tele kell tölteni hideg kút vízzel, melly a' fagyot kiszívja.

* * *

A' gilisztákat, és mesztelen csigákat elűzni.

Főzzön az ember kendermagot vagy kenderlevelet, de még jobb ezeknél a' diónak zöld-haját vagy levelét elegendő vízben megfőzni, azt azután meghűlni hágy, 's úgy vele azon azon ágyat, mellyet a' nevezett férgektől tisztán kíván tartani, jól meglocsolni. Mibelyt azon főtt víz a' földbe hat, minden abban tartózkodó megnevezett férgek azonnal kibúvnak, a' midőn is őket egy vízzel töltött edénybe hányván könnyen elpusztíthatja.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatosságok.

A' virágzó plánták valamennyivel több vizet elszívhatnak, és kívánnak is mint eddig; kiváltképen arra kell vigyázni, hogy az öntözés' mennyisége mindig a' plánták kigözléséhez alkalmaztassék.

A' melegségnek ezen hólnaphéli nevedése szükségesé leszi a' plántáknak gyakrabbi kiszellőztetését.

Lágy időben az ember egészen nyitva hagyja a' pincze ajtót, hogy a' benne telelt növények apródonként friss levegőhöz szokjanak. A' fagyástól mert szobában telelt keményebb természetű plánták is lassan-lassan szabad levegőhöz szoktathatnak.

Az Üvegházban tartatott plántákhoz, melyek 8-tól fogva 16 grádusnyi melegséget kívánnak, naponként a' legmelegebb órákban a' midőn a' nap épen rájuk süt, friss levegőt kell bocsátani.

Most még lehet egy melegágyat felállítani, melybe a' gyengébb nyári virágok vetethetnek mint p. o. *Amaranthus tricolor*, *Gossypium herbaceum*, *Ocimum Basilicum*; *Cacalia articulata*, *Calendula officinalis*, *Capsicum Annuum*, *Celosia Cristata*, *Centaurea moschata*, *Collutea frutescens*, *Convolvulus tricolor*, *Erodium moschatum*, *Amaranthus caudatus*, *Impatiens Balsamina*, *Lobelia Erinoides*, *Mesembryanthemum crystallinum*, *Mirabilis longiflora*, *Ricinus communis*, *Senecio elegans*; *Agapanthus umbellatus*, *Agrostemma coronaria*, *Mesembryanthemum acinaciforme*, *Cinnia multiflora*, *Datura fastuosa*.

Végefelé ezen hólnapnak többnyire majd minden virágmagokat; melyek a' tartós és esztendőfajok közé tartoznak, ellehet a' szabad földbe vetni.

A' medvefű virágok, és szegfűvek elsárgult és romlásba indult leveleit le kell metszeni. — A' cserépben tartott medvefű virág-töket ki kell venni, romladozott gyökereit levágni, és úgy a' szabad földbe kiültetni. A' szabad földben kin telelt medvefű virágok, és szegfűvek tövei nagyon vigyázva kapáltassanak körül, és jó földel töltesenek-fel.

Azon virágok, melyeket az ember egész nyáron által cserepekben hagyni kíván, ha a' szükség úgy kívánja, ültesse által az ember más cserépbe; vagy legalább ha azon cserépbe hagyni kívánja abban lévő föld felső része helyett friss jöfőle földet tegyen.

A' melegágyban vagy üvegházban nevelt plántákat, a' virágzás után vigyázva gyakori mérsékelt öntözés és szabad levegő által keményíteni kell. Rozmarint *Cheiranthus cheirit*, *Cheiranthus annuus* és a' medvefű-füvet (*Auricula*) ezen hólnap' végefelé minden veszedelem nélkül kilehet a' szabad levegőre tenni.

A' nevéndéki medvefű virágok, és primulák, minekutánna elegendő nagyok, a' szabad levegőre ültethetnek. A' rozmarin, *Cheiranthus annuus*, és hólnapos rózsákból most lehet óltó ágacskákat válogatni, és azokat jó földbe, árnyékos helyre ültetni. Azokat mind addig nedvesen kell tartani, a' míg csak hajtani, és nőni nem kezdenek, és hogy gyökér hajtásra inditassanak borító üvegekkel vagy ivó poharakkal befedtettsenek.

Szép időben széjt kell szedni, 's ültetni a' cserepekben, vagy melegágyakban nevelt plántákat. A' magnak való növények egy olyan helyre ültessenek, hol a' szabad levegő, és napfény mindig érheti őket, de különösen a' reggeli napfény.

Az ártalmas férgek' elűzésére, különösen a' levelészek vagy levél pusztítására mindent elkövessen az ember.

A' mulató kertekben utak nyesése 's tisztogatása, a' hol a' szükség úgy hozza magával apró köveccsel meghinteni 's tölteni fő köteleseég. Új gypágyak és mohkirakások készítenek.

Kezdetében ezen hólnapnak, a' fedezett külső országi bokrok, és fácskák takarói alól lágy időben kiszabadíthatnak. A' Fák' és bokroknak minden késedelem nélkül el kell ültettetnie, ha hogy még végre nem hajtattott. — Rózsák, Siringa Persicák, Cherianthus annuusok, és Cheiranthus Cheirik, 's több illyes félék, a' mulató kertekbe kiültethetnek.

Lágy időben a' meleg nevelésével a' narancs és citrom fákhöz mind több szabad levegőt bocsáthatni, 's földjeik is jobban megöntöztethetik mint eddig. A' narancs és citrom fákat a' szénbogaraktól, és egyéb férgektől tisztogatni, az ágait meleg napokon, a' midőn csak hamar felszáradhatnak vizes ruhátskával vagy spongyiával meg kell dörögtetni és mosogatni.

Lanyhás meleg essőben ki kell őket úgy szinté a' borostyán, és egyéb üvegházbeli plántákat is a' mellyek csak nem felettekényesek, és gyengék, a' szabad essőre tenni, az által megtisztulnak és egészen megújulnak. A' plántáknak és töves növényeknek elültetését, mellyek késő nyá-

ron virágoznak már el lehet kezdeni, és az üvegházbeli növények kívül a' szabad levegőn rendeltetnek - el, cserágyak is készítenek, hogy később a' növényeket beléjük lehessen tenni.

A' gyökerektől hajtott sarjadásokat mint p. o. a' narancs, citrom, nemes, és közönséges babér, babércseresnye; mirthus és füge töveknek gyökér hajtásait ezen hólnap' végével fel kell szedni, 's külön ültetvén fa-derekká nevelni. A' varjú tövis, oleander, olajfa, bárany szűzfa (vites agnus Castus) sarjú ágak által szaporíttatnak.

Kék virágú Hortensiát előmutatni.

Hogy Hortensia nyitásakor készülő virágot is hozzon ültesse - el az ember a' plántát egy ilyen módon elkészített földbe; vegyen egy rész jókori ágybéli vetemény földet, fél rész apróra szitált vasport, avagy reszelő faradékat fél rész szén-port és egy folyó homokot. Ez mind együtt jól összevegyíttessék. A' plántával rendes szokás szerint kell bánni, kivéven azt, hogy mihelyt félvirágjába jön, azonnal szén poros vízzel kell locsolni.

VI. Szántó földi, és réti foglalatosság.

A' zabvetésnek vége szakad. — Az árpavetés folytattatik. Minden tavaszi vetések megheggetődnek, a' hol pedig juh bőven van, juh által megtapostattatnak; a' zab és árpa, mihelyt egy újni hosszaságú, azonnal felboronáltattassék, zab és árpa közé lóhere megvettetik. A' spanyol lóhere, bükköny, lencse, borsó, len kekrepa és mezei bab különösen vettetik; a' kólompérok elültetnek. A' káposzta és egyéb zöldséges földek felszántattatnak. A' komló meg-

kapáltatik; új komlós kertek készítenek. — A' bújan hajtott búzák vigyázattal lehegyeztetethetnek; de ne mélyen, és épen nem akkor, ha az időjárása felettébb száraz.

A' rétek' öntözése megszűnik. A' kaszállok felnyesettessenek, vasboronával felkarcoltassanak, a' földes vagy székes helyek fűmagokkal bevettessenek, hogy a' fű annál inkább, és bizonyosabban nőék. A' kaszálókon legeltetésnek Sz. György napjától fogva meg kell szűnni, de jobb ha semmiféle marha sem bocsáttatik reá, kiváltképen pedig juhok, és sertésnek egészen és végképen ki kell a' kaszálóról tiltatnia.

* * *

Minden növényeket, egy sokkal nagyobb mennyiségben jobb, és finomabb módon termesztetni.

Összegyűjt az ember olyan tiszta marha húgyot, a' millyent csak lehet, feltölt az ember 20 ittszét egy üstbe, hozzá tesz 5 lat konyha sót, és három lat salétromot, 's ezen vegyületet mint egy másfél óráig együtt főzni kell, azután levén a' tűzről, a' míg még jó meleg: hozzá tesz három fertály fontnyi jól kiégett óltatlan meszet, azt benne mególtván, az egészet megszűri, 's által bocsátja egy hamu szűrőn.

Ezen lévben 24 óráig kell áztatni az elvetendő mind őszi, mind tavaszi mindenemű életfeléket, búkköny, len-cse, borsó, bab, és efféle kerti vetemény magokat, azután kiszedvén belőle jól kiszáritani és úgy elvetni. Ezen megáztatásnál fogva nem csak hogy hamarébb kikelnek a' magok mind közönségesen szoktak; hanem még a' plánták is sűrűbbre és nagyobbra nevednek, és sokkal magasabbakká lesznek mint mások, és hamarébb is még érnek, 's gyakran még olly korán is, hogy ugyan azon esztendőben földjeiket más vetemény alá is használhatni. Hogy egyszer'smind a' vetéseket a' férgek, egerek, 's madarak ellen bátorságba lehessen helyheztenni: vegyítsen

az ember a' lévbe még egy pár krajczár árú köolajt, és bűdöskő balzsamot is.

Ha ezen lévből az ember a' plántákra mint p. o. mindennemű káposztákra, répákra, kehlőkre, és egyéb illyes félékre, minekutánna már azok mint egy 14 naposok egy jó pohárral önt: tehát azoknak sebes növést nem győzi az ember eléggé csudálni; sőt még jószágokra nézve is felülműlnak ezek minden más plántákat és termesztvényeket.

Ha az ember ezen különösen készített trágyalévből, a' fiatal fák' tövire azoknak idejéhez és nagyságához képest, néha - néha tavaszal bizonyos mennyiségűt önt; bizonyos lehet benne, hogy azon fák sokkal szebb növények, és gazdagabb termésűek lesznek, 's hamarébb is nőnek mint más illy módon nem trágyázott fák. Szőlőtövéket is lehet illy módon trágyázni; sőt még virágzókat is, de az utólsókra csak felettébb keveset lehet önteni, az elsőre ellenben jóval is többet. Az illyen bánság szerént kevésbe kerülő költségnél fogva minden termesztvények igen gazdagon megjutalmaznak a' munkás gazda' fáradságát.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A'hol közönségesen szokás az, hogy Húsvét tájban a' lovakon és teheneken eret vágassanak: azt mindenkor gondosan és vigyázattal ejtselmeg. Egyéberánt pedig az ér vágásnak sohasem a' szokás kedvéért, hanem csupán csak az elkerülhetetlen szükség' esetében kelletik megtörténni. A' Marha száját gyakorta kitisztítani hasznos és szükséges is. A' tehenek megfolytatását ugyan egy bizonyos megállapított határidőre nem lehet szorítani, de arra ezen hónap minden tekintetben legjobb és legalkalmasabb. Az anya kanczákat hágatni kell, — a' juhokat úsztatni, és tisztán kimosni, azután pedig megnyírni.

Az apró jószág költ. — A' vén ludak megtépettetnek, a' libák és kacsák pedig anyjaikkal

eggyütt legelőre bocsátattnak. — A' pulyka fiatal csupán szép napos időben lehet szabad legelőre bocsátni. — A' tyúkok folyvást tojnak, kivált ha az ember apróra vagdalt csalánt kever azott búzakorpa közé, 's azzal éteti őket.

A' mézből kifogott méheket étetni és kassaiakat feltisztítani szükséges. — A' ledarabolt lépek, ből és azok közt találtató mézből viaszt és méhsert főzni. A' méhek' járása alatt jó méh vagy citron füvet plántálni; mert az a' méh előtt felettebb kedves.

* * *

Méz plánták.

A' Méhek leginkább az olyan helyeket kedvelik, a' hol ők sok inyók szerint való plántákat találnak. A' méhtártóknak tehát arra kell ügyelniük, hogy méhek számára a' mennyire csak lehetséges minél több olyan virágokat, bokrokat és fákat neveljenek, melyekből azok a' tapasztalás szerint legtöbb viaszt, és mézet készíthetnek.

A' méh tenyésztésre a' virágok, és fák virági között leghasznosabb és legsikeresebb plánták: a' Brúnó szegfűje, citromfűvek, a' szelíd és vad kakukfűvek a' bárány nyelv fűvek, zsályák minden repce és bab fához tartozó plánták, a' magnak hagyott karórépa virágok, és a' sejér lóhere; a' fák, és bokrok között: a' zöld fűzfa, a' tengeri barack és több gyümölcsfák virági, a' hársfa, akác, rozmarin kőszméte, borbolya, málna és *Erica multiflora*.

A' megnevezett méz plánták között a' Brúnó szegfűvek, citromfűvek és bárány nyelv sokáig virágoznak és a' legjobb mézet adják. A' rozmarint is felettebb szeretik a' méhek, melly minthogy virágja a' legkellemetesebb ízű, 's illatú mézet adja méltán megérdemli, hogy száraz napos helyre, mellyet ő legjobban kedvel, minél nagyobb mennyiségben ültetessék. Narbona környékén egész erdőségek vagynak rozmarinból, és az oda való méz egész Európában legjobbnak tartatik. Az

akác és hársfa virágok minden más nemű fák virági felett, a' legelső helyet érdemlik. A' mezőkön a' bükköny, bab, harsó, fajok, a' sejér lóhere hasonló képen igen hasznos, és mézet adó plánták, az is hasznos a' méheknek, ha közel hozzájuk folyó víz van; a' hol pedig nincs, kassaik előtt állandóul kell friss vizet tartani, és a' vízbe tetején uszkáló fűcskákat rakni, hogy azoknál fogva vízbe ne fúljanak.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' halastó gyarapítás folytatatik. — Az ivó pontyok, rákok 's átlallyába véve majd minden halak, minthogy ezen időben bocsátják tojásaikat, kíméltessenek, különben is húsok ezen időtájban kellemetlen lévén a' fogást meg nem érdemlik.

A' múlt hólnapban levágott fák, feldolgoztatnak, a' fejszék félre tértetvén a' fenyőmag vetés kezdődik tő levelű fáké pedig elvégeztetik. Az olyan tő levelű, és ágas bogas fák magvainak elvetése, melyeknek kikelésökre egy egész esztendei földben heverés kívántatik meg, legjobb ha ezen hólnapban hajtatik végre. Csernek való tölgy és nyírfák levágattatnak, és héjjal lefejtettnak. — A' fiatal neveldek fákhoz semmi nemű marha sem bocsájtassék, vigyázni kell hogy a' sűrű fenyvesben száraz tavaazi, és nyári időben, a' pásztorok tüzelket ne csináljanak, még a' szénégetést is, csak világos és ritkás helyen kell megengedni.

Mind eddig míg a' fajdtyúkok párosodnak, lehet őket fogni vagy löni. A' bibicz tojásokat felkeresni és mint kedves eledelt megenni. Egyébiránt minthogy most már mindenféle vadak, és madarak szaporodásra indulnak, hasasodnak, és költenek: tehát a' vadászatot egészen félbe kell szakasztani.

I. Házi és udvari foglalatosság.

Az életházban, és padlásokon lévő szemes éle-
tek megforgatásáról el nem kell felejtkezni.

Épületek fedeleit, falait, kerítéseket job-
bítani, az elromlottak helyet újjat csinálni.

Téglát veretni és égetni

Vásznak és fonalak fejtérése körül forgolódni.

* *

Muszka mód szerint vajat készíteni.

Felforraltja az ember a' friss édes tejet, és mintegy
egy fertály óráig főzi, melly után azon maga természe-
tiben lévő édes tejből a' szokott kúpulás szerint készül
a' vaj. A' főzésnél nem kell nagy tüzet használni, ne
hogy fűvésében vagy forrásában a' tej megkocsmásodjék.
A' hozzá égést az által lehet eltávoztatni, hogy az em-
ber a' tejet egy olyan edénybe forralja 's főzze, mellyet
egy vízzel félig lévő üstbe helyeztethet, 's úgy az üst-
ben forró víznél fogva az abban lévő edénybe töltött tej
is for, és fő a' nélkül hogy az edény oldalát megkapja.

Ezen vaj készítés módjának az a' haszna van, hogy
az által a' vaj hamarabb, és nagyobb mennyiségben elő-
tolakodik, mint sem az olyan tejből, melly savanyodás-

nál fogva áll össze, a' mellett jobb és kellemetesebb ízű
's tulajdonságú, és tartósabb is a' közönségesen szokott
mód szerint készülnél. Egy más haszon is van még benne,
ez t. i. hogy a' tej édesen maradásánál fogva még az
úgy nevezett író is kedvesebb ízű, 's egészségesebb is.

* *

A' vajat sokáig fris állapotban eltarthatni.

Vegyen az ember 2 rész tiszta konyha sót, 's egy
rész fehér czukkrot, 1 rész salétromot, 's mind ezeket
vegyítse és törje össze. Ezen vegyületből minden font vaj-
hoz 2 latot vegyen, és azt keverje - el jól a' vaj közt.
Az ilyen módon készített vajnak velős, 's kövér állandó-
sága szép színű marad, sósága nem érzik, és porhanyó
keménnyé soha - sem lesz. Minden esetre el lehet azon-
ban több esztendőig is ávulás nélkül tartani, csak hogy
az olyan hoszas ideig tartandót, a' mint az ember edény-
be jól össze állítja, és betetejezi tehát legalább egy hó-
napig haborítás, és megkezdés nélkül hagyja.

II. A' Faoskola, és gyümölcskerthé-
li foglalatosság.

A' maggal bevetett, és fiatal fácskákkal be-
ültetett ágyakat jó nedvesen kell tartani. — A'
vad sarjakat vagy hajtott ágacskákat az óltottak
között felnőni nem engedni.

A' koronába óltást még jó következással le-
het folytatni; a' sipolással óltást ezen hónap ele-
jével el lehet kezdeni.

Mihelyt a' fák levedésbe jönnek, és már
jól folyásba indulnak: azonnal el kell a' szemmel
óltást kezdeni, még pedig előbb a' körtvély, ten-
geri és őszi barack, úgy azután a' cseresznye és
egyébb kemény magú fákba; de ez utolsó job-
ban elfogadja a' hasításba óltást; a' szemzésre al-
kalmaztatható veszőcskének a' legutolsó nyári

egészséges hajtásból valóknak kell lenni: ha pedig alvószemre szemez az ember, ugyan azon esztendő megért ágai közül kell választani.

Az őszi barackfajokkal szilvába vagy a' mi még jobb mandulába lehet szemezni, a' kajszi barackokat különösen szilvába. Meggyet nem lehet cseresznyére 's viszont szemzeni. A' szemzéshez szép reggel hol sem száraz szelek nem fúvnak, sem nem esik kell fogni.

A' fiatal fácskáknak, mellyek szemzésre rendeltettek, alólról fel felé, azon helyig, hol a' szemzésnek történni kell, levagdaltatnak ágacskáik.

Meleg időben az őszi barackokat, megvagdálni.

Az ősszel a' fák tövéhez rakott ganéjt töveiktől el kell tisztítani, a' rövid ganéjt pedig elásni.

A' múlt esztendőben szemzett ágakról, minden ártalom nélkül le lehet a' köteleket szedni.

— A' párosított fácskákról is hamar néhány hüvelyknyire hajtottak le kell szedni a' kötést. — Ha a' párosítást némelly gallyak meg nem fogták, azokba már elkészített vesszőcskékből oltani lehet.

A' Spalic vagy törpefacskákon a' levelet hajtó szemeket ha feleslegesek el lehet fojtani.

A' hernyókat pusztítani 's jelesen estvel a' midőn összecsoportoznak leszedni kell.

Fiatal, felette termékeny fákról a' gyümölcsvirágokat, mellyek erőtlene tennék le kell szakítani.

Az ablaktálásról.

Az ablaktálás a' homlításnak egy neme, vagy is inkább a' homlítás és oltásnak egy közép neme, hol a'

lemetszett gally, a' helyett hogy gyökeresedésre a' földbe tételnek, egy más fa kérge közé vagy fájába tételik, hogy azzal eggyé váljon. Ez a' mód legbiztosabb olly hüvelyek szaporítására, mellyek csak nehezen gyökereznek, ha t. i. más módok sikeretlenek, feltéven azt hogy alkalmas vadágot választott az ember.

Az anya ágnak és az ablaktalandónak, vagy illy móddal oltandónak, közel kell egymáshoz állnia, ha szabad földben vagy cserépben vannak is. Termetes erős fáknak vadócok közepén kell állani, 's minden esztendőben ezeknek egy-egy részét kell oltani, 's az oltottak helyébe mindig újakat ültetni, ha a' szelíd fának ágai magasak, úgy a' vadócokat, lúdácskába kell ültetni, 's valamire úgy állítani, hogy a' szelíd ágakhoz közel jussanak.

Az ablaktálás így történik, elővesz az ember egy ágat, vagy vesszőcskét a' szelíd fából, 's a' megnevesítendőhöz úgy vonja hogy egymást éri, ekkor azt a' helyet, a' melly legalkalmasabb az egybekötésre megjegyzi. Ezen a' helyen mind a' nemes mind a' vad fának kergét és fájának is egy részét mint egy két vagy három hüvelyknyi hosszan lesaragja a' kertész, ezután ugyan ezen kérgetlen részén a' nemes fának alólról felfelé, mint a' homlításnál egy hasítást csinál az ember, ugyan ezt teszi a' vadóczon, csak felfeléről lefelé, úgy hogy a' nemesnek gallyát mint egy éket befogadhatta, 's ezután a' két gallyát jó össze kell illegetni, bekötni, 's faviasszal bekenni.

III. Foglalatosság a' szőlőben.

Ha a' vinyege leveléket kezd hajtani, ekkor történik az első kapálás még az első virágzás előtt. — De a' munkát szorgalmasan kell végbehajtani, hanem a' legmélyebb földet jó fel kell forgatni. — A' kapálásnak ollyankor midőn a' föld jó száraz és az idő nem nedves, kell történni. A' vinyege gyökerére a' barázdába földet kell húzni, hogy a' töke, új gyökerek hajtása által erősödjék. — A' göröngyöket szerteverni szükséges és a' tökére vonni. — Minden dudvát ki kell gyomlálni, 's a' szőlőből eltávolztatni.

Ha a' szőlő oltás télben nem történt, most az ideje, ha mindjárt rügyl is a' vén ág.

A' homlítás árkaít megkapáltassa a' gazda.

* * *

A szőlő oltás.

Nincsen együgyűbb és egyszer'smind biztosabb út, a' rossz tőkék megjobbítására, 's a' vénék megifjítására az oltásnál, mert szorgalmas munkasság által már harmadik esztendőre megvan a' termés nemesítve, negyedik esztendőre pedig a' tőkék egészen telyesek szőlőfürtökkel.

A' szőlő oltás' külömbféle módjai között legelső helyet érdemel a' hasításba oltás a' föld alatt. Ezen nemesítésnek módja e' következő:

Lemetsz az ember egy fiatal egészséges termőtökéről egy vesszőt a' midőn annak szemei már hajtani kezdenek. Az oltó vesszőknek gümölyüknek 's minden oldaltól ép-egészségeseknek és egymáshoz közel álló szemüknek kell lenni. — Egy szőlővesszőről sohasem vesz az ember többet két oltó ágacsánál, mert minden szemek, mellyek az alsó hat, hét szemeken felül vagynak, valamint a' tőkéhez legközelebbi alsó szemek is, többnyire csak leveleket és nem termést szoktak hajtani. Ha a' levágott oltó vesszők hosszas nyúlásnak: akkor a' legelső szemet nem számítva, levág az ember belőlük 2 — 3 szemnyi hosszúságút. Az ilyen oltóvesszőket akkor mindjárt, mielőtt oltásra használtatnának, egy híves, árnyékos helyre kell a' földbe leásni, és felül egy kis szalmával betakarván arra földet teríteni, hogy azok fris nedvükben maradassanak, 's megfoganszókká és termékenyekké lehessenek.

Az oltást tavasszal, mindig szép, tiszta, szél nélkül való napokon kell telyesíteni, a' midőn már a' hidegek szűnnek, és a' vesszők még nem indultak egész erővel levedésnek.

Az oltó vesszőcské, mellyeket az ember be akar oltani oltások előtt egy pár nappal alsó végeiknél fogva fris hideg vízbe állíttassanak, ét végeik épen csak oltás előtt metszettessenek-meg; arra is különös vigyázat kívántatik, hogy a' midőn már épen munkába vétetnek a' vess-

zők: tehát tiszta vízbe vitettessenek a' helyre, hogy semmi földrész vagy más egyéb gízgaz a' vessző és tőke közé magát ne vehesse. A' metszést épen úgy kell rajtok tenni, mint akármellyik gyümölcs termő fák' ágain t. i. ék formára és hogy a' béle lásson, de meg ne sértessen. A' vágás sima és egyenes legyen, és a' bemetszetett rész másfél 's legfeljebb két hüvelyknyi hosszú legyen.

Ha a' tőke, melly már oltásra van határozva, felvétetett a' földből, és földszínt lévő gyökereitől megtisztított. tehát egy fűrészkével egynehány hüvelyknyire a' fejétől aláfelé az ágát befűrészeli az ember ott, a' hol az igazi gümölyű, azután a' metszést vagy hasítást kiegyenesíti és simítja az ember rajta, és egy késsel felülről a' tőkét közepén meghasítja mintegy két hüvelyknyi mélyen, épen a' közelebbi görcs csomóig. Ha a' tőke csak mintegy 3 vagy 4 hüvelyknyi hosszúságú lefelé: tehát meglehet kötni a' görcsön felül mintegy két hüvelyknyire, hogy a' hasítás be ne menjen nagyon mélyen a' tőkébe.

Ekkor az ember a' hasításba dug két oltó vesszőcskét, a' mennyire az oltó vessző metszése engedi, még pedig úgy, hogy a' szeme mindegyiknek kifelé fordítva legyen, és a' vesszőnek héja a' tőke bőrével vagy héjával szorosan megegyezzen.

Az oltás helyét belehet kenni óltóviasszal, és be kell kötni fűzfa vagy hárs héjjal avagy sással.

Az oltott ágakat minden esetre úgy kell földel betakarni, hogy csupán csak annak felső szeme legyen - ki a' földből. Mielőtt a' szemek hajtani kezdetek, és az oltó ágacsók már összeforadtak: azokat az ember elmúlhatatlanul egy karóhoz kötni, 's azon ágak vagy vesszők közül épen csak a' legfelsőbb szemnek hajtását tartja-meg, a' többi letöri vagy lemetszi az ember; de úgy, hogy az oltott vesszőt legkisebbé se sérté-meg. Az ilyen vesszőktől megtisztítását a' tőkéknél leginkább csak Augustusban végre hajtani.

Az első nyáron az oltások nem kapáltatnak-meg; hanem csak egynehányszor könnyeben a' földnek felseje felfordítatik. Télen által pedig az oltás karó mellett kötve hagyattatik, következő tavaszon azután két szemnyire lemetszetik, (hozzá számítván a' legelső is), a' más-

dik esztendőben is épen úgy bán az ember vele, harmadik esztendőben pedig már tökévé neveltetik.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Ezen hólnap elején még veteményezhetni: fejr fodor káposztát, téli fodor kékkáposztát, fejes káposztát; kehlarábit, 's ezekkel vegyest spárgát, veres, fejr és sárga répákat és nyári retket; hahogy még ezek elébb meg nem történtek: téli vereshagymákat is lehet vetni, hogy azok Juniusban elültetethessenek. Az utolsó babok és borsók is most elvettetnek. — Kezdje-el az ember ismét turbolya, saláta, petrezselyem, spanyol fokhagyma, majoránna és egyéb gyökerecskék veteményezését, hogy azok fris zöldségben mindig legyenek. Téli szükségre veteményezhetni még ezen hólnap' vége felé zeller, czikoriát, raponczát, retket, petrezselymet; — fagyot ki nem állható termesztvényeket, mint babokat, ugorkát, tököt, pórcsinfüvet 's több e' féléket. A' dinnyék is, a' melegebb éghajlatú tartományokban a' szabad levegőre alkalmas jó földbe bátran elvettethetnek; kedvező nyáron ezen veteménynek gyakran hasznos következése szokott lenni. — A' tökök különösen megkívánván a' bőv nedvességet, ennél fogva azokat mindennap meg kell locsolni.

Az árticsókák, czeklák, czikoria saláták, kehlek, fejessaláták és egyébféle zöldségek, melyek nem épen a' leggyengébb fajokhoz tartoznak, ezen hólnap' végével legsikeresebben elültetethetnek, ha hogy már plántálni való nagyságúak. Az ilyen kiültetett plántákat száraz időben igen gyakran meg kell locsolni, és a' nevelkedő dudvát közülök szorgalmasan kitépni.

Minden kigyomlált gízgázt, kivéven a' perje gyökeret, egy gödörbe kell rakásra hordani, hogy az, ott összerothadván földé váljon, aból a' legjobb föld leszen.

Az gyümölcsöző árticsóka töveket, melyek már hajtani kezdenek, apró trágyával le kell ásni. A' tövekről minden oldalhajtásokat egészen a' két legelső sarjódzásáig le kell ültetni, ugyan ezt mag által is lehet teljesíteni. Ezen plántákat egymástól ültetni.

A' magnak való kártifolák, téli saláták mindig a' legépebb 's legteljesebb plánták közül választassanak ki.

A' csiperke gombáknak szabad levegő alatt elágyazásokra ezen hólnap legalkalmasabb, ámbar az elébb avagy később is megtörténhet. Azzal e' következőképen kell bánni: készítsen az ember egy meleg ágyat szamar vagy öszvér ganéjából, vagy annak hijánossága esetében lóganéjából, és tegyen annak tetejére mintegy négy újnyi vastagon egy más meleg ágyból való már tökéletesen megérett ganéjos földet. A' midőn már ez így elkészítve mintegy 4 napokig állott: hintsen az ember ilyen csiperke gomba apró szeleteket, melyek a' konyhában széjjel hulladoznak, töltsé reájok azon vizet is, a' melyben azok kimosattak, azután azt a' levet is a' melyben azok megfőttek. Rövid idő alatt fognak azon ágyban gombák nevelkedni, és azon ágy több esztendőig terem csiperkegombákat.

A' felnőtt borsók és babok mellé karókat kell dugdosni, a' karók minden kerti vetemények mellé multhatatlanul szükségesek.

A' melegágyban lévő dinnyék, már ezen hólnap' vége felé kiültetethetnek a' szabad leve-

gőre; de éjszakákon és némelly hideg napokon fedőeserepekkel be kell őket borogatni; még a kemény nap ellen is gyékény terítővel kell fedezni, mind addig, míg csak fel nem nevelkedtek.

Ha nedves hideg időben az apró, gyenge dinnye és ugorka plánták össze kuczorodnak és leveleik sárgulni kezdenek: tehát úgy segít az ember rajtuk, hogy a földet körülöttek felforgatja s porhányosítja, és közé tyúk ganéjt és bécsi kormot hint.

A virágzó földiepreket száraz időben gazdagon meg kell locsolni; ezen kis fáradságot nagy és sok gyümölcs jutalmazza-meg.

Nagy vereshagymákat termesztani.

Spanyol és Portugallia országokban teremni szokott nagyságú veres-hagymákat lehet nevelni e következő módon: vesse el az ember a Spanyol és Portugallus vereshagyma magot tavasszal a szokott rendes időben, még pedig jó sűrűn, egy alma vagy körtvély fa alatt lévő sovány földbe. Ősszel a hagymák nem lesznek nagyobbak, mint egy borsó szokott lenni; akkor kiszedődnek a földből és eltetetnek jövő tavaszra, a midőn azokat jó kővér földbe egészen szabad napos helyre hat hüvelyknyi távolságra egymástól elülteti. Illyen módon elültetve a veres-hagymák, 5 — 6 hüvelyknyi vastagságú nagyokká nőnek.

A zöld káposzta hernyók ellen szer.

Törjön az ember apróra büdöskövet, ásson a földbe egy kis güdröcskét, s hintse abba a megtört büdöskövet és gyűjtsa-meg; azután rakjon rá több darab ócska rongyokat, a mennyit káposzta földjének mennyiségéhez képest elegendőnek lenni gondol. A büdöskőnek kemény füstjét ezen rongyok magokba szívják és azután magok is meggyulladásnak: akkor azon égő rongyokat mindenfelé

a káposzta között széllyel kell hányni, s azoknak füstjök elterülve a káposzták között, minden hernyókat megölnek.

Vagy pedig.

Vegyep az ember olyan vizet, mellyben friss írósvaj mosattatott, azt pedig hagyja állani, míg meg nem bűszhődik, és akkor azzal meglocsolja a káposztákat. Azon káposztákra, mellyek illyen vízzel megöntöztettek, semmi nemű hernyó sem fog többé menni, sem lepkék nem fognak tojni.

V. Foglalatoság a virág szoba, narancs és mulató kertben.

Ebben a hólnapban vet az ember őszi virág és szegfű magokat, A medvesül virágokat kiülteti a késői ágyakból. Azon medvesül virágokat, mellyet mag hozásra nincsenek rendelve, minden harmadik esztendőben széjjel kell szedni; porhajás vagy sarjjudzás által ezen hólnaptól fogva is szaporodhatnak Augustusig. A medvesül és primula virágokat ki kell jelelni, és a magról hitványokat ki tépni.

A virágokban lévő hagymás virág ágyakat és a cserepekben álló medvesül virágokat a déli forró melegtől gyékény által kell fedezni.

A szegfűket és egyéb cserepekben álló virágokat, mellyek a korpaférgektől meglepettetek, mostantól fogva legkönnyebben meglehet az által tisztogatni; hogy a virágcserepeket egynehány éjjel egymásután félre fű közé helyhezseti, nappal pedig deszka állóra teszi.

Egy új föld magazint készíteni jövődörénézve szükséges.

Szép időben ki lehet most a többi gyenge

fákat és bokrokat, mint p. o. Hortensiát, a' kü-
lömbféle Jazminokat, Borostyánt, Mirtust, Bo-
rostyán rózsát, naráncsfákat, úgy mint átalýáha
minden 8 mértéknyi melegséggel kitelelhető, és
az elébbi hónapban még a' pinczéből és eny-
hes szobákból ki nem hozott plántákat, a' sza-
bad levegőre rakni.

A' gyengébb plánták az üvegházakban, me-
leg napok alkalmával hasonlólag hozzá szoktat-
tassanak a' szabad levegőhöz; még azokat is, mel-
lyek 20 — 25 mértéknyi melegséget kívánnak, a'
nappali legmelegebb órákban, szinte ki kell a'
szabad levegő napfényre rakni.

Az öntözést mindig a' környüállásokhoz ké-
pest kell alkalmaztatni, a' milyen erővel a' nap
süt, avagy erejéből fogyaszt, a' milyen erővel
a' plánták hajtanak és virágozni kezdenek, és mi-
nél többször kitérnek a' szabad levegőre az ön-
tözést a' szerént kell többszörözni.

A' szegfűk és a' mindég zöldelő fák és bok-
rok, mihelyt töveikről több sarjadzásokat hajta-
nak, ha a' szükség úgy kívánja: azonnal nagyobb
edényekben ültetessenek által.

Az ősszel edényekbe ültetett szegfű sarjad-
zások, melyek elültetésök alkalmával csak rossz
földbe ültetettek: most szegfűnek való jó földbe
ültetessenek; a' melyek pedig egyenesen jó föld-
be ültetettek: azoknak földjeik' felsőjét egészen
addig ki kell szedni, a' mennyire töveik meg
nem sérülnek, és azok helyett friss földet kelleik
tenni. — Minden öreg töveget szabad földbe kell
kiültetni. Az új hajtásokat, valamint a' felnyúlt vi-
rágokat karócskákhöz szükség kötni.

A' kihajtott, elnyílt rózsákat és más egyéb
e' féle bokrokat által kell ültetni, valamint szinte

a' télen hajtott és elnyitott hagymás virágokat is,
mellyeknek szárait és leveleiket 2 újni mago-
san levágja az ember a' hagymások felett és ak-
kor szabad levegőre kiülteti.

A' Geraniáról, Rozmarinról, sárga ibolyáról
és egyéb cserépbe ültetett plántákról sarjúkat és
ültető ágacskákat kell készíteni. Azokat jó föld-
be kell rakni és mérséklett nedvesen tartani.

Minthogy ezen hónapban még nem egészen
bátorságos az ember az éjjeli fagytól: tehát ha az
idő mérőn a' melegség öt mértéknyire áll, a' na-
ráncs és egyéb gyenge növényeket szobába kell
vinni, még a' melegség nagyobb mértékre hágasa
megengedi azokat ismét kirakni.

A' naráncs természetben a' fának és plán-
tának mindig jobban - jobban hozzá kell szoktat-
tatniok a' szabad levegőhöz.

Az üveg almarimokra, az üveg ablakokkal
felkészített melegágyakra a' legnagyobb felvigyá-
zattal kell lenni. A' melegség, árnyék, és a' men-
nyiszer csak lehető friss levegő bocsátás, mind a'
fiatal, mind a' már megnőtt üvegházbeli plánták-
ra nézve mulhatatlanul szükséges és különösen
hasznos.

A' mulató kertben minden elébb elmulasztott
kötelességeket helyre kell pótolni. Ennek a' hó-
napnak végével szép időben minden gyengébb
fácskákat és bokrokat minden további gondolko-
zás nélkül ki kell ültetni. Az állófákat, melyek-
re az edények rakattassanak fel kell készíteni,
mivel azokkal már most a' talýékoknak fel kell é-
kesíttetni.

A plánták szaporítása csemeték és porbojtások által.

A porbojtás legtöbb plántánál a metszéssel szokott legbizonyosabb lenni, és főképen a szegfűknél szokott munkába vettetni. — Ezen bánásmóddhoz a plántának egy alant álló ágatskáját, melyet az ember szaporítani kíván, lemetsz, s annak leveleit azon a helyen, a hol annak a földbe kell letéetnie leszedi, és akkor a szegfűvet a csomólya alatt, más egyéb plántákat pedig a szemek alatt meg kell egy penniczilussal keresztbe hasítani az ágatska közepén felfelé mintegy egy hüvelyknyi hosszsan. A hasított ágatskának egymástól széllyel választván meg hasadt részeit, közibe egy kis földet kell egészen a hasadás végezetéig nyomni, de úgy hogy az egymástól elvált részecskék meg ne zúzattassanak, és akkor azt mintegy két hüvelyknyi mélyen leteszi a földbe, s a földet jól a tőhöz nyomja, hogy üresség ne maradjon körülötte és jó keményen a földben álljon s mellé szúr egy karótskát. Az oltott ágatska felső részének a földből egészen kikell látszania, és a mennyire lehet egyenesen felállania.

VI. Szántás - vetésbeli foglalatosság.

Az árpa vetés még folytattatik és elvégeztetik. Ebben a hólnapban még vettetik: köles, mák, második len vetés Fülöp és Jakab körül, három levelű és luczerna lóhere, spanyol lóhere, és kender Urbán, bükköny ennek a hólnapnak végefelé.

Káposzta ültetetik, kolompér kapáltatik és a répa földek jó módba hagyódnak. — A korán vetett lent gyomlálni kell.

A régi spanyol és luczerna lóherés földek felforgattatnak, ha hogy azokkal magot nem akar az ember természetni; különben ennek csak a mag' megérése után kell megtörténnie.

A komló felkaróztatik, az új komló vetés megkapáltatik.

A mezei csupasz csigákat elpusztítani.

Ehezessen az ember bizonyos mennyiségű sovány kacsákat egész napon által, és azokat este felé hajtsa ki azon mezőre: minden kacsát le fogja nyelni egymásután a csigákat, mintsem azokat az ember felszedhetné.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A hol az istállóban étetés nincs szokásban véve, ott a marha, kivéven a kódos nyirkos napokat, legelőre megyen, melynek azomban nem kell hamarabb megtörténni, mint mikor már a harmat felszáradott. Sz. János nap előtt nem jó a borjúkat gyepre bocsátani. — A három esztendő, csödöröket herélni kell. — A bárányok a csecstől elválasztatnak, és a juhok megnyírattnak. — A sertések ugarra hajtathnak. — A vónó jöszagot jó felvigyázat s gondviselés alatt kell tartani.

A libákat és fiatal kacsákat, midőn tollasodni kezdenek, zabbal kell tartani; — a vén ludakat meg kell tépni.

A méhek ebben a hólnapban rajzani kezdenek. — Az új méh kasok vagy kópuk a napra kirakattassanak, mezei szegfűvek kiperzseltesse nek és citromfűvel jól megdörzsöltesse nek, mivel a méhek ezen fűveket felettebb nagyon szeretik. A kasok és kópuk a pókhálótól és lepkék kötecsiktől szorgalmasan megtisztogattassanak.

A' méh rajzás.

Ha a' fiatal méhek a' kasban már annyira szaporodtak, hogy a' kasban többé helyük nincsen, tehát azoknak egy része egy királyné vezérlése alatt, melly rajnak nevezetik, a' kasból kiköltözködik. — A' majdani rajzásnak ismertető jelei ezek: hogy a' méhek e' kas' kijáró deszkája alatt és körülötte nagy számmal repdesnek. A' rajzás csak szép időben, reggeli 9 órától fogva délután 2 — 3 óráig szokott megtörténni.

Némely kasok háromszor, legtöbbször pedig csak kétszer eresztenek rajt. A' második rajt az első rajzás után 3 — 4 napoknál előbb, de 10 napoknál később sem lehet soha is várni. A' rajzás ideje kezdődik Aprilistól és végződik Juniussal; az azután történhető rajzás sikeretlen. Május és Junius hónapokban szép napok alkalmával mindig különösen vigyazni kell a' méhekre.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' tó halastás még folytatik. — Különösen fel kell arra ügyelni, hogy a' tóban elegendő friss víz dorgából fogyatkozás ne legyen. — A' rák fogás elkezdődik, de a' tojásos rákokat kímélni kell és a' vízbe kell hányni.

Az erdei munka tökéletesen megszűn, és a' fenyőfa magról ültetés bevégeztetik. Utánna vetés által kipótoltatnak az elveszet magplánták. A' megérett szilvafa magokat naponként vizsgálni kell, nehogy a' magok széjt hűljenek.

Fát csak épen elkerülhetetlen szükség esetében kell vágni. A' kéreg fosztás folytattatik. A' pásztorokat szemmel kell tartani, hogy kárt ne okozzanak.

Minden vadászat és puskázás megállod. A' fürjek a' téli és tavaszi vetéseken hang után törrel

fogdostattnak. Minthogy a' nyöstény őzek most le-
velészni járnak: tehát a' vadabbakra kétszeres vi-
gyázattal kell lenni. — A' fiatal rókákat lyukaik-
ból ki kell ásni, a' gerényeket, menyéteket és
vadmacskákat üldözni kell. — Az ártalmas raga-
dozó madarak' tojásait fészkeikből ki kell pusztít-
ni. — A' szózó vályukat meg kell újra hinteni.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' csűrök, széna padlások kitisztogattnak, ház és egyéb épület fedelek kiigazittnak. — A' téglá verés és égetés, úgy nem különben az élet forgatás folytattatik. — A' szalma köteleket előre el kell készíteni, hogy a' mikor szükség van rájuk, azonnal használatba vetethessenek.

Eben a' hólnapban legjobb az elevenségekből olajat készíteni

Földieper égettort és fekete bogycs eczetet készíthetni. A' hólnap' vége felé zölldiókat és apró ugorkákat becsinálni.

* *

Különös jó kenyeret sütni kolompérral.

Hét font jó liszthez vegyen az ember 2 font megtisztított főtt kolompért. Az utolsóból ki kell párolgatni a' vizet, és még egynehány perczenetig a' tűz felett tartani; anakutánna zúzza 's törje össze az ember péppé, és azon melegen keverje össze a' lisztel egy tele kanál sóval együtt. Ezen vegyülethez töltsön az ember apródonként egy-egy itsze vizet és 3 nagy kanál élesztőt vagy komló-párt, azután gyúrja 's dagassza-meg lágy tésztává, és akkor hagyja 4 óráig állani, minekelőtte újra megdagasztaná, elszagattná és kemenczébe rakná.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatosság.

Nagy szárazságban a' magágyakat és fiatal fácskákat szorgalmasan meg kell locsolni. — A' faoskolát' mindig tisztán kell tartani, a' gyomot paréjt körüli ki kell gyomlálni, és gyakorta megkapálni. — A' jövőendő magvetés alá ágyakat ásni 's előre árkolni, és a' jóféle spanyol meggy, oltott cseresznye és kajszin barack magokat gyűjteni.

Az olyan fácskáknál, melyeknek még ezen esztendőben hajtaniok kell, a' szemoltás folytatódik. — Sz. János nap után többé a' hajtószembe nem kell oltani. — Három — négy hetek múlva az oltás után a' kötést meg kell tágitni 's szelöztetni egynehány hetek' elteltével pedig, a' midőn már az oltás egészen megfogantott, a' kötést róla végképen le kell vonni.

A' már elébb párosított fácskákat, melyeknek kötése keményen bevágódta, kötéseiktől egészen meg kell szabadítani; azoknak és a' más képen oltott fáknek hajtásait karókhoz kellett kötni, mivel különben könnyen letörnek.

A' gyümölcs fácskákat gyökerekről hajtott vad sarjadzásától egészen meg kell tisztogatni, mert azok elszíván a' fák, azokat növésükben hátráltatják.

A' gyümölcsös kertben a' fák' tövei körül átaljába véve mindenféle füvet ki kell vágálni, és azt a' fa tövére mélyen a' föld alá ásni. — A' hernyóktól és egyéb férgekeltől szüntelen tisztogatni kell a' fák.

A' cseresznye és egyéb kemény magú gyümölcs fákon még János nap előtt végre hajtassék

a' nyári metszés. A' tengeri és őszi barack fák békés-fákról, ha egy bimbó két-három ágacs-kát hajt, azok közül csak a' legerősebbik hagyód-ván-meg, a' többilemetszettessék. A' tengeri szőlő és köszméte vagy püszke bokrok, az ezen esztendei hajtásokról szaporíttathatnak.

A' verebek, varjak, vasorrúk, barázda billegtető, kenderikék, seregélyek, czinkék és magnyitók most mindig üldözésben tartatassanak; nehogy a' cseresznyét és egyéb gyümölcsöket még idő előtt elpocsikolják.

Eszköz a' gyümölcsfák' fenésedése és egyéb-féle megromlása ellen.

Háuja-le az ember tavasz elején mindjárt a' fáhéjnak romlásba indult részeit, és azon megkopasztott helyeket kenje-be terpenténolajjal. Azon olaj által a' sérült részek mintegy meglakírozódnak, úgy annyira bevonódnak, hogy a' szél és egyéb idő viszonyosság hozzájuk nem férhetnek, és ilyen módon a' már betegségbe esett megsérült fák a' további veszéstől mentek maradnak. Ezen egyszerű és kevésbe kerülő bánás módnál fogva, a' már betegségbe esett fák, mellyek tavasszal már sárguló leveleket hajtottak és a' kiveszéshez közel voltak, ismét helyre hozódnak és megmaradnak.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

Ezen hónapban legelső szőlőbéli foglalatoság a' törés vagy letördelése a' szükségtelen és haszontalan szőlővesszőknek. — Ez így történik meg: t. i. minden tőkét szorosán megvizsgál az ember, és arról az olyan vesszőket, mellyeken semmi virág nincs, sem jövőbéli haszonra nem fordítható, szorgalmasan lehányja, letördeli.

Ennek azonban nagy vigyázattal kell megtörténnie, nehogy a' haszontalan vesszők helyett, mellyek csak szükségtelenül szívják a' tőkék nedvét: a' tőkék' gyarapítására megkívántató vesszők is kitördeltessenek.

A' szőlő virágzás után elkövetett vessző tördelést követi a' kötözés, az az: a' jövőbéli metszésre és a' mostani termésre meghagyott vesszők, nedves szalmával, vagy hárskéreggel, avagy ázott sással megkötetnek; melly alkalommal vigyázva köttessenek a' tőkék mellett álló karókhoz, hogy a' szőlő szemek vagy fürtök ne szorúljanak a' kötés nem egészen alatt, hanem a' vesszők' hegyei felé essen. A' vesszőnek felemelése, felegyenesítését okosan tenni hogy el ne törjön.

E' hónap' vége felé, vagy pedig a' jövőhónap' elején mindjárt gyomláláshoz vagy csorokjáláshoz kell fogni, hogy a' második kapálás megtörténhessen. — A' gyomlálásra vagy irtásra nagy gondnak kell lenni, semmi paréj's dudva fűvet a' tőkék közt nem kell hagyni.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Késő őszi és téli szükségre még most is lehet veteményezni, nevezetesen: Brokolit, kartifolát, téli fodor kékkáposztát, párhagymát, petrezselymet, zellert, cikoriát, téli cikoria salátát, sárgarépát, ugorkát, turbulyát, fejessalátát, gyökerecskéket, téli rethet, kerti kakukfűvet, majoránát, és közepéig e' hónapnak, még borsót és babot is. Továbbá épen ezen hónapban lehet vetni az Erfurtitéli rethet és a' hosszú fehér répát.

Altal ültetni lehet: zellert, kartifolát, fejes kehlt és egyéb fajú kehleket, pimpinellát, por-

csinfüvet, articsókát, harsfüvet, majoránnát, kerti demutkát, czechlát, karórépát, petrezselyem gyökereket, fejes salátát.

Magtényésztésre kiültetnek most a' hónapos gyökerecskék és retkek, a' legjobb 's legszebb saláta plánták, turbulya, sárgarépa, kerti laboda. Ha a' magnak hagyott saláta fejek' külső levelei rothadni kezdenek: azokról a' rothadásba indultakat mindjárt le kell vetni, nehogy a' többi része is romoljék, és így a' magok haszonvehetetlenekké legyenek. A' jó, száraz időben megérett kehl, turbulya és répa magokat kell szedni, napon jól kiszárítani.

Mihelyt a' kartifiolán a' virágja magát mutatja, nagyon jó, ha felette egynehány levelei összehajtódznak, hogy a' rózsája azok alatt a' nap keménysége ellen fedezve legyen. Azonkívül szükséges a' kartifiolát gyakorta meglocsolni.

Az Aprilisben vetett téli vereshagymákat ennek, a' hónapnak végezetével, minekutánna már gyökerei és szárai rövidebbre vagdaltattak, egy lábnyi távolságra egymástól, hármával - négyivel lyukba kell ültetni.

A' főzelék ágyakat kapálgatni és gyomlálgatni kell, a' harsók, babok és kolompérok feltöltnetnek, mihelyt ahoz való nagyságúak.

Ha a' föld és trágya gyűjtemény tetőn dudva nő fel; azonnal ki kell azt vágni.

A' virágzó kerti babok' kaccsainak hegyeit le kell vagdalni, az által nagyobb és teljesebb füvei lesznek. A' harsóknak és baboknak legalsóbb és legszebb csöveit nem kell ételnek főzéshez leszedni, hanem magnak a' szárán hagyni, míg tökéletesen megérnek.

A' melegágyak' üveg ablakjait és az azokhoz

tartozó gyékényeket, most már végképen el kell szedni, és azokat jövődöbeli szükségre alkalmas helyre tenni.

A' nyári czikoria saláta megköttetik és fejé-
rítettetik, szinte úgy mint a' cardona plánták, a' midőn 3 — 4 lábnyi magosságukká lesznek. Ezeknek az utolsóknak leveleit összeköti az ember szalmával tágan, a' tövéhez annyi földet hánny fel, a' mennyit csak lehet, és azt beteríti meleg lóganéjjal annyira, hogy a' leveleinek csak a' legfelsőbb hegyelátszanak ki valamennyire. Három vagy négy hét alatt a' levelek' oldalai egészen megfejeződnek; akkor a' rajta lévő ganéjt és földet eltisztítja az ember, és a' levelek' kocsbordái ételnek készítettnek.

Az articsókáknak mellék ágai leszedetnek. — A' répát, petrezselymet, pasztinákat és egyéb e' féléket, melyek sűrűn szoktak egy más mellett állani, nem kell korán felszedni.

Ha az ember nagy és szép ugorkát és tököt akar nevelni, és azokat jó izükké tenni: tehát az indáját, minthogy sűrűn össze szoktak egymásra halmozva folyni, minekelőtte kötné magát, fel kell egyenesíteni és 4 — 6 lábnyi magosságú botokhoz kötni.

A' spargáknak szegése Sz. János nap után árt a' tövének. A' fiatal vagy új spárga ágyakat szorgalmasan meg kell kapálni.

Az orvosi plánták 's füvek, mihelyt kellő nagyságokra jutnak, levagdaltassanak. Az ilyen foglalatosság' telyesítésére legalkalmasabb a' korán reggeli idő; mert akkor a' plánták sokkal tehetősb erejük és fűszerszámosabbak, mint mikor már a' napon kigőzölögtek.

Babok, korai kolompérok, kartifiolák, hor-

sók, turbulyák, sóska, porcsinfű, földieprek ételeknek használtatnak.

Az öntözés, kivéven az esős időket, minden-napi foglalatosság a' zöldeges kertben. — A' plánták, mellyek széjtomlással, pezsgéssel locsoltatnak, csak olyan időben locsoltassanak, a' midőn az ágyakra nem süthet a' nap, minden egyéb plántákat pedig, a' mellyek leveleik be-vizezése nélkül meglocsoltathatnak, akármely idő pillantásban is meglehet ártalom nélkül öntözni. Az öntöző víznek azonban sohasem a' kútból frissibe meritettnek; hanem már egy darabig állott-nak 's a' levegő által felmelegedettnek kell lenni, mert a' nagyon hideg víz megsárgítja és senyve-síti a' plántákat.

A' kerti csigák' kártása.

Juniusban, a' midőn legtöbb kerti vetemények ültet-tetnek - el, az apró csupasz kerti csigák, kivált esős idő-ben igen nagy károkat okoznak a' konyhai zöldegekben; a' hol azok, a' frissibe elültetett plántákat, kiváltképen a' mellyeknek már egyszer utánnok esnek, éjszakán ál-tal egészen leessik és elpusztítják. — Az eddig esmeretes eszközök ellenek kiváltképen ezek: mész, gipsz, homok, hamu, korom, fűrézpor, só és több e' félék, mellyek őket a' mászásban hátráltatják, vagy pedig az ő nedves természetüknek különösen ellenére vagynak. Mind ezen előszámláltak között leghathatóbb és legolcsóbb eszköz a' mész, melly ha a' következőképen vétetik használatba: tehát nem csak az ott találtató csigákat megöli, hanem még a' plántákat is tartósabbakká teszi. Vegyen az em-ber frissibe égetett meszet, azt tegye ki az ember sza-bad levegőre, de úgy hogy az eső ellen fedezve legyen, hogy a' nap és levegő által nedvéből kiszáradván liszté váljék. Ezen mész porral hintse - be az ember kivált eső után való reggeleken, a' midőn a' csigák föld színt fenn-járnak, mind a' kert földjét, mind azon plántákat, mel-lyekre már a' csigák reá kaptak, de csak vékonyan. Ha

az ember ezen mésszel behintést minekelőtte még a' esi-gák kitolták magokat; Junius hólnaphan egynehányszor egymásután teljesíti: akkor bizonyos, hogy az egész kert meg van szabadítva az ártalmas férgekől.

Három bizonyos eszközök vagynak a' földi bolhák ellen.

Főzzön az ember össze fél font komlót, fél font ól-eső tubákot, fél font ürmöt 2 Lat Aloet 10 — 12 pint vízben, és azzal fecskendezze - be egynehányszor a' plán-tákat, vagy:

Olvasszon - fel az ember 10 — 12 pint vízben fél font fekete és zöld szappant; 's azzal a' vízzel töltsön - meg egy öntözőt, és locsolja - meg a' vetemény földet épen akkor, a' midőn az abban lévő vetemény már csirában van és bújkálni kezd a' földből, vagy:

Vessen az ember forró vízbe friss avagy szárított ür-möt, jócskán 's mintegy 12 óráig hagyja úgy állani, hogy magától egészen kihűljön, és azután minden ültetni való plántát mártson egyenként abbe az ürmös vízbe, de úgy hogy csak leveleit és székét mártsa a' vízben; a' tövét pe-dig semmiképen se értesse hozzá. Fél óra múlva már el-lehet azon megáztatott plántákat ültetni, és minden em-ber meggyőződhetik felőle, hogy azokra csak egyetlen egy balha sem fog menni. Ha az elültetés után csak hamar nagy eső és gyakorta találma lenni: tehát a' plánták, a' kö-vetkező száraz napokon egy szalma pamacs által azon ür-mös vízzel még egyszer befecskendeztessenek.

V. Foglalatosság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Az idei vetésből termelt plánták, részszerént szabad földbe ültetessenek; ez most már min-den Martiusban elvetett nyári virágokkal megtör-ténhet. A' külömbféle kerti és Chinai szegfűvek, estvelkék, sárga ibolyák, téli tűzegvirágok, aqui-

légiák hasonlóképen elültettethetnek. A' medvefű virágokat és Primulákat, ha már elegendő erősek a' veteményes ládákból ki lehet ültetni.

A' tulipánok, mellyek nem rendesen és nem szép színnel virágoznak, most kijegyeztetnek, hogy azokat, a' felszedés alkalmával, mint haszontalanokat az ember elvethesse. — A' későn vetett szélvirágokat (Anemonák) és Ranunkulusokat, mellyek most már virágozni kezdenek, a' déli meleg órákban oltalmazni kell a' nap' forróságától. — Azoknak hagymái 's tövei, mellyek már elnyíltak, és levelei már sárgulni kezdenek, a' földből felszedetnessenek, és szellős kamarába kiszáradás végett szélyt terítettessenek. — A' fiatal növést mindjárt földbe kell ültetni. — Ha a' sáfrány egynehány esztendőig egy helyben állott: úgy a' hagymáit fel kell a' földből szedni, és egy árnyékos de szellős helyen eltenni.

A' növényeket a' dudvától és férgektől mindig tisztán tartani, azoknak lefüggő ágacskáit felegyengetni 's karócskához kötözgetni.

A' sárga violák és sárga ibolyák oltás által, a' közönséges kínvirágok pedig bujtás által szaporíttatnak, — szegfű bujtásokhoz is lehet hozzá fogni; azokat az ágakat, mellyek magosan fenntállanak, és bujtatni nem alkalmasok: oltásképen kell földbe dugdosni. A' tövek szaggatása által szaporítást már ebben a' hónapban egészen meg kell szüntetni, kivált az olyan virág plántákat, mellyeknek nagyon rojtosok a' tövei.

Minden elromlott és elhervadt hajtásokat a' plántákról le kell tisztogatni, és az állandó virágok' elnyílt virág szárait le kell vágdalni.

A' magról kelt szegfű plántácskák egy különös ágyba ültettethetnek - el.

Minden ártalmas férgeket, kiváltképen a' különböző szegfű ellenségeket, mint a' szegfű molyokat, fűférgeseket, levelészeket vagy korpaférgeseket igyekezni kell elveszíteni.

A' nyári tözegvirágokból, mellyek nem teljesekek (a' teljesekeket meg lehet ismerni az ő gömbölyű virág bimbóikról) csak annyit kell meghagyni, a' mennyi épen maghozásra elégséges, a' többiek ki kelletik hányni.

A' medvefű virágok' és Primulák' magvait össze kell gyűjteni.

Az öntözés ebben és a' két következő hónapokban egy legfőbb foglalatosság. — Az eső viz, folyóviz és a' meghígított ganéj léc hasznosabb a' kútvíznél, jól lehet a' kútvíz is jó az öntözésre, ha az legalább 24 óráig, hordóban vagy ládában napfényre ki van téve.

Mindenféle növényeket és fákat, mellyek még eddig a' növény házban állanak, mint: a' Folkameriákat a' gyenge Jázminokat, Narancsokat, Myrtusokat, Borostyán fákat, Pálmaszilvákat 's több e' féléket ezen hónapban kitakarítja az ember a' szabad levegőre, a' hol azok a' következő két hónapokban is megmaradnak.

A' melegtartókban mintegy fogva tartott plánták, mint p. o. az Arumok, Vér virágok, Cactusok, Mimosák, Chinai rózsák, Stapeliák, Xilophillák és többek, a' napfény alatt sok levegőt kívánnak, mert különben a' napsugárnak az üvegházba összegyűlése 's törése által ezen plánták' levelei könnyen megperzselődnek 's összezsugorodnak.

A' bokorféle növények' csemetéit, sarjú ágait szüntelen ültetni kell, azoknak az ember egy meleg árnyékos helyet választ, illendő ned-

veségben tartja őket, és szoktatja őket a' szabad levegőhöz, mihelyt nevedezni kezdenek. A' Colocásiakat, Aloet fajokat most gyökér sarjükről lehet szaporítani.

A' fiatal magokról kelt citrom és narancs fákakat gyakran, de sohase felette nagyon kell locsolni. — A' citrom és narancs fák' koronáit, mellyek nagyon bokrosan nőnek, meg kell rendezni metszeni. — A' sínlődő fák, minden haladék nélkül által kell ültetni. — Az öreg citrom vagy narancs fák, mellyek egészséges gyökereik, és csekély földjük után, ebben a' hónapban egynehányszor meg kell locsolni olyan vízzel, melly 14 napokig valamely edényben juh és tehén ganéjon állott. Az a' csekély föld az által megtrágyázódik, és az annak felső részén formálódó bőr vagy kéreg által a' kemény kigőzölges megakadályoztatódik. A' fiatal 's nem rég ültetett, vagy sínlődésben lévő citrom és narancs fák, azonban az ilyen ganéjlével öntözni nem tanácsos; mivel gyökereik könnyen rothadásba jöhetnek.

Az olyan növényeket, mellyeknek földjük a' dézsában vagy cserépben mindig nedvesen marad, ki kell edényjeből emelni, gyökereiket meg kell vizsgálni, és kisebb edénybe 's több homokkal vegyített földbe helyhezteni.

A' növényházban nevelt gyenge virágoknak most kell elültetni.

E' hónap' végével el lehet kezdeni vigyázó szemmel a' narancs fák' oltását, és megdöntött galjainak a' hozzá ragasztott edényekbe helyezésénél fogva a' kiszívással vagy szoptatással el lehet végezni.

A' citromfák' számára határozott föld gyűj-

teménynek jól megforgatottnak és ganéj lével meglocsoltnak kell lenni.

A' mulató kertben az utaknak tisztán kell tartatniok.

Virág földhöz való trágya.

A' szárnyas egér ganéj, mellyet az ember néha holmi ócska épületek' tornyok' templomok' 's káptalók' padlásain nagy bővességgel találhat különös jó föld a' virágtöveknek, ha azt plánta hamuval és közönséges szántófölddel egy hatod résznyire összevegyíti és télen által kóra fagyra kiteszi.

VI. Szántóföldbeli és réti foglalatosság.

Az utolsó lenvetés végre hajtatik, még árpát is vet az ember nedves földbe, továbbá tönkölyt, kölest, luczerna és spanyol lóherét, kerekrepát, 's több ilyen féléket.

Káposzta és dohány ültetetik a' kolompér és a' hónap végefelé a' káposzta is feltöltetik. — A' kender felnyúvódik és a' kömény mag össze-szedődik.

Az ugarok, mellyek őszi vetés alá rendeltettek, száraz időben elsejére felszántódnak.

A' széna és az első lóheré kaszálás ebben a' hónapban történ meg.

Minden aratáshoz megkívántató eszközök kigazgatottnak 's elkészítettnek, a' még hibázók megszeresztetnek.

A' komlós kertben a' megkapálás, levelezés és kötözés munkába vétetik.

Eszköz a' búzában lévő üszög ellen.

Egy font konyhasóznak 3 pint vízben felolvasztása igen hathatós ezen rossz ellen. Ha az ember az életet 3 napokig egymásután azzal befecskendezi annál fogva az üszög elenyész, és csak egy kis hely marad hátra a'hol az széjtrontatott. A' legjobb és legsebesebb bánás módja ennek, egy lapos pamacs által történhet-meg, a' milyen a' fejeztüknek szokott lenni. Egygyik kezében az ember a' sós vizes edényt tartja, a' másikkal pedig abba a' pamacsot mártogatja, és azzal rendes széjt csapkodást és fecskendezést tesz kinyújtott karral, a' mint vetni szokás; ilyen módon egy nap könnyen be lehet 10 — 12 holdföldet fecskendezni, ha pedig segítsége van az embernek még többet is.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' tehenek megüzödnék. — A' zöld füvel etetésnél, a' felfúvódás miatt különös vigyázattal kell lenni, kiváltképen pedig nedves időben.

A' lovaknak lóherével etetése inkább ártalmas mint nem. — A' csikók elválasztatnak a' csecstől. — Nagy hőségben a' sertéseket nem kell kihajtani; mivel igen sok vizet isznak, a' melly pedig nekik ártalmas.

A' csirke kakasok kappanokká heréltetnek, és a' ludak megkoppasztatnak. Hogy azon férgeket elűzhesse az ember, mellyek a' libáknak fülökbe szoktak bújni és az által sokan eldöglenek, füleiket be kell kulimászszal vagy olajjal kenni.

A' méhek ezen hónapban szorgalmasan rajzanak, és gondos felvigyázat kívántatik reájok, hogy a' rajok el ne szökjenek, hanem kasba fogódhassanak. A' kasokat jól meg kell vizsgálni; hogy azokban pókhálók vagy pille tojások ne maradjanak, a' mellett az aljokat tisztán kell tartani.

ni és legkisebb ürösséget sem hagyni, hogy békák vagy más egyéb férgek magokat alá ne vehessék.

Eszköz a' marha felfúvódás ellen.

Egynehány nyers mészkövet tűzbe tesz az ember és azokat megégeti, azután szélllyel veri 's tördeli azon tűzben, és úgy a' milyen sebességgel csak lehetséges, minél előtte a' mész levegő savannyal vagy csípősséggel megtelme egy olyan üvegbe tölti, mellyhez semmi levegő se férhet. Ha ezután valamely marha felfúvódik: ezen mész köpörből egy tele kavés kanállyal tölt egy üres karafnába, arra valamennyi meleg vizet tölt, jól felrázza, és azután a' marha torkába tölti.

Másféle mód a' marhát felfúvódástól megszabadítani, ilyen módon. Az ember előveszen egynehány levél rossz dohányt, és azt valamely edénybe teszi, rozspálínkat tölt reá és azután bedugva állani hagyja. A' midőn már a' pálinka annyira magába szívta a' dohány erejét, hogy az egészen ser színűvé lett: tehát egy diónyi darabka zöld szappant bele teszi a' marha torkába, és utánna vagy reá tölt egy findza dohány levét, a' mellyet palinkával kivíratott.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' halastóra ezen időben vigyázni kell a' nagy esőzések miatt. A' vizestókat, mellyek nem könnyen száradnak ki, meg kell az iszaptól tisztítani a' nádat és sást vagy gyéként belőle kivagdalni. — A' tavak körül közeliben nem kell marhát legeltetni; mert a' vizek széleiről a' halak elijesztődnek, pedig azok ott találják az ő legjobb eledelőket.

A' Vadászlegényeknek most szorgalmasan fel kell ügyelni a' pásztorokra és az eprek 's egyéb bogók szedőire, hogy a' fiatal növényeket 's sar-

jadzásokat le ne gázolják 's tördeljék. — Ebben a' hólnapban semmi fát sem kell vágni; de a' levagdaltakat végeképen fel kell takarítani. — A' szilfa magokat fel kell szedni és ismét elültetni.

Minthogy még most majd minden vadak bokrok közt tartózkodnak, tehát a' vadászatnak semmi helye sincs. — A' szarvasok elkezdnek köyéredni és színlőkhöz jönni; ennelfogva már ezen hólnap végefelé a' szarvas bikák és bakozók övöldöztethetnek. Vadludak és kacsák hálókkal fogdostathatnak; más egyéb apróbb madarakat fészkeikből kiszedhetni és felnevelhetni. A' ragadozó állatoknak nagyja és aprója mindig egyre pusztíthatatik. Az itató vályuk felre takaríttatnik, és a' szőlők megfrissíttetnek. A' vadabbakra szorgos felvigyázat kívántatik.

J U L I U S.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' magcsépelés elkezdődik. — Az élet padokon lévő szemes életek megforgattatnak. — A' korán vetett len feltépődik és kibugazódik és eláztatatik; nem külömben a' kender is kibugaztatása után áztatóba tétetik. — A' téglá verést és égetést folytattatni kell.

Apró ugorkák, spárgák és zöld babok eczetel és sóval becsináltatnak. — Rothadt gyümölcsből, bodza, csipke rózsza, afonya boggyókból pálinkát főzni lehet. — Cseresznye és meggybor készíttetik, ugyan cseresznye és meggy aszaltatik.

Hasznos módja a' len áztatásnak.

A' legbizonyosabb és leghamarábbi bánás módja a' lenáztatásnak e' következő: elővesz az ember egy nagy fa edényt, hordót avagy kádát; abba öszszerakja jó tömöttlen a' lent, hegyéhez hegyét, tüvéhez tüvét alkalmaztatva, azután lanyhú melegvizet tölt reá, és egy éjszakán által rajta állani hagyja. Másnap azt lecsapolván róla, a' helyébe friss lanyhú meleg vizet tölt. Utána következő napon ismét lecsapolja a' rajta állottat, és valamivel melegebet tölt reá, és így mindaddig áztatja, míg próbául kivesszen egynéhány szálát, és dörzsölés által azt tapasztalja, hogy hégja a' szálától egészen elvál, és ki-

száritódván azt törni 's tilolni lehet. Illyen módon egy egy pár fa edény által nem csak egy egész heti áztatás után várakozást, vízhez le és felhurcolódást vagy annak elidegenítését elkerüli: hanem a' len az illy vele bánásnál fogva igazi sejtér lévén a' túl rendén való áztatás által benne történni szokott kárvallást is egészen elmellőzi az ember; minthogy minden pillantásban szem előtt lévén, a' szükséges próbát rajta mindenkor megteheti.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatoság.

A' faoskola kigyomlálatik és száraz időben nedvesen tartatik. A' vad hajtásokat, mellyek az oltott fákön magokat kiadják, le kell metszeni; az előbbeni oltások kötőlékjeit, mellyek már kihajtottak, meg kell tágitni, később pedig azokat egészen leverni.

Ezen hólnap' első felén elkezdheti az ember az alvó szemmel oltást, melly meleg eső után legjobban szokott kiütni. Az oltó szemeknek tökéletesen megérettnek kell lenni, és mindig azon ágakról venni, mellyek a' napnak legjobban kivagynak téve. Az alvó szemmel oltásnál csak azon ágak vágattnak le, mellyek az oltáshoz legközelebb vagynak, a' többieket egészen a' jövő esztendőig nőni engedi, a' hol azután azokat, a' kihajtott szem oltás felett egészen lefűrészezi.

Ezen hólnaphan új magvető ágyakat kell készíteni. — A' tengeri szőlő és pöszméte magokat az arra rendeltetett ágyakba el kell vetni, az által az ember gyakran igazi szép és egészen új fajokra tehet szert. — A' mindenféle gyümölcs magokat gondosan gyűjteni és jól eltenni szükséges.

A' gyümölcsös ezen hólnaphan terem afonyát,

tengeri szőlőt; pöszmétét, cseresznyét, szilvát, nyári almát és körtvélyt, a' mellyek mihelyt rendszeren megérttek, leszedettetnek. Ha a' leszedése ezen nyári gyümölcsöknek reggel történt meg, még minekelőtte azokat a' napkeményen megsütne: még annyival jobb ízűek. — A' férges gyümölcsöket palinka czeفرébe gyűjti az ember össze, és minekutánna palinkának kifőződik, a' törkölye még jó eleséget ad a' sertéseknek.

A' szélvész és jég által megsérült fák' letöredezett ágai megtisztogattnak, és a' sebhelyek faernyővel bekenettetnek 's köttenek. — A' falbélles fák hozzá szegeztetnek.

A' Szemmel oltás.

A' szemmel oltásnak módja ez, hogy a' megválasztendő faderéknek héján egy kereszt vágást tesz az ember, és atól lefelé egy függő hasítást ejt a' héjon, azután a' szemet a' megkívántató helyheztesztésben oda beteszi. De ezen munkának nem mindig van sikeres következtése, és jobb erre egy ellenkező bánásmódot elővenni, t. i. a' keresztvágástól nem aláfelé, hanem felfelé tenni a' függőleges vágást, minélfogva az ember a' mag' paizsocsáját alólról fel felé a' maga kellő helyheztesztésbe viheti. Ezen bánásmód csak ritkán szokott sikeretlen maradni; mert mivelhogy a' fánedv a' bőrön által lefelé száll; tehát a' szemnek, ha az a' keresztvágáson felül van a' fahéjba dugva, elegendő bőv nedvességet lel tápláltatására; ha pedig a' függő vágás lefelé ejtődik, úgy a' maghoz csak igen kevés nedv juthat, mellette leszivárogo, és növése nem mozdítódik elő.

A' szemmel oltás kettős kötéssel.

Ezen új és hamar végre hajtható bánásmódja a' szemmel oltásnak, szokás szerént meg véghez, csak hogy egy kötés helyett kettőt használ az ember, az egyiket felül

e' bimbón melly a' kereszt hasításba helyezettett, a' másikat alább a' szokott helyen, a' szem aljának keresztvágás felett való hasítás kezdetén. Mihelyt a' bimbó hozzá forradt, az alsó kötés azonnal levétetik, a' felső pedig meghiagyódik. Az által a' nedvnek felfelé folyása nagyon megakadályoztatik, és a' beoltott szem már kemény hajtásnak indul, ha az még Juniusban megtétetett. Már azután, a' mikor mintegy 4 hüvelyknyi hosszúságúra nőtt a' hajtása: tehát a' másik kötés is levétetik, hogy a' nedv szabadon folyhasson.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

E' hólnap elején vagy közepén megtörtén a' második kapálás, melly a' föld' puhításának és a' gyomnak kiirtása tekintetéből tétetik. Ezen kapálásban nem kell a' kapával nagyon előre vágni, hanem csak rövid fogással jó mélyen a' földbe eresztetni; mert különben a' föld nem mivelődik meg kellettéhez képest, és a' dudva belőle nem vagdalódik ki tövestől. Ha a' föld nagyon nedves, ezen munkát egyáltalába elő nem kell venni.

A' megkapálás után végfele ezen hólnapnak, vagy kezdetével a' jövőnek, következik a' második kötözés, a' midőn is a' szőlőmíves keresztül-kasul járja a' szőlőt, és a' kihajtott 's megnőtt vesszőket a' karóhoz felebb kötözi; de csak könnyeden, nem nagyon szorosan; a' szél által ledől 's fordult szőlőket felegyengeti, a' kitágult karókat keményebben leveri, 's újra azokhoz erősíti.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Őszi és téli használatra még ezen hólnapban vetni lehet sárgarépat, őszi répát; (mivel ezeknek, hogy igazi kedves ízűek 's gyenge húsuak legyenek, nem szükséges 6 — 7 hétnél tovább a' földben lenniük) spenátot, gyökerecskéket, nyári retket, salátát, kékkehl, kartifolát, kelerábit, téli cikóriát, zellert párhagymát, demutkát, majoránnát, turbulyát, petrezselymet, raponczát 's több e' féléket; kezdetével ezen hólnapnak még babot és borsót is lehet dugdosni; de már ezeknek ritkán lehet hasznokat venni. — A' veteményes ágyaknak, a' melegség miatt folyvást nedvesen tartása elkerülhetetlenül szükséges, ha hogy a' veteményeknek növést és tökéletesedést kíván az ember adni. — A' teltovai, vagy herekrépanak legfőbb vetés ideje ezen hólnap utólján történ-meg könnyű homokföldben.

Elplántáztatnak a' kehl neműek, kartifolák, téli cikóriák, saláták, zellerek.

A' következő esztendei magtermesztésre elvettethetnek most: a' májusi répa, nyári retek, téli fodor kékkaposzta és fejes kehl. — A' jövő esztendőre való magtermő petrezselyem gyökereknek 4 — 5 hüvelyknyire kell megnöniek.

Az öntözéssel és gyomlálással ezen hólnapban folyvást és szorgalmasan foglalatoskodni kell. Az utóbbi foglalatoság annyival szükségesebb, mivel ezen időben a' külömbféle gyomok és dudvák ezereként bújkálnak-elő, és felettébb megszaporodnak, ha csak azok előre ki nem tépetettek.

Konyhai és orvosi plánták, mint: bazsalikom, fodormenta, majoránna, czitromfű, zsálya, dé-

mutka, izsóp 's több e' félék, még minekelőtte egészen kivirágognának, legjobbak ha korán levagdaltatnak, és egy árnyékos, szellős helyen megszáritatnak. — Külömbféle vereshagyma és kehl fajok 's nyári kolompérok szükségre felszedettethetnek. — A' spárga ágyakban megüresedett helyeket be kell ültetni.

Minden ánizs, mustár, spenát, kehl, borsó, fokhagyma, turbulya, raponcza, kártifiola vagy bakszakáll, retek, petrezselyem, vereshagyma, egynehány répafaj magok, mellyek már tökéletesen érettek, összeszedődnek; ezen foglalatoságot most napról napra folytatni kell, nehogy a' legjobb magok veszendőbe essenek. — A' legszebb 's leghosszabb síma ugorkák magnak kiválogattatnak.

A' vén árticsóka ágyakat naponként össze kell járni, azokból az érett fejeket leszedni, és az üresen hagyott szárazakat a' földtől egy lábnyira levagdálni.

Babok, kék kehlek, párhagymák, saláták, zellerek 's több e' féle termesztvények megkapálatnak és résszerént feltöltetnek.

A' megüresedett ágyak felásattnak és újra beültetnek. A' megüresedett melegágyak, vagy ismét bevettetnek, vagy kiásattatnak a' zöldséges kertnek megtrágyázására.

A' föld gyűjteményeket szorgalmasan meg kell forgatni, vegyíteni, és a' jövő hónapra elegendő jó trágyáról gondoskodni.

Az érni kezdő dinnyéket csak mérséklettel kell megöntözni ellenben gyakran megforgatni.

A' földi eper ágyakat a' parájtól tisztán kell tartani, a' földi eper tövek nedves időben egy újnyi szélességre a' föld felett lemetsetessenek,

és a' fattyú ágak kivágattassanak. Hónapos föld eprek ültetessenek.

Az ananász plánták, mellyeknek érett gyümölcsei már leszedettettek, alsó leveleik egészen levagdálva, felsőbb leveleik pedig félig megrövidítve, új.cser vagy melegágyba ültetessenek. Az alatt a' plántákat, mellyek a' jövő esztendőre teremni rendeltettek, ültesse az ember nagyobb edényekbe.

* * *

Hasznos módja a' Spárga termesztésnek.

A' him spárga plánták nagyobb és jobb ízű spárgákat hoznak mint a' nyöstények, és ennél fogva csak az elsőket kell a' spárga ágyba helyheztenni, ez könnyen megesisik, ha előbb az ember a' virágzás után őket az ágyból mellybe vették, kiülteti. Mihelyt az ültetendők egy esztendősek: ültesse által az ember őket egy másik ágyba 6 hüvelyknyi távolságra egymástól; abban hagyja őket egészen virágzásokig, a' mit ők többnyire második esztendőben cselekesznek; akkor jegyezze - ki az ember mindegyik a' him plántácskát egy mellé szúrt botocska által, és tépje - ki körül a' nyöstényeket; ha hogy nincsen kedve egy különös darabot azzal beültetni, hogy ezen elébe írás' czélerányossága felől meggyőződve lehessen.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatoságok.

Hogy a' közelgető szegfü virágzást a' tökéletesség' legnagyobb pontjára juttathassa az ember: törje - le a' szegfünek szükségtelen mellék-bimbóit, és a' virágzó töveket 9 órától fogva egészen 5ig a' nap forrósága ellen fedve tartsa. A' brúnó és pelyhes szegfüvekből most lehet plán-

tálni való csemetéket csinálni; a' kerti szegfűket és sárga ibolyákat is lehet e' hólnap' végefelé bujtatni, melly által az ember erősebb plántákat szaporíthat, mint sem az ágaknak oltása által. A' szegfűeknek, mellyek meg akarnak repedni: vagy hasadni: vagdalja-le az ember tokjaik' hegyeit köröskörül. — Azon szegfűket, mellyeknek magvát meg akarja az ember venni, különösen óvja-meg az esőtől virágzásokban és virágzások után; mert különben a' magvára számot nem tarthatni. A' mellett azonban azoknak mérséklett napfényt és fris levegőt kell adni. A' megöntözését úgy kell intézni, hogy azoknak a' plántáknak sem levelöket ne érje a' víz, hanem csupán csak töveiknél a' földet. Hogy sok ép és használható magva legyen a' szegfűnek: azt mesterségesen kell meggyümölcsöztetni, a' melly pedig egyedül csak egy szép, csendes napon történhet-meg; arra mind a' magtartónak, mind a' magpornak igazi megérettnek kell lenni, és az ő olajos nedvöknek magokat kimutatni. Az elbújtott csemetékhez jegyfácskákat kell dugdosni hahogy az még nem szúratott melléjek, a' szegfű virágzása ideje alatt még írásbeli jegyzést is kell mellé tenni.

A' megérett medvefű virág és primula magokat szedni kell. A' medvefű virágok, mellyek már több esztendők óta cserépben állanak, hogy megifjáltassanak, egy esztendőre ki kell őket szabad földbe ültetni.

A' gyakori öntözést, kivált a' cserepekben álló plánták, részszerint a' hosszú nap, részszerint a' forró melegség miatt ebben és a' következő hólnapban főképen megkívánják.

Az ártalmas férgek' üldözése, a' plántáknak sárguló's elszáradt levelektől megtisztogatása, a'

lefüggő ágaknak és a' magasra felnőtt virágoknak megkötözése, valamint az elvirágzott törzsökös növények' virág szárainak lemetszése folyvást való kötelessége legyen a' kertésznek.

A' későn ültetett anemonák és ranunkulusok, valamint más egyéb virághagymák és tövek, mihelyt elnyilottak és a' plánták elhervadnak, a' földből azonnal felszedettessenek és kiszárittassanak. — A' nárczisok, rubiánkák, pelyhes-muskatály- és erdei jáczintok, jonquillék, taczeták és jókori dárdácskák minden harmadik esztendőben által ültetnek. — Az őszi narczisosok' és őszi sáfrányok' hagymái berakattatnak. — A' tulipánok Jáczintok, császár korona és egyéb jókori hagymás növények' magvai megvétetnek, és azonnal ismét elvettetnek.

Ezen hólnap' közepe felé a' rózsáknak vadfa derekakra szemmel oltását el lehet kezdeni. A' finom hólnapos rózsza megmetszetik és legalyaltatik.

Vet még az ember egy esztendő és tartós virágmagokat, hogy azoknak plántáikat ősszel téli virágzás kedvéért cserepekbe ültethesse.

A' Myrtusokból és Cysztus rózsákból porbojtásokat csinál az ember, és a' vén citromfák másodszor is megöntöztetnek ganéj lével.

Azon növényeknek, mellyek nyáron által az üvegház' ablaka alatt állanak, a' napnak reájok sütése közben folyvást szabad levegőt kell adni.

A' citron és narancs fának szükség felett való leveleit annak idejében le kell szedni, — hogy a' fa növést ne akadályoztassák. — Ezen hólnap' második felében el lehet kezdeni, a' citron, narancs és egyéb edényekben álló gyümölcs fákba alvó szemmel oltást.

A' jázmin, narancs, myrtus és egyéb gyenge természetű fák' és bokrok' általültetését nem kell elmellőzni, ha az ember észre veszi az ő sárguló levél székeikről; hogy a' gyakori öntözés, eső, vagy a' nedvességet lehúzó edény csöveknek dugulása által, gyökereik rothadó's veszendő állapotban találtnak. Kiveszi az ember őket a' régi edényből, elmetszi a' romlásnakindult gyökereket, és által ülteti egy elegendő nedvességet lovonó lyukakkal készített új edénybe, nékiek használó's alkalmas fris földbe, melyet mérsékelve ugyan, de jó erősen gyökereikhez és tövökhöz nyomogass és illendően megöntözz. Hogy pedig a' plánták annál könnyebben meggyökerezzenek, valamivel egy magosabb időjárásra helyezettnek.

A' mulató kertekben az utak' tisztán tartása fő foglalatosság.

A' bokrokat, a' hol a' szükség kívánja meg kell nyírni.

A' hangyák ellen való eszköz.

Hogy a' hangyák a' virágokra és egyéb plántákra mászkálástól hátra tartóztassanak, az utóbbit csak főtt hal levéllel kell meglocsolni, a' fa derekát pedig szalmaküttel kell kétszeresen, háromszorosan is körül tekergetni, melyet elébb öntözzön - meg szinte hal lével, kivált hering lével; az ilyen szalma kötélen egy hangya sem bátorodik keresztül mászni. Ha az ember' szobájában és élés komorájában hangyák vagynak, csak egy düglött halat tegyen oda, atól mind elenyésznek a' hangyák, mert azt a' szagot egy általjában ki nem állhatják. A' turbulya szagot sem szenvedhetik a' hangyák, és azon plánták helyek közel vannak a' turbulyához, egészen mentek maradnak a' hangyáktól. A' hol turbulyát plántálni nem lehet, tehát annak csak megfőtt levét kell a' hangya fészekbe vagy lyukba ütni, és hogy annak szaga el ne gőzölögjön, a' lyukat be kell földel tömni.

VI. Szántó földi, és réti foglalatosság.

Az ugarolás folytattatik. — Az ugarföldek megboronáltatnak; trágyáztatnak és másodjára felszántódnak. Bükköny zöld takarmánynak és őszi répa vettetik. — A' káposzta és dohány megkapáltatik.

A' len gyomláltatik, és a' jókori len felnyövetik. — A' kender öszszerakattatik.

A' széna munka folytatódik, és a' már feltakarított rétekre víz boesáttatik.

Az őszi és jókori árpa, a' búza és rozs aratás elkezdődik ezen hólnapban.

A' komlós kert 5 — 6 lábnyi magoságra megfosztódik leveleitől.

Az égett mész, mint trágya és javító eszköz a' szántó földekre.

Az égett mész, szükséges felvigyázattal és ahoz értéssel, mely szerint az a' trágyázandó földre haszonnal fordítatik, a' természetvények' nevedezésére hathatós befolyással bír, és a' tapasztalás már eléggé bebizonyította, hogy az, mind azokra nézve, melyek az elegendő marha trágyázás mellett is híjánosok, egy legjobb segítő eszköz, hogy a' középszerű vagy még a' sovány, és rossz földeket gazdag termésűvé tegye. A' mész azonban csak a' nehéz és nyirkos, nem pedig a' száraz, sovány, homokos, heves földben tehet hasznos szolgálatot. Ataljába véve megáll az az alaprendszabás, hogy a' mész csak ott lehet használható, a' hol a' föld magában kevés vagy éppen semmi mész részzel sem bír, millyen p. o. a' sűrű, tömött, sovány, kemény és nyirkos agyag föld szokott lenni. Az ilyen természetű földnek nagyon hasznos az égetett mész, a' mennyiben [az a' savanyt pusztítja és a' közép só természetét előhossa, 's annál fogva a' savanyos galiczköves földet termékennyé teszi. A' mésznek trágyaképen alkalmaztatása, vagy minden további hozzá té-

tel nélkül széjtszórattatik 's hintetik a' szántó földön, vagy pedig fölvegyítve alkalmaztatik reá. Az első mód szerint, azt előbb porrá omladoztatja az ember a' szabad levegőn. Ezen mészpor, külömbféle idő szakaszban, tavaszon vagy őszön szállíttathatik a' szántó földre, és részszerént barázda alá szántathatik, részszerént pedig csak felül elhintetthetik; de még is elsőséget érdemel az alászántás, és a' felül szélythintés leginkább csak a' lóhere földeken és kaszálló réteken szokott használatba vétetni. Egy véka rozs vetés alá való földbe 8 — 10 véka meszet kell szélyt hinteni. Egyéberánt úgy igyekezik az ember a' dolgot intézni; hogy változtatva, egyszer rendes trágyával, másszor pedig mésszel trágyázza földjét, így az ember örömmel szemlélheti aratáskor az élet kalásznak bővségét. — A' méznek' nagy befolyása van az élet szemének nehezségében is. Még az a' tulajdonsága is van a' méznek, hogy igen sok dudvát 's gyomot és sokféle férgeket kiirt a' földből. — A' második alkalmaztatás módja az mésszel trágyázásnak abban áll, hogy azt az ember iszapos vagy töltés földel vegyíti. Egy vitel méshhez p. o. hét vitel iszap, vagy gát földet vegyít, 's rakásokba hánnya az ember piramis formán, azután befedi füvel, és úgy hagyja egynehány napokig összeállva megkelni. Jó az ilyen rakásokat néha - néha ganéj lével megöntözni is. Ezen vegyületet egy küzeledő eső előtt szélyt hordja az ember a' felszántott föld' barázdáira még vetés előtt, vagy pedig a' kikelésen zöld vetésen szélytel hintetgeti 's szórja. Nem sokára a' legfogana'osabb jó következés mutatja magát a' munkás' szeme előtt, még pedig nagyobb részint mindenféle természetvényekre mint p. o. a' búza, rozs, árpa, zab, répa, lóhere, borsó, búkköny, és több e' félékre nézve. Az ilyen trágyázás a' rossz, vad réteket is egészen megújítja, ha azt ősszel feltöri és ismét keresztbe felszántja 's úgy azután ezen vegyülettel behint.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' marhák folyvást legelőre járnak. — Sz. János után a' borjúk is mezőre hajtathatnak. A' szarvas marhákat és sertéseket gyakran folyó víz-

hez kell hajtani, egy jó megelőző szer nélkül a' lép daganat ellen. — Fris szemetes szénát nem kell a' lónak adni, mert az azzal etetés nélkül ártalmas. — A' csikókat csikó kertekben kell legeltetni. — A' kosokat már ezen hónap' vége felé a' juhokhoz lehet bocsátani.

A' fiatal kakasoknak herélésével és a' ludak' tépésével még foglalatostkodni kell.

A' méhek még rajoznak, és elkezdik a' heréket öldösni. A' kasok vagy köpük alá toldalékot kell rakni, hogy a' méheknek az új munkához elegendő helyök, és levegőjök legyen.

A' raj fogás.

A' méhes gazdáknak rajzás idején, mindig elegendő kassoknak vagy köpűjöknek kell készen lenni, hogy a' méh eresztéskor a' kiindult rajt azonnal befoghassa; mert ha a' nap forrón süt a' rajra; tehát szeret onnét tovább húzódni 's annál fogva gyakran egészen is elvész. A' befogás előtt már a' kasnak illendően el kell készíttetnie; a' tiszta új kassal nem kell semmit egyebet csinálni, mint azt belől egy ruhával tisztán megtörölgetni és citrom füvel megdörzsölgetni. Ha a' szükség úgy kívánja, tehát kömény magot és czukrot kell tiszta vízben áztatni, és azzal bekenni. — A' raj befogásnál készen tartson az ember egy ruhát, hogy a' kast arra borítsa, és az alá egy póczkoló fát is tegyen hogy a' kas alján hézag maradjon, minél fogva a' méhek annál szabadabban a' kasha takarodhassanak. Ha a' raj faágra takarodott: akkor egy ember méhés ruhát vévén magára azon úg alá tartja a' kast, 's ha nincs segítsége: tehát egy gamós vagy horgos fával megrázintja az ágat és a' méhek a' kasha hullanak; ekkor lassan leereszkedvén a' kassal az előbb mondott mód szerint a' ruhára leborítja a' kast, maga pedig az ember, szüntelen rázza azon faágot, mellyen rakodva voltak a' méhek, 's ha azok nem akarnának onnét távozni, tehát azon gallyat vagy ágat még le is kell fűrészelni, és a' kashoz közel kell tenni, honnét a' raj a' felpóczkolt kas

alá fog apródonként vonulni. Ha pedig a' raj csak a' földön valahol telepedik-le : akkor a' kast reá kell borítani, 's estve felé a' méhek mind azon üres kasba takarodnak. A' rajfogásnak minden lárma, zörgés és beszéd nélkül kell megesni. A' midőn már kasba fogódtak a' méhek, a' melly helyen letette az ember a' kast, egész nap lementéig csak ott hagyja, úgy azután csendesen felvévén, azt a' kellő helyre teszi.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatoság.

A' nádnak, sásnak és gyékénynek tóból kistisztogatásával foglalatoskodni kell. — A' nagy melegség miatt most a' tóba nagyon gyakran kelletik friss vizet bocsátni. — A' sügerek, potykák, kárászok és czompók még mindig üződnek. — Ha a' menykő valamely tóba csap: azt a' vizet aról le kell bocsátni, és helyébe frisset eresztetni.

A' fűhordásra. levél szedésre az erdőben tűz csinálásra szoros vigyázattal kell lenni. — A' fák elvirágzása után a' szén égetés ismét elkezdődhet.

A' korán érő nyírfa magokat szemmel kell tartani, és mihelyest érettek, azonnal össze kell szedni, mivel ha nagyon megérnek, azonnal széjtrepülnek. — A' szilfa vetés tökéletesen elvégeztetik, ha hogy azzal még ez előbbi hólnapban készen nem volt.

A' szarvas bikák és bak özek lövöldöztetnek, az utóbbiak most levelészni járnak. — A' fiatal vadkacsák és mocsár snepfek lövöldözését már el lehet kezdeni. Jakab nap körül és utánna a' hegyes erdőkben a' fenyves madarak, csalóka madarakkal és eleikbe szórt cseresznyékkal és fenyőmagokkal fogdostathatnak.

AUGUSTUS.

I. Házi és udvari foglalatoság.

A' magok' csépelésével 's bugázásával foglalatoság folyvást tart, és a' magokat gyakran meg kell forgatni. A' juhoknak télire eleségül és alomul nyírfa, bükk, tölgy juhar, hársfa, nyárfa, és szilfa gyenge gallyakat és harasztott kell gyűjtögetni. — A' téglá verés és égetés folytattatik. — Érett gyümölcsök aszaltatnak.

* * *

Háziszükségre gyeptőzeget szénne égetni.

Ha az ember a' gyeptőzeget (Torf) nagy mennyiségben a' szokott mód szerint szénne égeti és megoltja, tehát egy része annak, melly nem égett ki tökéletesen szénne, a' belsejébe szívja a' nedvességet, és azután füstöl, mellynek igen kellemetlen szaga van, annyira, hogy annál fogva nem is mindenre lehet alkalmaztatható. Hogy azonban a' háztartásra megkívántató gyeptőzeg szenet jó tulajdonságúvá lehessen tenni: tehát vegyen-elő az ember 12 — 15 darab gyeptőzeget, és tegye azokat a' konyha tűzre, kevés idő alatt tüzet kapnak és parazsokká lesznek. Ha így két vagy három ízben megfordíttatnak, és már nem füstölnek: akkor azokat ki lehet szedni, félre rakni, és ismét újjakat helyükre rakni. Az által a' konyha tűz is tápláltatik, a' mellett kevés munkával nagy számú szénre tehet szert az ember, melly már többé nem fog füstölni, sem ártalmas gőz szagot adni mint másféle sze-

nek. Ezeket azután még szobába is lehet használni melegítő kemenczében, vagy virágos házakban is, a' nélkül, hogy valamely ártalmas füstjétől vagy gőzzétől tartani kellene.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

Az alvó szemmel oltást folytatja az ember, kivált azon fácskába, mellyeknél a' párósítás sikeretlen maradt. Minden elébb párosított és oltott fákról végképen le kell szedni a' kötéseket; hahogy még eddig meg nem történt. — A' meg nemesített fákról a' vadhajtásokat szorgalmasan le kell metszeni. — A' hajtó szemmel oltott fák hátra hagyott ágait is, mellyek még a' megfoganzott oltáson felül vagynak, közel a' szem oltáshoz végképen le kell vágni; de vigyázattal, hogy a' gyenge hajtás sérelem nélkül maradjon, és a' metszés helyét oltó viaszszal be kell vonni. A' faoskolának folyvást tisztán kell minden gyomtól tartatnia. — A' megérett gyümölcsök magvait gyűjteni kell. és minden fajt külön megjegyezni, jó helyre eltenni. — A' gyümölcs magok elültetésére új, fris ágyakat kell elkészíteni.

A' gyümölccsel nagyon megterhelt fa ágak alá támaszokat kell rakni. A' megérett gyümölcsöket, valamint az apró éretlen fergeseket is leszedni, és a' rossz fajta gyümölcs fákat jövődöbéli oltás alá kijegyezni.

A' fának metszése vagy akár minémű sérelme ebben és az elmúlt hólnapban ártalmas; a' kőmagú gyümölcsfáknak megenyvösödést, a' lágy magúaknak pedig megfenésedést okoz, 's mindegyikben elvesznek a' fák.

A' fiatal 's még csak ebben az esztendőben ültetett fák tövei körül a' földet meg kell kapálni és minden körülötte lévő gyomot kiirtani.

A' tartós száraz időben az oltott fiatal fácskákat öntözni kell.

A' hernyó, darázs, lódarázs fészkeket kikell irtani.

Ha az idő engedi, még ezen hólnapban gödröket kell ásni a' jövődöbén ültetendő fák számára. Ha a' föld nem igen nyirkos és rossz, úgy a' 4 lábnyi szélességű gödörnek 2 lábnyi mélységűnek kell lenni. Ellenkező esetben, a' gödörnek szélesebbnek és mélyebbnek kell lenni, jóféle földet belé rakni.

* * *

A' gyümölcs fákat Rhinai módon megsohasítani.

A' gyümölcs termőfának egy ágán mintegy egy hüvelyknyi szélességű gyűrűt vág az ember a' felső bőréből, 's azt levéven, annak kopasz helyére jóféle kővér földet vagy agyagot borít, mellyet azután, (minthogy a' földnek jó vastagon és kiterjedésében mintegy egy tenyérnyire kell lenni) egy ruhával jó szorosan 's keményen az ághoz kötözni, hogy onnét le ne hullhasson; ez meglevén felibe köt vagy akaszt az ember egy vízzel tele edényt, avagy tülköt, mellynek alján annyi lyukat fúr, hogy aból a' víz szüntelen csepegjen cseppenként. minél fogva a' föld nedvesen tartasson. Ez az ág a' bőréből gyűrű formán megkopaszított helyen gyökeret ver a' reá felkötött földben. Az ilyen munkát tavaszon kell tenni, és azután mikor a' fák leveleiket elhúllatják, az ágot fájáról le kell fűrészelni és földbe ültetni. A' következő esztendőben már rendszerént gyümölcsöt terem.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

A' midőn már e' hólnap' vége felé a' szőlő vessző lassan - lassan megérik és nőni megszűn: el kell kezdeni a' hegyel' levagdalását. Le kell tudni illik a' vesszők' hegyeit annyira metszeni, hogy a' karókon felül csak egy arasznyi maradjon, 's az oldalról kinőtt buja ágakat is végképen le kell törölni, hogy a' nap a' termést annál inkább érlelhesse. — A' levagdalás a' jövő hólnapban is folytatódik.

Az olyan tökékről, mellyek nagyon termettek: a' nagyon egymásra nőtt szőlőfürtök közül a' legapróbbakat le kell törölni, hogy a' többiek annyival tökéletesebbek legyenek.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' kerti növények' magvait, mellyek már megérttek, mint: a' sárgarépa, paszternák, petrezselyem, borsfű, rezsuka, zeller, kehlarábi, kartifol, retek, gyökerecske, Indiai rezsuka, spenát, csombor, kapor, köménymag, téli és nyári czikória, saláta, turbulya, demutka, porcsinfű, majorána, mák, kerti laboda, ártifiola, borsó, spárga, borsó, disznóbab, fokhagyma, kígyóhagyma, gyöngyhagyma 's több e' féléket össze kell szedni és egy szellős, árnyékos helyen kiszáritani. — Minthogy pedig ezen növények, csak apródonként és egymás után érlelhetik-meg magvaikat: tehát az összeszedésökre minden nap figyelmezní kell, nehogy a' legérettebb magok széjjel hulljanak.

A' megérett vereshagymákat, mihelyt száraik 's leveleik elhervadnak, fel kell a' földből szedni.

Téli és tavaszi szükségre lehet még ezen hólnapban vetni: spenátot jó kövér földbe, raponczát, sárgarépát, kerekrepát, rezsukát, turbulyát, kálánfüvet; Olasz vereshagymát, mellyek a' legkeményebb hideget is kiállhatják, káposztát, kartifolát, metélő kehl, gyökerecskéket, czikóriát és téli fejes salátát ritkán, jó kövér földbe vetve, mivel ezt nem lehet többé általültetni, káposzta petrezselymet száraz földbe, kerti labodát és czéklát.

Kiültetődik most: fejes saláta, téli czikória, barna kehl télire, és minden kehlfajok, mellyek az ültetésre alkalmasok. — A' szavojai vagy fejer fejes kehlnek leveleiket le kell hányni, hogy annál nagyobb 's teljesebb fejűek legyenek.

A' dinnyék, ugorkák és tökök alá lapos köveket vagy cserepeket kell rakni, és gyakran meg kell őket minden oldalaira forgatni, hogy a' szükséges jól megérésre őket a' nap mindenütt egy formán 's egyenlően érhesse. — A' legjobb fajta dinnyék magvait jövődöbeli használatra gondosan meg kell venni, és jól kiszáritni.

Bazsalyikom, majoránna, fodormenta, citronfű, zsálya, ruta, demutka, izsop, borsfű és egyéb fűszerező plánták, mihelyt virágozni kezdenek, azonnal levagdaltassanak és téli szükségre kiszárittassanak.

Körül töltenek a' metélőhagyma, gyöngyhagyma, Anglus spenát, demutka és tárkony.

Megkapáltatnak a' téli és nyári kehlarábi, zellerek, répák és czikóriák.

Külömbféle zöldségek, mellyek teljesebbek és használhatóbbak, konyha szükségére naponként felszedődnek.

Az érett árticsókák összeszedettnek, és egyszer'smind rólok száraik és régi leveleik le-

tördeltetnek; melynél fogva töveik újra hajtani kezdenek, és még öszre gyümölcsöt hoznak. — A' három — négy esztendő tövek, mint haszonvehetetlenek kiásattatnak és azoknak mellék sarjadzásai elplántáltatnak.

A' legszebb árticsóka gyümölcsök, valamint a' legnagyobb és legérettebb ugorkák, magnak kijegyeztetnek.

Az ágyak' öntözései, valamint azoknak tisztán tartása, gyomlálása fő kötelessége a' kertésznek.

A' vén eper plántákat széjjel kell szedni, és azokat ágyakba ültetni, — A' hónapos és megnevesített erdei földi eprok, tellyes gyökereikkel cserepekbe ültetnek jóféle kövér földbe, hogy télen és tavaszon a' hajtóházban gyümölcsözzenek.

Az ananász ágyak, ha a' szükség úgy hozza magóval, fris cserrel melegítettessenek-fel, és hűvös éjjeleken az ablakokat gyékény-ponyrával vagy táblákkal be kell fedni. A' mint a' nap melege kissebbedik, a' szerént az öntözésnek is kisebb mértékűnek kell lenni.

* * *

A' tavaszon kimetszett spárgáknak egész esztendeig jól eltartása.

Előveszi az ember a' kimetszés idején a' legszebb spárgákat, megmossa tisztán és egy ruhával szárazra szépen megtörölgeti. Akkor mindjárt megszárit vagy perkel lisztet avagy csak korpát, és a' közé vegyít egy kis szinte megszáritott konyhasót. Ezen vegyületből egy marékkal hintazon edény vagy hordó fenekére, a' melybe a' spárgát eltenni akarja, és a' melynek már fenekét kívül beöntötte szurokkal vagy gyantával azért hogy ahhoz vagy abba semmi külső levegő ne hathasson, és azon liszt ágy-

vetésre egygyenként szépen egy más mellé sorba rak egy csomó spárgát. Ezután egy sor területet tesz a' lerakott spárgákra a' vegyületből mintegy 1 $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi vastagon; arra ismét egy sor spárgát rak-le egymás mellé, és így tovább, minden sor spárgára egy sor liszt vagy korpát területet teszen még a' hordó vagy más edény tele nem leszen. A' midőn már tele rakta: felül azon tudva lévő vegyülettel terítettik-be, úgy mindazon által, hogy felette még az edény vagy más hordó szélén egy pár újni hézag-üresség hagyódjon, melyet akkor beönt az ember fagyúval vagy más egyéb kövérséggel. Így elkészítvén az edényt elteszi egy száraz helyre a' hol a' spárga romlás nélkül épségben marad. De az edényeknek vagy hordóknak csak apróknak kell lenni; mert a' mely edényt egyszer az ember megkezdte, már azt igyekezzen ám hamarjában használni is, különben a' spárgáknak húzomosan épen maradására számot nem tarthat. A' spárgával összerakott lisztet vagy korpát, még azután marhának vagy sertésnek eledélül mindég használhatja.

Foglalatoság a' virágos és szoba, citrón és mulató kertekben

A' gyakori öntözés még mindig szükséges, kivált az erősen virágzó és maghozásra rendeltett plántáknál.

Minden virág hagymák, melyek tavasszal a' földből felszedődnek is, szenvedés alá vettetnek, ha azok húzomosabban földön kívül hagyódnának, a' mint ezt a' Császár koronának és a' tavaszi víz gyöngyön tapasztalni, ugyan azért azokat ismét földbe kell ültetni.

E' következő fagyot kiállható növényeket lehet most vetni; hogy azok a' jövő tavasszal minél előbb virágozni induljanak: sikhantyú, külbömbféle szeges borsók (*Lathyrus odoratus*, *angulatus*, *tingitanus*), a' közönséges pézsma virá-

gok, a' közönséges peremézs, a' szépen nyíló harangvirág, ibolya, orosz lány száj, sárga és veres pénzecske, parlagi tarsoly fű, téli tűzegvirág, pipacs virág.

Az elnyíllott gyenge fák és bokrok' sarjú ágait vizsgálat alá kell venni, ha gyökeret vertek - é; ha már meggyökeresedtek; úgy az anyaától el kell vágni, szabadítani, és külön kell jó földbe ültetni, hogy még ezen az őszön növésnek indulhassanak. — A' meggyökerezett szegfű bujtásokat hasonlóképen el kell az anyatővétől választani, külön plántálni, gyengén megöntözni, és egynehány napokig árnyékos helyen tartani; a' még meg nem gyökeresedetteteket mérsékelt nedvesen tartani, hogy minél előbb gyökerre verekedjenek.

Ha az elnyíllott rózsza tőnek hegyeit megmet-szi az ember, még ez idén hajtani fognak, és jövőre szebb virágokat nyitnak.

Az elnyíllott nyári virágok' szárait, melyek maghozásra nincsenek rendelve, le kell metszeni, hogy annál hamarabb újra hajtsanak.

Forró napfény idején, a' medvefű virágot és hortensiát a' nekik fekvő nap sugárja ellen árnyék tartóval kell fedni. A' cserépben lévő medvefű virágnak ezen hólnap' vége felé már több napfényt lehet engedni; mivel reájok nézve az őszi napfény különös jóltéveség.

Azokat az ágyakat, melyekbe az ember szélvirágokat (anemona Jácintusokat, diszes nárczisokat, Jonquillen) ránkukulusokat, tulipánokat ültetni akar: most már késedelem nélkül el kell készíteni. A' különféle hagymás és csomós tövű virágoknak cserepekbe ültetése, mint p. o. a'

sárga lilium, Weltheimia és iris fajoké most már elkezdődik.

A' csemetés növényeket vagy állandó plántákat, melyek tavaszon virágoznak és a' mostani időben már pihennek, által kell ültetni.

A' citrom, narancs és mandola fák' szemmel oltása folytattatik, és a' régebben oltottaknál a' kötések megtágíttatnak 's szellőztetnek.

Az edénybeli plánták' érett magvai összedöndnek; a' meggyökeresedett ág ültetések elplántáltatnak; a' bokrok' tövei széjtszedődnek és széjjel ültetés által szaporíttatnak.

A' bokrok és leves plánták, melyeknek igen kicsiny már az edényök, nagyobb edényekbe vagy dézsákba ültetnek.

Minden szabad földben lévő külföldi növények ismét vissza helyezettődnek a' magok elélebbi edényeikbe, hogy azokat a' következő hólnap' elején ismét a' növény házba lehessen szállítani.

Új föld-gyűjteményt kell rakásra halmozni, a' régieket pedig meg kell jól forgatni, keverni.

* * *

Eszköz a' fűféregek ellen.

Hogy azon romlásokat meggátolhassa az ember, melyeket a' fű féregek szoktak okozni a' virágokban, különösen a' szegfűvekben és tűzeg virágokban, leghasznosabb és sikeresebb következtése van e' következő eszköznek: csomóba köti az ember a' közönséges bodza virágot, ezeket száraikkal felfelé egy mázatlan cserép tálba állogatja, és azt arra az ágyra teszi közel azon virágokhoz, melyek után a' fű féregek nagyon vágyakodnak. Ha az ember reggel azon bodzavirágos tálba tekint, temérdek fűférget talál ott rakáson, a' virág bokrok alatt gyönyörködve, a' hol őket könnyű módon megölheti, és illy módon őket néhány nap alatt az egész kertből kiirthatja.

VI. Szántás - vetésbéli foglalatoság.

Ezen hólnapban legfőbb foglalatoság az ugarföldeknek megboronálása, és a' harmadik szántás vagy azoknak keverése.

Kerek répát még egészen Bertalan napig lehet vetni. A' rozs, búza és árpa aratás folytatódik. — A' zab, borsó, lencse és bükköny aratás elkezdődik. — A' luczerna is spanyol lóhere mag learattatik. — A' késői len felnyüvődik, megbugázódik és eláztatódik. A' kender kiszedődik.

Trágya gyanánt mész hordódik a' keverésre. A' káposzta és répa földeket gyakran meg kell tekinteni a' hernyók végett, és azokat pusztítani kell.

A' sarjú kaszállás elkezdődik. A' megérett komló őszzeszedődik.

Nyereség az élet tökéletes megérése előtt learatásnál.

A' sokféle vizsgálat és próba tételek' által megállapított az, hogy a' rozs, tönkölty és búza, ha tökéletes megérésük előtt 8 nappal learattatnak: tehát szebb, nagyobb, tökéletesebb szeműek, a' rozs férgenek vagy zsúzsokoknak kitétetve nincsenek, lisztjek a' mellett fejébb, finomabb, kenyérük puhább és magosabb. Hogy az ember e' mellett épen a' kellő idő pontot eltalálhassa, a' mag megérését a' szalmájának megérésétől kell megkülönböztetni és ítélni, mert némelly esztendőben megsárgul a' szalma az aljától kezdve egész hegyéig, és akkor azon termés csak a' nagyjából tekintve, úgy tetszik 's látszik, mintha már tökéletes érett volna, a' midőn pedig még belől a' magok vagy szemek éretlenek, 's még a' tejes állapotjokból is csak alig indultak a' testesedésnek. Ha már most ilyen környüállások között, a' gyökérről a' magoknak semmi tápláló nedvesség sem szolgáltat is, még azért nem következik, hogy az olyan életet

a' napnak és levegőnek azon munkásságától és hathatós befolyásától, melynél fogva lábán állva még megérésre juttatódna; levágva pedig, akár földön fekvő, akár kékébe vagy csomókba rakva a' napnak és az időnek további befolyásától megfosztatik és tökéletlen marad. A' mellett még az idő járására is ügyelni kell; mert minden nemű élet, mely nyirkos időben igen korán levágódik, sokkal több kárvallásnak 's veszedelemnek van kitéve, mintha tökéletes érettségéhez már közel van. Mind ezen környüállásokat az okos mezei gazda fontolóra veszi, és megvizsgálja, a' tökéletesen megérett életnek sok szem elvesztését, a' korán aratottnak pedig nyúlós 's szívós szalmáját, kivált a' rozsét, mely némelly dolgokra alkalmosabb is amannál. Legbizonyosabb jelei a' jókorábbi aratás' épen kellő idő pontjának, ezek; ha a' gabonaszárban még van egy kis nedvesség, és a' különbféle kalászokból kivett szemeknek az újjak között összenyomattatva, egy szívós, téstás összeállítások van, majd mint a' kemenczéből forrón kivett kenyérből szokott lenni, a' midőn az, összenyomódik. Meg kell azt a' mellett jegyezni, hogy az ilyen korábban aratott életnek valamivel későbbben kell csűrbe takarítani, mint a' tökéletesen megérettnek, kivált ha a' csűr nem elegendő szellős, vagy pedig az aban berakott csomók már nem engedik a' szabad levegő behatását; azt is, hogy a' korábban levágott élet, mely elébb learattatott, mintsem az szárán állva egészen megérett és keményedett volna: tehát csupán csak lisztnek, és épen nem vetni való; mert a' vetés magnak, szárán tökéletesen megérettnek kell lenni, a' hol a' tapasztalás tanít bennünket, hogy az aratásnál elhúllott magok a' legjobb vetést adják.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' kosok már most átaljába juhokhoz bocsátatnak. — A' marhának vénje, fiatalja tarlóra hajtatik és jól tartatik, kivált a' vonó marha, hogy munkához megkívántató erővel bírhasson. — A' malaczokat, melyek mostantól fogva Februáriusig szaporodnak, tenyésztésre nem kell megtartani.

A' méhek körül gondosnak 's szorgosan felvigyázónak kell lenni, mivel már ezen hólnapban az ő tápláló eledelök csökken, 's annál fogva a' rabló méhek meg szokták látogatni az idegen kassákat, 's a' mellyeken erőt vehetnek, azokat mézőktől megfosztják. — A' rajoknak már késő ezen hólnapban magokat anyjoktól külön szakasztani, 's következésképen a' táplálás' hiánossága miatt ismét vissza mennek. — A' méhek most elhajtják magoktól a' heréket és előldösik őket, mellybéli foglalatosságot némelly méhesgazdák magok is segítenek előmozdítani.

* * *

Mézet elvenni a' nélkül, hogy a' méhek megöltessenek.

Alkonyaton, a' midőn már a' méhek mind haza takarodnak és kasaikban csendesen vagynak, menjen az ember a' kashoz, és fordítsa fel azt csendesen. Ezen felfordított állapotjában vegye fel álló helyéről és helyheztesse egy a' végre ázott gödröcskébe, hogy a' kas minden kézzel tartás nélkül is megálljon; azután pedig borítson rá egy más üres kast, melly jó illatú 's a' méhek előtt kedves fűvekkel be van belől kenve és a' szokás szerint kereszt fákkal is egészen felkészítve; de úgy, hogy a' két összeillett 's egymásra borított kasally között legkisebb nyílás vagy hézag se maradjon. Akkor elővesz az ember egy kis botocskát, 's elkezd azzal a' kas' hegyes végétől fogva a' kast köröskörül mintegy tíz minutumig veregetni 's kotzogatni. Ezen zörgést és lármát a' méhek ki nem állhatván, a' csúcsából mind felfelé nyomulnak 's végtére a' felibe borított üres kasba takarodnak. Ez meglévén, csendesen leveszi az ember az új lakosok' kassát a' régiről, és lassan a' méhesbe helyhezteti az előbbinek helyére. Ezen munkának végrehajtására legalkalmasabb és legjobb Sz. János nap előtt való hetet választani, még azon időtől fogva, lehet a' méheknek annyi idejük és módjuk, hogy magoknak annyi mézet gyűjtsenek,

a' mennyi az ő kitelelésükre megkívántatik. — Ez nevezetik kidobolásnak.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' nádnak és gyékénynék a' tavakból kivágásával folyvást foglalatoskodni kell. — A' fris víznek tóba bocsátására gondja legyen a' gazdának.

A' levágott 's elszállítandó tűzifák' rakása helyén lehet gyenge gallyakat, leveleket összegebejélni az erdőben. — A' szilfa és kőrösfá gallyakat és leveleket a' teheneknek; a' tölgy, egér és nyirfa gallyakat és leveleket pedig a' juhoknak és kecskéknék eledelül és alom gyanánt összegyűjteni és télen által használni. — A' pásztorokra felügyelés, hogy az erdőben tüzeket ne gerjessenek, mulhatatlanul megkívántatik. — Minden vízben való építéseknek minnél előbb végét szakasztani igyekezni kell. — A' későn érő nyirfa magokra, hogy széjt ne repüljenek, jól fel kell ügyelni, 's idejére összegyűjteni. A' korán gyűjtött nyirfa magokat jó gondviselés alatt kell tartani, 's ezeket ősszel elvetni.

A' végefelé ezen hólnapnak megnyitják a' vadászat. A' szarvas és őz bakok puszkáztatnak, az utolsók már ezen hólnapban végét szakasztják az üződésnek, és még mindig levelészni járnak. A' húzódó kacsák, sneffek és fiatal nyulak lövöldöztetnek, és a' foglyok fogdosztatnak; Lörinczkor elkezdődik a' borz lövöldözés is. A' madaraknak tüzhelyen és törrel fogdosása munkába véteik. A' fürjek és foglyok fogdosztatnak és lövöldöztetnek. A' pacsirták vedlenek és halókkal fogdosztatnak. — A' vadgalambok az élet földéken és

bükkönyön lesben lövöldöztetnek. Mindenféle ragadozó madarak pusztíttatnak.

Minthogy a' legközelebbi hólnapban az apró madarak' fogdosása elkezdődik: tehát most már szükséges lenmag olajt és lépbogyát be szerezni és lépet készíteni, 's az ahoz megkívántató egyéb készüléteket megjavítani.

SEPTEMBER.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' lent és kendert vigyázattal tartja az ember az áztatóban, kiszárítja és töri. — A' csépelés és a' szemes életek' forgatása folytatódik. — A' fonás elkezdődik.

A' téli tartásra összegyűjtött gyümölcsöket egy száraz, szellős helyen kell leterített szalmán tartani, és majd csak később, a' midőn már a' fagytól tartani lehet, kell pinczébe levinni és alkalmas gyümölcstartó helyre rakni. — A' gyümölcsöket aszalni kell.

A' pinczébe, zöldségek' tartásához 's télire elrakásához megkívántató homokot elegendőt kell takarítani.

A' trágyát úgy alkalmazzatni, hogy abból egy szekér többet érjen mint különben 3 — 4 szekér is érhet.

Minden héten tegyen az ember azon ganéj' mennyiségéhez a' mennyit marha ganajol gipszet, és úgy annak tetejére ismét ganéjt, 's következő héten újra gipszet és így tovább folytatván, az egymással összeérik. Egy ilyen trágya akarmelly földre terítették, szántó földre, szőlőbe, kertbe, rétre, vagy akár miféle termesztő földre:

bizonyos és csálhatatlan igazság, hogy a' gipsz' árrat az általa okozandó termésnél fogva háromszorosan megfizeti. A' gipsz híjánossága' esetében oltatlan meszet is lehet használni.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

A' faoskola felásattassék és még egyszer minden gyomtól, dudvától kitisztíttassék. A' gyümölcs magok összedésével 's gyűjtésével foglalatoskodni kell, és azokat neveikhez képest megjegyezni. A' megérett tengeri, kajszin és őszi baraczk, cseresznye, spanyol meggy, különbféle nemű szilva magok, diók és mogyorók egy deszkából össze-szegezett ládába soronként rakattassanak; minden sor közébe 2 — 3 újni vastagon nedves homok teríttessék, és úgy a' kertnek valamely árnyékos részében tartattassék, mind addig, míg a' fagyok be nem következnek: akkor azután levivődik a' pinczébe 's alkalmas helyre tétetik vígyázat alatt, hogy az egerek benne kárt ne tehessenek. A' következő tavasszal Martziusban, vagy Aprilis elején a' magvető ágyakba egyenként elültetnek.

A' gyümölcs magágyakat még most el kell előre készíteni. E' végre a' földnek legalább is másfél lábnyi mélyen kell felásattatnia, a' nemesítő fa oskolában pedig 2 lábnyi mélyen jó puhára és apróra megtörtetnie.

E' hónap' vége felé, mihelyt a' fák leveleiket hullatják, mindjárt által lehet ültetni a' lágy vagy börmagú fiatal fácskákat.

A' szemmel oltás megszűnik, de elején e' hónapnak még is lehet korán reggelenként oltogatni. — A' régibb oltások' kötőlékjei megszellöz-

tetnek 's tágíttatnak, és ha egy bele helyhez-tett szem fogatlan maradt, lehet más fris szemet bele tenni.

A' késő ősszel elültetendő fák' számára meg-ásattíthatnak és elkészíttethetnek a' gödrök, a' mint már a' múlt hónapban elő van adva; vagy pedig még jobb, ha az egész hely barázdaként felforgattatik.

Sz. Mihály napkor kezdődik az alma és körtvélyfa magok' elvetése.

Az érett gyümölcsöket egymás után szedget-ni kell, némely részt aszalni télire; a' romlott, férges gyümölcsöket pedig czefrébe hányni és pálinkának kifőzni; vagy ha szükségén felül való-
kal is bír az ember nyersen eladni. Az olyan gyümölcsöt, melyet télire állani hágy az ember, nem farázás által kell összeszedni, hanem kézzel leszaggatni, hogy sérelem 's ütődés nélkül rakat-tathassék álló helyére; mert a' melly gyümölcs ütést kap, azon sebhelyen evesedésnek indul, 's úgy a' többi része is megrothad.

Az olyan fácskák mellé, mellyek karóhoz kötés nélkül az őszi is téli idő viszontagságait ki nem állhálnák, karókat kell leverni és őket hozzá kötni, a' mellyek mellett pedig vagynak de kötéseik elgyengültek, erőtlenedtek, azokat új kötő-léssel megkötni, hogy a' téli szélveszeket kiáll-hassák.

A' nagy fákön most a' vízhajtásokat le kell metszeni, és a' megsebesített helyeket oltó viasz-szal be kell vonni. A' mohtól is meg kell a' fákat tisztítani, és körülöttök a' földet fel kell ásni 's ujítani. Minden sinlődésben lenni látszó fák', bokrok' és csemeték' gyökereit meg kell vizsgálni

's a' sérelmes, romlásnak indult részit ki kell vágni, és a' gyökerekre új fris földet rakni.

* * *

A fiatal fákkal az ültetésben úgy banni, hogy azok a' növésben minden más módon ültetett fákat felül haladjanak.

Ősszel az ültetvények' gödreit 2 $\frac{1}{2}$ lábnyi mélyen és 3 — 4 lábnyi szélességűre kell ásni, a' belőle kiásott legjobb földet külön egy rakásra hányni, úgy nem különben a' rosztat is. Tavasszal azután mihelyt az idő engedi azon ősszel megásott gödrökbe ülteti az ember a' fiatal fácskákat; ekkor hát a' külön hányt jó földből a' gödör fenekére hány az ember annyi földet, hogy felettébb mélyen ne essék a' földbe a' gyökér, sőt ha a' szükség úgy hozza magával még más honnét való jó földet is teszen a' gödörbe, és úgy azután bele állítja az ültetendő fácskát. A' midőn már a' fa áll, és a' gyökerei elegyengetődtek, elveszen az ember egy pár marok árpát, 's azt a' fa gyökérére hinti felül, 's úgy reá jó porhányó földet, hogy az a' gyökert minden oldalról ellepje 's betelje; akkor bele áll az ember a' gödörbe 's a' gyökérre hányt földet megtapossa, gázolja; de ne felettébb, ne hogy az árpa megfojtódjon és csak elrothadni kéntelenítessék. A' fa' gyökerei nagy kíváncsisággal veszik-be az árpa' nyálkás nedvét, mellynél fogva az illy módon elültetett fák, mind növésükre, mind gyümölcsözésükre nézve felül múlnak minden más ültetésű fákat. — A' többi földet azután egészen tüvére kell húzni; de a' taposást csak gyengéden tenni.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Mihelyt a' szőlő vesszőknek legalsóbb 2 — 3 szemei érni kezdenek, mindjárt hozzá kell fogni a' második keveréshez vagy harmadik kapáláshoz. Ez az érés alá kapálás, mellynél nem kell a' földbe mélyen menni, sőt nem is mindenütt szük-

séges, hanem leginkább a' homokos föld hegyeken, vagy a' sít, lapályos fekvésű határokon, és hideg, nehéz természetű földeken, a' hol ez a' munka a' szőlő fűrtöknek hamarabb érését elősegíti.

A' szőlő hegyezés vagy hántás folytattatik. A' hántással együtt elkezdődik egyszer'smind a' levél leszaggatás is. Ezt a' foglalatoságot, melly a' szőlő gerezdek' érése előmozdításául gyakoroltatik; mindjárt elő kel venni, mihelyt a' szőlőszemek már szokott nagyságúak kezdenek lenni; akkor a' szőlőnek minden leveleit le kelletik hányni, hogy a' nap a' fűrtöket minden oldalról szabadon érhesse, süthesse; legfeljebb is csak egy egy levél hagyódik-meg egy egy fűrt szőlő mellett, melly takaró gyanánt szolgáljon.

A' közelgető érés idején a' szőlőhegyeket és kerteket különös vigyázat alatt kell tartani, hogy a' szemeiket pusztító madaraktól a' lehetőségig megőriztessenek. — A' szőlőt pooskoló darázsok és here méhek közül nagyon sokat el lehet pusztítani az által, ha az ember szájszájü üvegeket belől megtölt félig formán vízzel, felül pedig az üveg szája' belsőjét mézzel vagy sziruppal bekeni, és az ollyan üvegeket több helyeken a' szőlőben széjjel rak.

A' rossz fajta és terméketlen tökéket ilyenkor ki kell jegyezgetni, és szüret után azokat kiásván helyökbe másokat ültetni.

* * *

A' hidegebb éghajlatú vidékeken, de egyébütt is nedves ősz idején a' szőlő érését előmozdítani.

A' gyümölcs érését okozza átaljába véve az, a' midőn annak tápláló nedvesége a' mozgástól vagy indulattól tar-

tóztatódik, melyet a' nap hajt véghez, a' mennyiben annak melegsége a' gyümölcsből a' vizes részeket kigőzölteti vagy párologtatja, és az által a' gyümölcsöt tökéletesedékre, megérésre juttatja. — Ezen alapos feltétel szerint célt érhet az ember; ha a' szőlőfürtök' vagy csummák' szárait tövön, a' honnét a' vesszőről kinőttek, és a' honnét a' tápláló nedvet szívják, egy késsel egy kevésbé bemetszi, és a' levektől a' tökét megfosztja. A' bemetszésnek nem mélynek kell lenni, csak annyira, hogy a' fürt szár, félignél kevésbé vágódjon - be, azon vágásnál fogva a' szőlő fürtbe már sokkal kevesebb nedvesség megyen, mely által a' napnak nagyobb módja van a' szőlő szemekben lévő nedvet megfűzni és megédesíteni, úgy hogy ilyen módon legalább is 14's több napokkal előbb tökéletes érettségre jutnak a' szőlő gerezdek. De ezen lépést csak akkor kell tenni, a' midőn már a' szőlő szemek szokott nagyságra jutottak, t. i. September elején.

IV. Foglalatosság a' zöldséges kertben.

Ebben a' hónapban elvetődik az a' mely még a' múlt hónapról elmaradt, kiváltképen még spinát, turbulya, petrezselyem, czékla, raponcza, kékkáposzta, téli czikoria jövődöbeli magnak. — Kaprot, borsfűvet minden időben lehet vetni.

Hogy a' következő hónapra megkívántató trágya dolgából foglalkozás ne legyen, arról most kell gondoskodni. A' megüresedett ágyakat fel kell ásni, és ha szükséges, meg kell trágyázni.

Az ananász plántákat vigyázattal kell ültetni és a' hajtó házban cserégyba kell leásni. — Az árticsókákat a' gyomtól meg kell tisztítani és szárait leszedni, hogy annak idejében befedettethessenek. — A' magról kelt árticsóka tövektől, melyek most érett gyümölcsöt hoznak, ezeket el kell szedni.

A' czikoriát és cardonát jó száraz időben össze kell kötni, megfejeíteni, vagy cserép zsindel-lyel beborogatni.

Zeller és más növények feltöltetnek, a' spárga ágyak kigyomláztatnak és a' föld felett lévő elsárgult szárai lemetszetnek.

Minden kitelelésre rendelt kehl plántáknak el kell e' hónap elején ültetgetni felemelkedett ágyakba, a' hol a' durva kemény szél ellen oltalmazva legyenek, és tavasszal, csak dél felé kell nekik napfént adni. — Téli salátákat, meleg és hideg ágyakba lehet ültetni.

Az árticsóka töveket e' hónap' végével meg kell tisztogatni, és a' föld szint lévő szárait le kell szedni, hogy azután megkapáltathassanak, később pedig befedettethessenek.

A' gyökér féléknek földből felszedetésök előtt 8 — 9 nappal előbb levágódhatnak zöldjeik és marhák' eledelére fordíthatnak. Vége felé ezen hónapnak a' gyökereket fel lehet szedni, valamint a' kehl félék, babok, vereshagymák, turbulya, sóska, spinát, répa és több e' félék konyhai szükségére felszedődhetnek; fokhagymák, kigyóhagymák és téli vereshagymák szélyt szedődhetnek és elültetethetnek.

Az érett magok' összeszedését, mint: bazsalikom, disznóbab, czékla, párhagyma, spárga, vereshagyma, zeller, pásztinák és egyéb félékét, melyek még a' múlt hónapban nem értek - meg tökéletesen, most gondosan munkába kell venni. — Az érett tököket és mag ugorkákat le kell szedni.

Azon ágyakat, melyek télen által plántákkal beültetve maradnak, még egyszer ki kell gyom-

lálni, és az egymáshoz nagyon közel álló plántákat ki kell szaggatni.

A' némelly plántáknak téli takaróul szükséges faleveleket, gyenge gallyakat, mohot és régi trágyát elő kell szerezni 's készen tartani.

* * *

Nagy rózsájú kártifiolát termesztési Hollandus módra.

Ősszel felás az ember jó mélyen és apró bökéssel egy darab trágyázatlan földet. Május kezdetével elveti az ember meleg ágyba a' legnagyobb fajta Anglus kártifiolát, melly Ázsiai kártifiol nevezett alatt is esméretes, és azt minden estve befedi szalma-takaróval vagy gyékénnyel. A' midőn már a' plánták 3 — 4 hüvelyknyi nagyságúakká lettek: keresztül - kasúl gerebjéi az ember azt az ősszel felásott földet, és azon egy $1\frac{1}{2}$ lábnyi hosszúságú, alól $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi felül $2\frac{1}{2}$ hüvelyknyi (Zoll) vastagságú ültető karóval $\frac{1}{2}$ lábnyi mélységű és egymástól 2 lábnyi távolságra álló lyukakat csinál, mellyeknek felsőjüket t. i. szájukat az ültető fával forgatva 3 hüvelyknyi kerek bővségűre készíti. Ezen lyukakat azonnal, és még azon nap' háromszor egészen tele tölti vízzel, és azután tele tömi juhganéjjal, csupán csak annyi föld ürességet hágy felül a' tetején, hogy a' plántának tövét földbe bele ültethesse és megállíthassa. Mihelyt ezen szükséges föld a' trágyának tetejére tétetett, a' hány lyuk ilyen módon elkészített, annyi szál plánta felvétetik vagy eméltetik egy kőmíves kanál hegyével a' melegágyból, vigyázattal, hogy a' töve sérelem nélkül feljöjjön. Ezen plántákat csak estve felé kell elültetni, töveiket mind a' két kézzel földbe nyomni, és a' töve földjét úgy meglocsolni, hogy az egészen pép forma legyen. Valahányszor a' földje megszárad, estve mindig meglocsoltassék. A' midőn már a' plánták terjeszkedni kezdenek a' földet meg kell körülöttük porhanyósítani és a' plánták tövére feltölteni. Ezen bánás módnál fogva rendkívül nagy és sok rózsakra tesz az ember szert, 's késő őszig bővében van.

Egyszerű módja a' jó és sok saláta mag termesztésnek.

Nem kell a' saláta tö' kivágását addig késleltetni, míg annak virágja egészen pelyhesnek nem mutatja magát; hanem mihelyt pelyhesedni kezd: azonnal ki kell a' földből tövestől szakasztani és csomóba kötve a' padlásra feltenni, hogy ott a' tövében maradt nedvesség által magában érjen, épen úgy, mint a' mezei répa maggal szokás bänni. Mert még az ember arra vár, hogy az egész tönek virágja egészen kipelyhesedjen: addig egy részét ön magától elhúllatja, nagyobb részét pedig a' stigliczek és kenderikék kieszik, 's így mikorra feltépődik, üresek magtokjai. A' padláson sem kell hosszas ideig hagyni, hanem minél előbb kidürzsülni és magját eltenni; mert az egeknek kedves eledelök.

Foglalatoság a' virágos szoba, citrom és mulató kertekben

Ezen hólnap' kezdetével a' meleg éghajlati plánták, mint p. o. a' Heliotropium, Jasmin, Justitia, Arum Divaricatum, Volkameria és többek a' magok téli tartójukba tétetnek, jó napfény idején azonban szabad levegőt kell nékiek adni.

Az öntözéssel most már szűkebben kell bänni, és nagyobb vigyázattal mint eddig, kivált az olyan plántákra nézve, mellyek már most csak nem egészen pihenésnek adták magokat, mint a' myrthusok és narancsok épen csak a' mulhatatlan szükség idején öntöztetnek-meg.

Az érett magokat össze kell gyűjteni. — Az Auriculák' és Primulák és több ilyen csemete növények, mellyek tavaszon szoktak virítani, ennek a' hólnapnak közepéig által ültetnek, ha hogy még eddig meg nem történt.

Hogy az embernek karácsony felé nyíló tuli-

pánja legyen, ennek a' hólnapnak elején a' tulipán hagymákat cserepekbe kell ültetni és a' cserepeket a' szabad levegőn le kell a' földbe egészen színig ültetni, míg csak fagyni nem kezd.

A' sárga violák és téli tözeg virágok, melyek telyeseknek mutatják magokat, valamint a' Geraniák, Rozmaringok, a' szüntelen virágzó rózsák és többek cserepekbe ültetnek telelőre; a' jól meggyökeresedett szegfű oltások is beültetnek vagy cserepekbe vagy pedig telelő ládába. A' leszedett szegfű magok katulyába tétetnek, hogy ott megérjenek.

A' virág ágyakat most fel kell ásni, és friss földel, legalább is egy esztendeig rakáson állott földel és jól megérett ganéjjal meg kell keverni.

Utolsó felén ennek a' hólnapnak elkezd az ember a' hagymás növényeket a' hajtó házban plántálni, mint p. o. az Anemonákat, Jácintusokat, Iris, Jonquille, Fritillaria Meleagris, Liliom, Nárczis, Ranunculus, Tulipán és Taczeta virágokat. Ugyan ezeknek magjait is veti az ember ládába, melyeket fagy kezdete előtt üvegházba viszen.

A' szabad levegőn és melegágyban találtató porbojtások és oltások nagyobb részint mind edényekbe ültetnek.

Az elvirágzott állandó virágok' szárai és levelei egy tenyérnyire a' föld felett egészen levágattatnak, hogy a' reájok következő hideget annyival könnyebben kiállhassák.

Az üres virág edények és ládák fedél alá takaríttatnak.

Minden szabad levegőn álló citrom és narancs növények üvegházba takaríttatnak; de elebb egynehány nappal és éjjellel csak egy nyílt

helyű fedél alá vitetnek, hogy a' levegő változását ne kényteleníttessenek olly igen egyszerre érezni. — Minekelőtte egészen és végképen beszálittatnának a' citron és narancsfák, jól meg kell őket vizsgálni, ha egy vagy más ágait nem kell élemetszeni; továbbá, minden száraz 's elsárgult leveleket, virágokat és magokat le kell rólok tisztogatni, és azon edényeket, melyekben majd tavasszal által fognak ülteteni, már előre kijegyezni, elkészíteni és szem előtt tartani. — Az üvegházban beszálítás előtt, minden plántáknak kinn kell még elebb egynehány nap és éjjel valami ereszt alatt állani, és a' legkeményebb természetűeket legkésőbb kell a' házba vinni. Az ollyan fákcskák és bokrok vagy csemeték, melyek tavasszal mindjárt szabad levegőre ültetnek: eleinte csak kívül maradnak a' ház déli oldala előtt, és csak akkor vittetnek a' szobába, a' midőn már fagyni kezd; mert ők az által elrendeltetésökhöz jobban megkeményednek. Egynehány napokon és éjjeleken még az ő bévitelök után az ablakoknak nyilván hagyattatni kell.

* * *

Plánták, a' kerti ágyak' széleinek befoglalására vagy szegélyére.

A' veteményes kertekben vagynak ugyan fodormenták, levendulák, citronfűvek, démutkák, zsályák, izsópok 's több e' félék mind tartós és hasznos plánták a' virágos és veteményes ágyak' szegélyéhez; de a' jobb ízlésük és virág kedvelők ezeket részszerént az ő magosan és széles vadúl kiterjeszkedésükért, részszerént hogy zöldjéikkel és virágjaikkal a' szemet csak igen kevésbé, vagy majd épen nem is gyönyörködtetik, semmire sem becsülik. A' virágos kertben, út vagy ágy szegélynek legillendőbbek és szebbek minden mások felett, az összetartó 's egymáshoz álló levélű, állandó, télen s nyáron szabad le-

vegőn tartható, mindig zöldellő, 's a' hol csak lehet, zöldjeikkel a' földet egészen belepő, semmi különös gondviselésre vagy legalább igen kevésre szoruló, és virágjaiknál fogva és szemet gyönyörködtető plánták. Illyenek p. o. e' következők; mellyek a' megnevezett tulajdonságokkal bírnak, és annál fogva mint célnak megfelelők e' végre különösen is ajánlatnak, ú. m. Iször százszor szép, (bellis perennis) melly fejer, rózsaszín, veres és tarka virágokat nyit, 's fél golyóbis forma virágjai, Martiustól fogva Majus végéig mindig tartanak, és szaporítani lehet őket mag által is, gyökér széllyel szedés által is. Második a' nemes Májfű (Anemone Hepatika) mellynek kék és bársony szín telyes virágja van. Tavasszal legalább nyit és Februariustól Aprilisig virít. Szaporítása tövének széjtszedése által történ. Harmadik a' szurkos mécsvirág (Lychnis viscaria) melly Juniusban nyit 's egy hólnapig virít, tövéből szaporíttatik. 4dik a' tavaszi kankalin (Primula veris) melly Martiusban, Aprilisben és Majusban virít, szaporíttatik mag és gyökér által. 5dik a' fülvirág; kerti tavaszika (Primula Auricula) melly sok külömbféle színű virágokat hoz, 's nyit Aprilisben, Majus és Junius hólnapokban; szaporíttatik mag és gyökér által. 6dik a' köröntő (Saxifraga punctata és saxifraga hypnoides, rotundifolia, umbrosa) nyílik Juniusban és Juliusban; gyökér által szaporíttatik. 7dik az Ibolya, (Viola odorata) melly kék, veres, fejer, kék és belől veres virágokat nyit, virít Martius és Aprilis hólnapokban; szaporíttatik gyökér széjjel szedése által. 8dik Pelyhes Szegfű (Dianthus Plumarius) virágzik Juniusban és Juliusban; szaporíttatik gyökér által. 9dik Carthusianus szegfű (Dianthus Carthusianus) melly Juniusban nyit. 10dik Szapora szegfű (Dianthus Barbatulus varii coloris) virágzik Juniusban és Augustusban. 12dik Kőszegfű (Dianthus deltoides) nyit Juliusban és Augustusban; mag által szaporíttatik. 13dik Kínai szegfű (Dianthus Chinensis) virágzik Julius vége felé; szaporíttatik mag által. 14dik Körteke (Pyrula minor) virágzik Majusban és Juniusban; szaporíttatik mag és gyökér által. 15dik Börvely (vinca minor et major) virít Aprilisben és Majusban. 16dik Gypsophilla repens, Juliusban virít. 17dik Földfüstfű (Fumaria speciosa) virágzik Aprilistől fogva Octoberig; füstikének is nevezetik, és gyökér által szaporodik. 18dik Földi eper (Fragaria)

a' többféle földi eprek között legalkalmasabb e' végre az a' kerti eper, melly minden kocsszár nélkül való, mert ezzel legkevesebb baj van, 's legjobban egymáshoz tart. 19dik Armeria vulgaris, — melly Majusban nyílik, mag, gyökér és ág oltás által is szaporíttatik. 20dik Dárdácska (Iris pumilla) mellynek virágjai halmozva jönnek ki tavasszal. Mind ezen növényeket vagy sűrűn egymás mellé, vagy fél lábnyira és tovább is egymástól ültetheti az ember, 's közükbe fészkelhet némelly alacsony növésű hagymás növényeket, mint: Jaczint, narczis, tulipán, öszike és több e' féléket, és így legalább a' főbb melegeken, jelesebb utak' szélein egy igazi jó ízlésű, szépséget és ékességet alkot az egymás után nyíló növények' illy rend elhelyeztetésében.

VI. Szántó földi, és réti foglalatosság.

A' zab, búkköny, borsó, lencse és köles aratás folytatódik. — Boronálják és keverik a' barázdákat. — Vetés alá szántódik, búza, rozs és őszi árpa vetetik. A' kolompér Sz. Mihály nap körül a' földből felásattatik. — A' komló végképen összeszedődik; és a' sarjú feltakarítás folytatatik.

A' búzában lenni szokott üszögöt eltávolztatni.

Vesz az ember minden elvetni való egy véka búzához 2 lat kék vitriolt, azt apróra töri, megfűzi egy itsze jó ecetben, gyakran felkavarja egy fakanállal a' fenekén találtató vagy leülepedő vitriolt, mindaddig, míg annak minden részei egészen fel nem olvadtak. Azután kitölti az ember egy lapos tálba azon folyó vegyületet, felvegyíti épen annyi hideg vízzel, azután a' búzából csak annyit tesz egy tágas víz tartó edény' fenekére, hogy az azt mintegy $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi vastagon belepje; akkor elővesz egy szalma pamacsot, belemártja a' tálban lévő folyó vegyületbe, 's azzal befecskendezi a' búza' felsőjét, és illyen módon tovább tovább folytatja, míg az egész vékát ki

nem üríti. Minekutánna egymásután már így befecskendeződött a' búza; elővesz az ember egy keverő nagy kanalat, 's a' búzát fenekétől fogva tetejére össze meg összekavarja, hogy annál inkább érhessen a' készített nedvesség minden szemet; ez meglévén mintegy 1 óráig úgy rakáson állva hagyja az ember, hogy a' nedvességet a' szem magába szívassa, és akkor készen van a' vetni való mag, mellynek termésében üszög nem fog találatni.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' kosok még a' Juhok közt hagyattatnak. — A' juhok megfőrsztődnek, megnyíródnak, a' java a' rosztól külön választódik, és téli számba vétetnek. A' zabföldektől a' juhokat meg kell őrizni, mert semmi sincs a' juhoknak nagyobb veszedelmökre, mintha az elhullott zabszemek már kiszöndülvén, az azon legelészés nekik megengedődik. A' Juhászok, midőn tarlókon legeltetik juhaikat, és egymásután döglenek juhaik, nem tudják okát találni; hogy azok minden bizonynyal zöld zabot ettek. — A' hizlalásra rendelt sertéseket a' tarlóról olba kell hajtani. — Kődös időben a' szarvas marhát nem kell kibocsátni, míg csak a' kőd fel nem szakad. — A' szükség felett való apró marhák' eladását el lehet kezdeni.

E' hólnap' vége felé a' méhek' sejtjeit fel kell metszeni, melly béli foglalatosságuk végre hajtására, híves, szellős és estvéli időt kell választani. — Az idegen rabló méhekre még is szorosán fel kell ügyelni.

A' lóherétől felfúvódott lovakon segíteni.

Vegyen az ember 2 marék dohányt, tegyen hozzá 2 marék tiszta hamut 's főzze meg mintegy 3 itsze vízben, azután hűtse meg, szűrje által egy ruhán, 's adja be a' felfúvódott lónak.

A' méznek lecsurgatása és kitisztítása.

Ha az embernek csak kevés lépesméze van, mellyet szín mézzé kíván tenni: tehát egy fazékba teszi, mellyet alól kilúkaszt, de úgy, hogy abba dugót tethessen, és akkor azt vagy egy meleg kemenczébe, vagy pedig csak meleg kemenczébe teszi, mellyet szorgalmasan megforgat 's kever. A' midőn már a' viasz feladta magát a' fazék tetején: kihúzza az ember a' fazék' dugóját és a' mézet egy tiszta edénybe folyani hagyja. — Ha pedig nagyobb mennyiségű méze van az embernek, mellyet szín mézzé kíván tenni: akkor egy üstöt tele tölt vízzel, 's azt felforraltja, annak felibe akaszt egy másik üstöt, melybe mézét rakja; de azon üstöt, mellyben a' méz van, úgy alkalmaztatja a' másikra tenni, hogy a'hoz a' víz fel ne érjen. Ekkor az üstben lévő mézet folyvást kavargatja. A' tetejére feljövő viaszt az ember egy lyukacsos vaskanállal apródonként mindig szedi kifelé. — A' leszedett méz törkölyre, mellyben sok méz van, hozzáképest melegvizet tölt, akkor felkavarja egymással jó darab ideig, hogy a' víz a' sarkolyból minden mézet kivegyen, és azután a' sarkolyt keményen kinyomja. Az ilyen mézes vizet azután kifőzi az ember, és habját szorgalmasan lehányván mind addig főzi, míg csak sűrűvé nem lesz, és akkor egy igen jó tápláló eledelt ad a' méz szükiben lévő magméheknek.

A' méz megtisztázásával következőképen bánt az ember: a' mézhez tölt két annyi vizet mint maga a' méz, tűzhöz teszi és megkívántatolag kavargatja, azután két itszenyi mézhez tesz az ember 1 $\frac{1}{2}$ lat liszté törtt búkfa szenet, 's azzal együtt főzi egy darab ideig, melly idő alatt a' habot róla szüntelen szedi. Minekutánna már nem haboz, leveszi az ember a' tűzről, által szűri egy darab tiszta flanéron, hogy az abban lévő szén por és viasz rész külön váljon a' tiszta méztől. Ezen megszűrt mézet ismét tűzhöz teszi az ember egy tiszta edényben, 's mind addig főzi, míg csak szirup sűrű nem lesz, és úgy még egyszer megszűri. Ennek már ekkor fejérré kell lenni; ha pedig az nem lenne: újfent az előbbi módon kell vele bánni. Ez a' méz használható a' legfinomabb Liqu eurühöz, mindennemű italokhoz és süteményekhez.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatoság.

A' haltartókat és az ahoz megkivántató eszközöket ki kell javítani, az elromlottak helyett újjakat szerezni. Azon tókat, mellyeket az ember meg akar rakni, ki kell halászni.

A' topolya nyár-fejér és veresfenyők környékén tűzre való fa vágattatik, és az azok közt találtató haszonra való épültre és egyéb szükségre kiválogattatnak. — A' szénégetés folytattatik. A' pásztorokra és az erdőben gerjesztő tűzekre vigyázni kell. A' késői nyírfa magokat össze kell szedni, és az őszi magvetésre készület tétetik. — Az ezen hólnapban érő erdei fák magjainak összeszedésére 's gyűjtésére időt kell fordítani.

A' szarvasok az üződés' elején, a' midőn ők legkövérebbek, szélire vadásztatnak. — Az őz bakok, nyúlak, fácányok, foglyok és vadkacsák lövöldöztetnek. Sz. Mihály napkor kezdődik a' rókáknak, gerényeknek, nyesteknek, vidráknak és vadmacskáknak haszonnal fogdosása; mert bőreik már ekkor prémeknek 's béléseknek használhatók. A' sneff vadászat is elkezdődik. — Az apróbb madarak' lövöldözése 's törökkel fogdosása munkába vétetik. — A' borz vadászat folytatódik.

O C T O B E R.

I. Házi és udvari foglalatoság.

A' len és kender töréssel 's gerebeléssel foglalatoskodás folyvást tart. — A' csépelés folytatódik. — Gyümölcs aszalódik, káposzta hordókba rakódik 's besavanyíttatik. Télire sertések 's egyéb állatok levágattatnak, húsaik besózodnak és füstre rakattatnak. — A' kútak és tavak az iszap-tól kitisztíttatnak.

Mindenféle gyökérfélék megtisztogatva pinczékben homokba tétetnek, vagy pedig a' szabad levegőn gödrökbe soronként földbe leásattatnak. Az ilyen gödröket egy különös egészen száraz helyen kell csinálni, különben ezeket nem lehet mindjárt tavasz elején használni.

A' télire állani való gyümölcsöket, szellős, hűves és, száraz helyeken kell tartani; de azonban hogy a' fagy hozzájuk ne juthasson.

A' szőlő törkölyt vagy pálinkának kell kifőzni, vagy pedig marhának hizlalására fordítani. A' törköly közt lévő szőlőmagokat kiostálja az ember, és a' tyúkoknak 's egyéb szárnyas állatoknak, mint kedves eleséget adja.

A' lent lúg által megfínomítani.

Lúgot készít az ember fűzfa és hársfa vagy nyírfa hamuból, és egy kevés oltatlan meszet is teszen hozzá, ezt által szűri egy ruhán, hogy az egészen tiszta legyen, és abban a' még gerebeletlen lent, melyet előbb, hogy össze ne kúszalódjon, jól össze kell csomókba csinálni és fonállal összekötözni, egynehány órákig főzi. Minekelőtte az ember a' lent ezen lúgba rakná, előbb egy kis szalmát tegyen az üst fenekére, 's úgy rakja azután sorba a' lent bele, hogy az az üst fenekéhez ne égjen. A' főzés után kiszedi az ember a' lent, tiszta vízben kimosza, kiszáritja egy kevésbé és azután bűdöskövel megfűstöli. Ezt a' munkát t. i. a' bűdöskövel fűstölést kétszer — háromszor is cselekszi az ember, úgy azután vagy a' napon, vagy pedig meleg szobában kiszáritja, és meggerbenyezi. Az ilyen bánás módú len, rendkívül finom és puha, és olly szép fejről lesz, hogy a' másképen fejrített lent még csak hasonlítani sem lehet ehez; ezen bánásmódnál egyszer'smind az a' nyereség és haszon is van, hogy ennek a' vásznát sem szükséges többé fejríteni. Ennek a' gerebelés alkalmával elmaradó kacsca vagy hulladékja vagy szösz is hasonló finom fejről és puha, 's csak nem ollyan használható lesz, mint a' közönségesen készített lennek a' legeleje 's feje. Ezen lent fínomító módban arra kell leginkább vigyázni, hogy a' lúg, se fette kemény, sem igen lúgy, erőtlen legyen, és a' főzése túl a' rendin ne tartson.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

A' késői telelő gyümölcsök tökéletesen leszedődnek.

A' gyümölcs magok mindegyre gyűjtetnek, és vagy mindjárt az elmúlt hólnapban elkészített magvető ágyba elültetnek, vagy pedig a' már fenntebb előadott módszerént jó gondviselés alatt eltétetnek. — A' tulajdonképen való legjobb 's

legalkalmasabb ideje a' gyümölcs mag vetésnek ezen hólnap' végezte, vagy pedig a' következő hólnap egészen; a' szerént a' mint a' tél előbb vagy később beállani szokot; mert a' téli időjárás a' gyümölcs magok' kicsirázását 's kifejtődését igen hathatósan előmozdítja, kivált a' bórma-guakét. A' kórma-guak' elültetése ellenben, valamint a' héjjasoké is a' kikelésre nézve sokkal batorságosabb és bizonyosabb tavaasszal, a' meddig azok a' múlt hólnapon előadott mód szerént tartatnak. A' jövő tavaszon elvetendő gyümölcs magok' ágyai most elrendelődnek és felásattatnak. — A' bór magú fácskák, ha már nem felettebb fiatalok, most elültetnek; a' még igen gyenge vadfák' elültetése jobb ha tavaszra halasztatik. — A' pöszméte és tengeri szőlő bokrokat, valamint más egyéb fiatal fákat, mihelyt leveleiket hullatják, azonnal fellehet a' földből venni és más helyre kiültetni. Az utólsónál előbb mindig fel kell forgatni a' földet; ezen fáradságaért az ember a' fának nevedésén való örömmel jutalmaztatik meg. — Az elültetett fák' hegyei valamennyire le-metszetnek, és csak a' következő esztendőben, a' midőn már jól meggyökeresedtek, fognak illendően megmetszeni. — A' gesztenyefákat egyáltal-jába nem kell metszeni.

Mindenféle fának javokra 's hasznokra van, ha töveik körül, a' meddig gyökereik kiterjednek, a' föld felásattatik, megpuhíttatik és a' gízgaz el-tisztíttatik; ilyenkor egyszer'smind trágyázni is meglehet.

A' szilvafák, birsalmafák, noszpolya és cse-resznye-fák' töröl hajtott sarjadzásai kiásattathat-nak és a' fa oskolába ültetethetnek.

A' vad gyümölcsfák' esztendő magkelései,

a' kemény téli fagyok ellen fagallyakkal és levelekkel betakargattatva védelmezethetnek.

Hogy a' gyümölcsfák egyszerre sokféle ártalomtól megmentethessenek, t. i. hogy a' mohtól, bőrön kiütött foltoktól, a' lepkék' tojásaitól és egyéb férgeknek költéseiktől tiszták maradhassanak, és hogy a' nyúlak a' héj megrágástól hátra tartóztassanak: mihielyt leveleiket elhúllatták, azonnal be kell a' fák derekait és vastagabb ágait meszes vízzel csapkodni, mázolni. Azt az embernek e' képen kell végre hajtani: az oltatlan meszet be kell vízzel oltani, és azzal mind addig hígítani 's vékonyítani, míg vékony fejr színűvé nem lesz, a' millyennel meszelni szoktak. Mihelyt az a' meszes víz meghűlt, a' fákat egy meszelővel be kell mázolni; de ezen munkát száraz időben kell tenni. A' hol holmi barna foltok és mohosodások látszának a' fahéjakon: ott kétszeresen 's vastagabban be kell vonni. Ezt a' mázolást igen hasznos minden esztendőben ősszel megtenni, csak hogy a' mézvíz ne legyen felette sűrű. Az Anglusok ezen meszes víz közé még zöld dióhajjal és levéllel főtt vizet is szoktak tölteni, mellyet azután korommal, fris marha epével és bűdöskő porral vegyítenek, és az által a' hernyók tavasszal egészen elidegenednek azon fáktól.

* * *

Hogy a' fiatal fák töve körül semmi gyom se teremjen.

Az elültetett fiatalfák' tövére a' meddig azoknak gyökerei kiterjednek, hintsen el az ember köröskörül len pozdorját. Az a' fagyökereinek nagy erőt ad, mert a' pozdorja semmi gyomot sem enged maga alatt kijünni, a' mellett a' föld a' fa töve körül mindig puha 's porhanyós marad. — Sínlődésben lévő vénfák' tövére is hasznos ezt

tenni, 's ez által azok egészen magokhoz jönnek 's kevés idő alatt fris növényeket hajtának töveikről. Len pozdorja helyett lehet ősszel lehulló faleveleket is teríteni; de holmi letűredezett gallyakkal meg kell terhelni, különben a' szél által széjjel szórattatik.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Ebben a' hólnapban legfőbb foglalatoság a' szüret. Ez elkezdődik mihielyt a' szőlő fűrtök tökéletesen megérnek. — A' szőlő szedést a' mennyire csak lehetséges, az idő járáshoz kell alkalmaztatni, és azt szép száraz időben kell munkába venni; mert olyankor a' szőlő közé semmi nedvesség sem a' földből, sem esőből nem keveredhetik és a' bor' becsét 's tulajdonságát nem csorbitja - meg.

A' szüretelésnél különös felvigyázás kívánatik - meg, hogy a' szőlő fűrtök minél tisztábban szedettessenek - le, és semmi megrothadt vagy éretlen szőlők, levelek vagy más egyéb tisztatlanságok a' puttonba ne hanyattassanak. A' szedőknek a' szőlőben bizonyos kijelelt tályéket 's darabot kell kimutatni, hogy az rendesen megszedődjön, ne pedig valamely rész fotonként elmaradozon. Továbbá minden szedőnek kötelességivé kell tenni, hogy a' midőn a' szőlőt tökéjéről lemetszi, egyszer'smind a' kötő sást vagy hársfa kérget is felvágja és a' vesszőket széjt terjeszse; hogy a' szőlő fűrtöket annál bizonyosabban megtalálja és könnyebben levághassa, a' mellett pedig a' vesszők is hamarabb kiszáradnak.

Ha az ember különös jó bort akar csinálni, a'hoz a' legjobb 's legérettebb szőlőket kell kiválogatni és különösen kitaposni.

A' terméketlen és rossz fajta tökéket még szüret előtt ki kell jegyezgetni, hogy azokat az ember szüret végezetével mindjárt kihányhassa és helyettük más jobb fajtákat ültethessen.

A' megszedett szőlőknek gyenge hegy veszteit és leveleit haza lehet szállíttatni, 's otthon száraz tiszta helyen letölteni; az télben borjúknak, juhoknak és kecskéknak alkalmas eledelek.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Száraz időben minden nemű gyökér féléket, virágos kék kehl és fejes káposztákat 's több e' féléket felszed az ember, és téli szükségre vagy pinczében, vagy gödörben elrakja.

Ha a' spárgának bogyói már veresekké lettek, tehát leszedődnek, megszáradnak, és October vége felé, míg a' fagy a' földet el nem zárja, elülteti. A' spárga szárai, mihelyt megsárgultak, egy tenyérnyire a' föld színe felett levágodnak, és a' spárga ágak jó kövér trágyával, tyúk vagy galamb ganéjjal beterítettnek.

Az articsóka tövek, 2 vagy 3 hüvelyknyire a' föld színétől levágattatnak, és a' később bekövetkező fagy ellen köröskörül földdel feltöltetnek, és még azon felül minden töre egy kosár friss lóganéj terítettik. — Ki is áshatja az ember, és a' pinczében homokba ülteti olyan mélyen a' mint kívül a' szabad levegőn állottak; de ekkor a' zöldjét és a' hosszú gyökereit levágja.

A' Cardona-töket, mihelyt a' fagy beáll, ki kell ásni és a' pinczében egészen leveleiig homokba leásni, és ételhez megfejeríteni.

A' czeklák; sárgarépák, pasztinák, több répa fajok, petrezselymek, czikóriák, artifiolák, kék káposzták 's több e' félék, melyek jövő esztendőre magnak választattak: telelés végett vagy pinczében vagy valamely zöldséges gödörben alkalmas helyre ültetődnek, vagy pedig egyenesen azon helyre plántáltatnak, a' hol ők jövőre magot hozzanak. Egy olyan hely, a' hol ők a' szél ellen oltalmazva vagynak reájok nézve legjobb 's legalkalmasabb. A' gyökereik vagy töveik olly mélyen letétnének a' földbe, hogy felettük majd 3 hüvelyknyi vastagon legyen a' föld; a' kék káposzta is mélyebben letétnessen egynehány hüvelyknyivel mint különben szokott. Száraz időben legjobb a' magnak való plántákat elültetni, könnyebb is a' földbe jól behelyhezteni.

Kedvező idő jártával lehet még korán való murek répát, pasztinákat, petrezselymet, raponczát, turbulyát, salátát, vereshagymát, spinátot és labodát veteményezni.

Elplántáltathatnak még a' téli saláták, kártifiolák, kék és egyéb kehl fajú káposzták, veres és fokhagyma fajok.

A' földi eprek' trágyázására most van legalkalmasabb idő. Ennek leghasznosabb az érett juh ganéj.

A' még le nem szedett érett magokat végképen le kell szedni.

Az üres ágyakat, mihelyt csak lehetséges, még minekelőtte a' fagy beállana, jó mélyen fel kell ásni, és a' melyek a' trágyázást megkívánják azokat mindjárt leásni. A' kerti vetemény földekre nézve semmi sincs hasznosabb; mint az ősszel megtrágyázás és felásás, minél fogva a' trágya télen által a' maga erejét egészen megosztja és a' föld

téli nedvességét a' mennyire csak lehetséges tavaszon is megtartja.

Minden szakaszai a' kertnek ősszel már ágyakra legyenek osztva, a' felásott föld azonban úgy darabosan hagyattassék, minél fogva a' göröngyök a' téli fagy által annyival porhanyóbbakká legyenek. Tavasszal azután nem ásódik - fel újra a' földje; hanem csak felül szépen meggereblélődik és úgy a' beléjek ültetendők elültetnek. A' föld' felására 's barázdálásra mindig szép, száraz időt kell választani; mert nyirkos időben a' föld munkája egyáltalába nem alkalmas, és elromlik a' föld annyira, hogy idő kívántatik ismétli helyrehozására.

Az üres melegágyakból a' trágyát földel egygyütt ki kell szedni és a' kert osztály földjére fordítani. E' ládikát széjjel kell szedni, és egy szellős, száraz helyen jövődöbeli használatra eltenni. Egyedül csak a' jókori téli saláta, téli kártifol, téli káposzta, rezsuka és gyökerecskék' szükséges melegágyát kell megtartani, hozzá tévéen még a'hoz valamely kis fris trágyát és földet, és úgy bele ülteti az ember még ezen hónapban a' most nevezett növényeket.

A' téli cikoriát, ha hogy még fel nem szedődött, most fel kell a' földből szedni, és pinczébe rakni fejéredésre.

* * *

Indiai kerti trágya.

A' sinabeliek kik mint szorgalmas és tapasztalt kertészek a' világ előtt isméretesek, azt állítják; hogy az állatok' ganéjjától nagyon szaporodnak és tenyésznek a' férgek 's bogarak, a' mellett a' plánták 's kerti növények' egészséges nevedezésükre nézve ártalmas az a' féle trágya. Ennélfogva ők a' kertjeiket csak plántatrágyával

kövérítik, melyet szokás szerént készítenek, a' midőn a' Tay Manjakot (az az olaj ütés után maradni szokott magpogácsákat, bab, borsó héjakat 's tokokat, vagy Katjamp Tannah) valamely vízzel megtöltött edénybe hányják, ott megrothadni hagyják, és azon széjt rothadt plánta' nyálkás vizével a' kert' földjét szorgalmasan megöntöztetik. Az ő kerjeikben e' végett nagy víz-kádakat vagy hordókat tartanak, melyekben az e' féle olajpogácsákat és egyéb növény gyökereket 's szárazakat elrothasztják. Épen ehez hasonló készülétek találhatni a' Tippótól felállított és minden kelet Indiai kerlekben; a' hol vagy kádak, vagy pedig kőből kirakott güdrök, a' kigyomlált plántákkal vagy egyéb haszonra fordítottaknak hulladékjaikkal, kiváltképen a' lisztes gyökerű és szárú plántákkal, olajpogácsákkal és csudafa magokkal megtöltetnek, és úgy víz állván rajtok, egész esztendőn által jó karban tartatnak.

Olajpogácsa, mint trágyázó eszköz.

Valamint a' Sínaiak a' magok Taj Manjakjokat (olajpogácsát) az állatok' ganéj helyett használják trágyának; ugyan a' szerént már egy darab időtől olta Angliának külföldi részeiben is, kiváltképen Jorkszhireben és Norfolkban a' repczepogácsát apróra összetörik, és azon port utólsó, vagy vetés alá szántáskor a' sovány 's könnyű föld' barázdájára kézzel elszórja 's hinti az ember. — Ha 6 rész olajpogácsát és egy rész meszet összevegyít az ember, és tíz napokig együtt állva tartja, 's minden nap jól megkeveri 's forgatja; és úgy veti vagy szórja - el az ember a' sovány hideg földre a' midőn már be van vetve, kivált a' búzavetésre, még sikeresebb a' fogamatja Flandriában az is tapasztaltatott; hogy az ilyen porrá tört repczepogácsáknak a' földre hintetésüknél fogva a' nedves földekben olly sok károkat okozó vakondok is kipusztultak. Netherlandban az e' féle trágyát olly nagy mértékben használják, hogy egy mezei gazda, a' kinek csak 75 Anglus földnyi szántóföldje van, felhasznál földje' kövérítésére 5000 repcze és 3500 mák olajpogácsát, melyek esztendőnként 669 forintokba kerülnek. — Egyéberánt, Magyar országra nézve, az olajpogácsának marhákkal felétetése

sokkal hasznosabb és gazdálkodóbb, mintsem azokkal a szántóföldeket kővéritené.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatosságok.

Folytatja az ember száraz időben, mindazon plántáknak a' telelő helyre beszállításokat, a' melyek csak télen által a' szabad levegőn kinlételt ki nem állhatják. A' narancs, citrón, Mirtus, babér, oleander, a' keményebb természetű Jázmin fajú, füge és egyéb e' féle fákat a' legkisebb rózsza vagy egyéb ehhez hasonló tövecskékig mind be kell takarítani.

A' külömbféle hajtásra hajtható hagyma növényeket, melyeket az ember jókorán virágoztatni akar, mint p. o. a' Jaczint, diszes nárczis (Jonquille), Liliom, nárczis, tulipán 's több e' félek, mindjárt e' hónap' első napjain eltétesse nek. Az üveg által korán hajtandó hagymákat, most mindjárt üveg alá kell helyhezteni. Edényeket kell vízzel megtölteni, hogy azokban mérséklett hidegségű legyen az öntöző víz.

Mínthogy a' plánták gözölgése és életbeli munkálódása most már naponként gyengébb lesz: tehát öntözni is szűkebben és kettős vigyázattal kell őket, nehogy a' plánták gyökerei a' szerfelett sok nedvesség által rothadásba induljanak;

Ha ezen hónapban már kemény fagy talál beállni: úgy még a' keményebb természetű plántákat is cserepekbe rakva, vagy pinczébe, vagy olyan szobába, hol a' fagytól nem tarthatni, be kell tenni, nehogy gyökereik a' nagy hidegség miatt elfagyjanak.

A' mindig zöldellő 's állandóul hajtásra hajlandó plánták, mint a' szegfűvek, tözegvirágok, sárgaibolyák, a' mennyire csak lehet közel rakattassanak az ablakhoz, és mihelyt az idő mérő öt grádussal felül van a' semmit jelentő jegyen, azonnal egészen ki kell a' szabad levegőre tenni.

A' medvesül virágokat és cserepekben álló szegfűveket: melyeket az ember szabad levegőn a' földben akar kiteleltetni: edényestől együtt egy olyan száraz földű ágyba kell ültetni, melyet a' durva szél ellen és a' reggeli napfénytől védni lehet.

A' szapora szegfűket (Dianthus) mályva rózsákat, dárdaeskákat és több más szalastövű vagy gyökerű plántákat széjjel kell ültetni.

Pézsmá, harangvirág, peremizs, adonis rózsácska, kertimák, külömbféle szeges borsó, bارسony sikkantyú, vasvirág (Xeranthemum) és több illyesféle magokat azonnal el lehet vetni, a' melyek pedig kikelve vagynak helyölkön maradhatnak.

Medvesül virág és Primula magokat cserepekbe vagy ládácskába friss mohra lehet vetni ezen hónap' vége felé. Az edényeket védelmezhető helyre kell rakni.

Az Amarillis és Tubarózsza hagymákat, mint-hogy azok semmi hideget ki nem állhatnak, minnelötte a' fagyok beállának, a' földből ki kell szedni, és télen által meleg szobában tartani.

A' Georgia töveket, mihelyt kiszáradtak, pinczébe kell vinni és homokkal befedni.

A' föld gyűjteményt jól megforgatván ganéjével vagy vérrel meg kell öntözni, és jövőre való új rakást kell összeszerezni, melyhez megkívántatnak ezek, u. m. tófenék iszap, apró ganéj, revesföld, falevél agyag és régi kertföld.

A' műlató kertben a' téli plántálást, tartósabb vagy igen korán hajtó fákkal és bokrokkal kell kezdeni.

A' gyengébb fajta fák' és bokrok' tövei gyenge galyakkal és levelekkel vagy mohval fedettesenek-be, derekai pedig fenyő gallyakkal öveztesse körül.

A' citrom és narancsház, a' míg csak az időjárása engedi, nyitva hagyattasson; hideg idején legfeljebb 8 grádusnyi melegségben kell tartani.

A' hajtóházban cserégyakat kell vetni. A' míg nem fagy; addig a' lehetőségig friss levegőt kell bebocsátani; mihelyt pedig fagyásnak indul az idő: a' háznak gyengén fűtését azonnal el kell kezdeni.

Az üvegházat meg kell oltalmazni hogy a' fagy be ne hathasson.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatosság.

Az őszi vetés folytatódik; a' szántóföldek tavaszi vetés alá megforgattatnak, kevertetnek.

A' trágyákat a' földekre takaríttatni kell — Bükköny, késői zab, káposzta, répa, kolompér és egyéb gyökérfélék betakaríttatnak.

A' földek' árcai kitisztogattatnak, és a' szükséges víz eresztő barázdák megújíttatnak.

A' sarjú betakarítás folytattatik és betakaríttatik. A' megmohosodott kaszáló réteket vasboronával fel kell karczoltatni, 's azután mésszel, iszappal, hamuval vagy csapóföldel megtrágyázni.

A' komló töket megkapálni és új komló vetéseket készíteni.

* * *

Tulajdonságai a' külömbféle állatok' ganéj-jainak.

A' külömbféle állatok ganéjjainak egymástól külömböző tulajdonságai vagy trágyázó erői vagynak, mellyek épen oly külömbféle behatásnak a' plánták' növesztésére, és ennél fogva fő dolog azoknak tulajdonságait voltaképen ismerni 's tudni, hogy a' trágyákat azoknak használhatóságokhoz képest lehessen alkalmaztatni.

A' lóganéj száraz, melegtermészetű, és hirtelen megemészteti magát a' maga heves megforrásánál fogva. A' heves, homokos földnek ez ártalmas; ellenben a' nyirkos, agyagos hideg földekre használatos. Az ő meleg és hajtó ágyakra haszonnal alkalmaztatása isméretes. — Ezenkívül a' többi trágyákhoz soronként vegyítve is használható. Cserrel és mésszel vegyítve pedig egy igazi jóféle trágya.

A' szarvas marha ganéj a' legártalom nélkül valóbb és legjobb. Ő ugyan a' maga lassú és kemény hevülés nélkül való természetinel fogva nem emésztődik meg hamar; de legtartósabb is a' földben. Az majd minden nemű 's természetű földhöz alkalmaztatható, és minden heves és homokos földet a' maga hívesítő tulajdonságánál fogva különösen jóvá teszen.

A' juh ganéj, szárazon és hirtelen forr, 's annál fogva heves, és a' földben nem állandó, nem igen tartós. A' plánták azt csak kicsiny mértékben szenvedhetik, és némelly vele: trágyázott földben termett növényeknek izükre és egyéb tulajdonságjokra nézve ártalmas befolyások is van. Leginkább csak a' hideg természetű, nehéz, agyag földekre használható, a' mellyeket ő felhevít és életet; a' trágya rakásokhoz vegyíteni alkalmas.

A' kecske ganéj majd minden tekintetben egyező tulajdonságú a' juh ganéjjal.

A' sertés ganéj lágy, vizenyős 's lassan kél meg, és igen csekély melegségű. De leginkább csak a' faoskolákra és kaszáló rétekre fordítható, egyéberánt ganéj rakáshoz a' többivel összevegyítve hasznos. Az apró jószág mint tyúk, pulyka, lúd, récze és egyéb e' féle házi szárnyas állatok' ganéja, többnyire igen nagy hajtó erővel bírván, a' növényeknek ártalmas; mivel az erőltetésnél fogva azok könnyen romlásba jöhetnek; ha csak az e' féle trágya széjt nem osztattatik és csak kevés mértékben nem

használtatik. Legjobb ezt ganéj lével, vagy vízzel vegyítve mint trágyázó öntözőül használni. A' tyúk ganéj még is többet érő a' lúd vagy kacsza (réce) ganéjénál.

A' galambganéj, minden más egyéb trágya félekénél jobb 's elébb való, 's legmelegebb is. Azt minden néven nevezendő földművelésre használhatni, és abból kicsiny mértéknyi is különös nagy hasznú. Egyéberánt az azzal élést úgy kell alkalmaztatni, hogy az esőzés közben történjen - meg, különben az mindent kiéget, és akkor több kárt, mint hasznót okoz. Leghasznosabb szolgálatot tesz a' szőlős és egyéb kertekben.

Az ember ganéj rendkívül hamar forráshá jön, heves és edző, és rendkívül erősen és hamar hajtó, ha csak másfélekkel bizonyos mennyiségben vegyítve nem használtatik. Legjobb az marha ganéjjal rakásban összeérteni, vagy pedig mésszel és dudrával vegyíteni.

Párizs Bécs körül a' kellettéhez képest megérett 's megszáritott ember ganéjt porrá törlik, 's trágya por (Poudrette) név alatt nagy haszonnal alkalmaztatik e' földek' kővérítésire.

VII. Marha és méh tenyésztés.

Ha a' marha még legelőre hajtatik: tehát nyavalyát eltávoztató szerrel kell őket tartani a' köd és megromlott füvek ellen. A' kaszáló réteken járástól a' marhat egészen el kell fogni, az már most, mind a' marhára, mind a' rétre nézve ártalmas.

A' csődör csikókat kiherélni. — Sertés koczákat kanok alá bocsáttni. Sertések' hizlalását folytatni. A' szükség felett való aprómarhát eladni.

A' méhek téli védelemre készítik magokat, és belől kasáknak minden legkisebb híját 's szakadását betapasztgatják; ezen foglalatosságok-

ban őket segíteni kell, a' mennyiben azt kívülről sárral körül kell tapasztani, hogy kassokhoz valami féreg ne juthasson. Egyszer'smind szükséges minden kasokat sorra vizsgálgatni, és a' mennyire lehetséges, mértékre tenni, 's a' mellyek 20 fontot nem nyomnak: azokat az ő téli eledelök' híjánosságához képest megjelelni, és télen által táplálni.

A' külömbféle állatok' hizlalására legkülönösebb hasznú és sikerű magok és gyümölcsök.

A' sertések', ludak', pulykák és réczék' hizlalására legjobb a' kukoricza. A' búza dara, vagy búza liszt megfőzve, vagy mint kenyér megsütve különös haszonnal tökéletesíti a' sertések megbízását, mellyet leginkább csak a' hizlalás' végefelé kell nékiek adni. A' rozs maláta kiváltképen a' hízó ökröknek hízásokat nagyon előmozdítja; az árpa maláta pedig minden állatot húsosít, és minden hizlaló állatnak ezt kellene adni hizlalásának végefelé. — A' megfőtt borsó, nagyon hasznos a' galamboknak, ludaknak, réczeknek, sertéseknek és marháknak; az utólsók' nagyon megkövérednek a' bükkönytől is, ha az zab darával és répával összevegyítve nékiek adódik. A' főzött disznóbab és lencse is különös hathatósággal előmozdítja a' szarvas marha és juh' hízását. A' tatárka bükkönyel és borsóval vegyítve majd minden hízó állatot kövérré téssen. A' köles a' szárnyas állatokat felettébb hizlalja. Zabtól a' juh és ökör legjobban meghízik. Minden féle olajnak kiütött magpogácsái; len, kender, tökmag, repce, mák, dió, napraforgó olajgyümölcs 's több e' félek' pogácsai hasznosok a' szarvas marháknak, sertéseknek és ludaknak hizlalásokra; de csak eleinte hogy azokkal mintegy félig formán megbízassanak; mert ha mind végig csupán e' féle olaj pogácsákkal biznának, valami kedvetlen ízű 's szagú lenne a' húsok és nagyon sárga a'

kövéruk. Az olyan állatoknak, melyek már olajpogácsáktól jó formán meghíztak: hizlalások' végefelé vagy árpa, vagy zab darát kell adni, vagy pedig búzalisztnek az alját, és az által elvéttetik az olajpogácsák' kedvetlen ízük, és tükéletes, jó ízű húst és tiszta kövérséget vesznek magokra. A' vad és szelíd gesztenyék is jó hizlaló eszközök. A' vadgesztenyét azonban előbb meszesvízbe kell hányni, hogy az által keserűségüket elveszítsék; azután össze kell darabolni, 's vízben megfőzni végre pedig megszáritani, és úgy marhának, sertésnek, juhoknak vagy kecskének adni. A' makkot is jobb megfőzve, vagy legalább megperkelve adni a' sertéseknek és apró marháknak; de a' hizlalást azzal végezni még sem jó. — A' bükkmag is épen olyan használatú mindenféle állatokra nézve, 's azzal is a' feljebb eloadott módszerént kell bántani; de a' sertéseknek tölgy mákot is kell közükbe vegyíteni, különben nagyon hitvány szalonnájok lenne. — Az almától, körtvélytől és minden más egyéb savanyú gyümölcsöktől megfőzve, mindenféle állatok meghízhatnak különösen pedig a' sertések. Epen az a' hasznok van a' gyümölcs törkölynek is. A' töktől is megfőzve nagyon híznak a' sertések.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' halastavak ezen hónap' közepe felé kihalásztatnak, az ivó pontyok kiválogattatnak, és a' tavak' fenekéi az iszaptól kitisztítottatnak.

A' fenyvesekben tüzi fák vágattatnak, 's egyszerű'smind azok közül a' kádároknak való hasznos fák kiválogattatnak. — A' szénégetés szorgalmasan folytattatik. — A' tölgy, bükk és nyárfa magok gondosan összeszedettetnek, 's a' hol hizlalni lehet, oda hajtattanak a' hizni való szelíd sertések. — A' fagallyak és levelek felgerebjelednek. — Az erdei famagok elvettetnek.

Az öz bakok és borjúk lövöldöztethetnek; a' szarvasokéval ellenben fel kell hagyni. A' vad-disznók is elhagyván malaczjaikat, lövöldöztethetnek. A' nyúlakra is rókákra hajtó vadászatot el lehet kezdeni. — A' borzokat fogdosni lehet. — A' császár madarakat, csaló sípra szintűgy menvén mint a' foglyok, lehet mind törrel fogdosni, mind pedig lövöldözni. A' vadrécze és egyéb vadmadarak vadászatja folytatatik.

Végefelé ezen hónapnak a' szarvasok' élébe kitétethetnek a' szózó váluk.

I. Házi és udvari foglalatosság.

Ha még a' múlt hólnapban, a' télire való savanyított káposzta el nem tétetett hordókba: tehát e' hólnap' elején utánna kell látni; továbbá sertés, juh's kövér marha húsokat besózni, füstre rakni.

A' pinczébe elrakott zöldség és gyökér félét meg kell szellőztetni, és nedvesíteni, 's a' rothadásra hajlandókat közülök kiszedni.

A' télire való tűzifát betakarítani; alynak való csuhét, gyéként a' tavakból, gyenge gallyakat és leveleket az erdőből be kell szerezni.

A' csépelés, kendertörés, tilolás, gerebelés és fonás folytatatik. — A' szemes életet jó száraz helyre, hambárokba vagy deszka rekesztékek közé, vagy a' hol szokásban van, vermekbe kell töltögetni.

* * *

A' lisztet molyosodás nélkül sok ideig eltarthatni.

Ha a' lisztet, a' minden emberi eledelmek között a' legnemesebb 's táplálóbb eleségbéli gyűjteményt épségben 's romlás nélkül megakarod tartani, hogy belőle egészséges és kedves ízű kenyeret készíthess: tehát nem kell

mindjárt, a' mint a' malomból haza szállítatik, ládába vagy hordóba tölteni; mert úgy ott megcsomósodik, 's összeállván még meg is dohosodik, akkor pedig egészen rossz ízű, egészségtelen kenyér lesz belőle.

Hogy hát ezen rosztat elkerülhesse az ember: válasszon egy bizonyos száraz és tiszta helyet épületjében, hol a' szabad-levegő, szél 's még a' nap is behathat, 's ott egy tisztán kisüprűt padozatra; vagy ha az nincs; tiszta ponyvára le kell a' lisztet vékonyan teríteni, gyakran felkeverní, forgatni, későbbben a' midőn már kiszikkadtnak lenni látszik: két három ízben is szitán által bocsátni. Azon csomósodott vagy összeállott gümbölyegeket, melyek a' szita fenekén megmaradnak: széjjel nyomván 's dörzsölvé a' napra kitenni, 's tökéletesen kiszáradása után megtisztálni és a' többivel együtt hordóba tölteni, keményen megütködni 's tapodni, és úgy fedéllel jól beborítani, csinálni; hogy levegő se juthason hozzá. A' nagy liszt gyűjteményekben ezt a' módot különös haszonnal lehet gyakorolni, a' midőn különben az életnek szemekben maradása 's magul tartása a' szükséges gyakori forgatásnál fogva sok idő vesztegetésbe és költségbe kerül, azonban mind a' mellett sem egészen bizonyos ha elkerülheti é a' szemes élet a' megdohosodást avagy a' zsúzsok' belekültözködését; sőt gyakran meg sem lehet attól menteni. A' háztartásra nézve leghasznosabb és gazdaságosabb az életnek liszté őrletése és az elébb előadott módszerént eltevése, azt az ember akarmelly idő pontban készen használhatja, a' mellett a' megromlástól nem tarthatván minden gond 's baj nélkül húzamos ideig épségben eltarthatja, 's belőle mindenkor egészséges és jó ízű kenyerre vagyon. Egy jó ház padlásán sok hordókkal el lehet tenni, egy hordóba pedig jól letaposva 's gázolva sok jól kiszáritott lisztet tölthetni. A' kiszedésekor a' lisztet baltával kell felvagdálni, 's úgy összetörni és megsitálni.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatoság.

A' gyümölcs magok' gyűjtését még mind folytatni kell, mellyek még el is ültettethetnek, ha a' földet még a' fagy és hó meg nem lepte. Azon esetben még fák és bokrok is ültettethetnek. Lágy időben a' falbéléseket (spallier) és a' törpe-fákat, valamint tengeri szőlő és málna bokrokat nyírni és metszeni lehet, 's a' lugasok' ágasait, boltozatait és léczjeit is kiigazgathatni, 's a' romlottakat újakkal felcserélhetni.

A' kertek' kerítései megjavíttatnak, a' gyümölcsfák' derekai vad rózsza és kőkény gallyakkal körül öveztetnek, hogy télen által a' nyúlak és egyéb vadak héjjaikat le ne rághassák.

A' diófákat épen most kell tisztogatni; mivel azoknak a' tavaszi metszés 's vagdalás ártalmas.

Lágy idővel, egészen mostantól fogva tavaszig mindig lehet fákat párosítani. Ha az összepárosított ágak jól összeültetnek, 's oltóviaszal a' nyílásaik jól bevonattatván ruhával jól betekergettetnek és illendően megkötöttek, még a' legkeményebb téli hidegnek sem lehet reájok legkisebb ártalmas befolyása is. — A' November és December hólnapokban párosított (copulirt) fák, sokkal hamarabb és bujábban hajtának, mint a' Januariusban vagy az az után későbbben oltattak.

A' jövő tavasszal elültetendő fákra nézve igen hasznos az, ha gödreiket a' mellyekbe ültettetni fognak, még most mindjárt megásattatnak; mert azon kinyitott föld magában sziván a' téli nedvességet, a' szerént a' benne álló fát termékenyíti.

* * *

A' nyúlakat hátra tartóztatni a' fáktól.

Vegyen az ember két rész fagyút, egy rész kulimászt, és mind a' kettőt olvassza össze gyenge tűznél. November hólnapban lágyítsa - fel ezen vegyületet és kenje - be vele minél vékonyabban lehet a' faderekának héjját. Ezen máz, a' fa bőrét épségben tartja több esztendőig, a' nedvet a' fából kijűnni nem engedi, a' nyúl pedig sok esztendő után sem közelít az olyan fához.

Még egy csálhatatlan eszköze a' nyúlak ellen a' következendő: vegyen az ember 18 Xr. árrú puskaport, ugyanannyi mennyiségű ördögzsart; az első dörzsölje 's törje széjjel egészen liszté, 's azután vegyítse össze a' másikkal; annakutánna csináljon agyagból melegvízzel pépet, 's azon híg pép közé töltsen a' puskaport és ördögzsart 's kavarja, vegyítse össze jól. Ezen vegyülettel kenje-be egy pamacsál a' fák' derekait a' meddig a' nyúlak elérhetik, a' földtől mintegy 3 — 4 lábnyira.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Szüret végezete után a' tökéek mellől a' karokat fel kell szedni és rakásokba rakni, a' melly munka nagyon könnyen és hamar megy; ha előbb a' karok egynehányszor oldalra meglóggatódnak.

Ha szüret alkalmával a' szőlők' árkai nagyon betaposódtak, ismét meg kell kapálni; részszerént azért hogy az ezen idő tájban esőzés a' szőlők' gyökereikre annyival inkább lehassanak; részszerént pedig hogy a' kapálásnál fogva a' dudva tövek kivagdaltatván annyival jobban kiirtattatnak. — Ha a' vesszők már megérttek, a' kivesszett tökéek' helyére bujtani kell; későbbben a' szőlőtöket trágyázni kell.

A' szőlő trágyázás a' környülállásokhoz képest telyesítettik a' sovány földűt minden harmadik esztendőben, a' jobb fajta földűt hatodik, az ismét

jobb földűt tizenkettődik esztendőben kellett trágyázni, hogy az által a' föld' termése megújíttassék. A' jól megérett marha ganéj, gátföld és tó iszap különös hasznúak a' szőlőnek; ellenben a' friss lóganéj, kecske és lúd ganéj, ártalmasok. A' mi a' trágyázás módját illeti; azt e' képen kell végre hajtani: ásson az ember mindenik tőke mellett egy gödröcskét; de ne épen a' tövénél, és azon gödörbe vessen 2 ganajozó villával trágyát, 's azon helyről a' megevesedésnél fogva a' kövérítő nedv elszívároga a' tőke gyökereit befoglaló földhöz, honnét a' tőke folyvást táplálódik.

A' hideg éghajlat alatt, és kiváltképen az alacsony fekvésű szőlő tőkéket be is kell fedni, hogy az által a' fagytól megmentessenek. A' tőkéket meghajtván az azokon lévő vesszőket is, és vigyázva lábballenyomva, földdel betemettetik: mindazonáltal feletle sok földet nem szükség reá kapával hányni; mert különben a' vesszők elrothadnak. Különösen a' kertiszőlők multhatatlanul megkívánják a' fedést. A' melegebb éghajlat alatt lévő szőlőtőkéket nem szükség befedni; mert a' tapasztalás azt bizonyítja, hogy a' fedetlen hagyott szőlő tőkéik gazdagabban teremnek a' fedettekénél; minthogy a' fedésnél és meg a' kinyitáskor fogva, részszerént sok szemek letöredeznek, részszerént meg elrothadnak vagy megvakúlnak, kivált nedves télen.

VI. Szántóföldbeli és réti foglalatosság.

Ebben a' hónapban még helyre lehet pótolni azt a' mi a' múltban elmulasztódott.

A' melegágyakban álló keményebb természetű plánták, mint p. o. téli saláta, téli kártifolia

és több e' félék, sok friss levegőt kívánnak; ennélfogva csendes, száraz időben, ha csak fagy nincs: azt tőlök meg nem kell tagadni.

A' babkarókat a' földből fel kell szedni, és valamely szárnyék' alá rakásra rakni 's megtartani.

A' hüvelykes vetemény magokat tokjaikból kitisztítani 's alkalmas helyre fagy nélkül való szobába eltenni.

A' kertásással 's forgatással foglalatosságnak kell. Most még föld gyűjteményeket is lehet készíteni, összeállítani, mellyhez a' meleg ágybeli földet, fa levelekkel, revesedett fa földel és marha ganéjjal összevegyítve használni 's alkalmaztatni lehet. — A' már régebben felállított föld gyűjteményt meg kell forgatni, hogy a' téli nedveség azt annál jobban összejárhassa és összeérlelhessen.

Nyílt idővel az oltalom alatt lévő, nem felette nyirkos ágyakba, mellyek még a' múlt hónapban el voltak készítve, lehet veteményezni: borsfűt, sárgarépát, czéklát, turbulyát, labodát, rezsukát, salátát, kékkáposztát, fejrőkáposztát, demutkát, petrezselymet, raponczát, spárgát 's több e' féléket. — Kiültetni is lehet még: salátát és kékkáposztát, de nem egészen bizonyos következéssel.

Melegágyba vethetni: salátát, retket, hónapos retket, rezsukát és egyéb saláta fajokat.

A' szabad levegőn telelés végett kinn hagyott árticsóka plántákat most már be kell fedni gyenge fagallyakkal és úgy ganéjjal; de sokkal jobb, ha előbb virág cserepekkel beboríttatnak: úgy nem fojtódnak meg olly könnyen. — A' raponczával, zellerrel és spárgával is épen úgy kell bánni, be kell őket előbb gallyakkal borogatni,

azután pedig földet vagy ganéjt kell rájuk rakni, hogy a' téli hideg ellen megoltalmaztassanak.

Csiperke gombát (Champignon) egész esztendőn által a' pinczében termeszteti.

Vessen az ember a' pinczének legszárazabb részében a' faltól 3 vagy 4 lábnyi távolságra egy melegágyat, melly 9 rész lóganéból és 1 rész galamb ganéból álló és 1 lábnyi magosságú legyen. Minél több fejrészalak látszanak közötté, mintha be volna vele szöve: annál jobb szolgálatú és céljának felelőbb. A' kinek számár vagy öszvér ganéja van, aból is tehet 2 résznyit a' lóganéjhoz. A' midőn már az ágy készen van: szerezni kell egynehány csiperke gombát, vagy az erdőn, vagy pedig kertészeknél a' hajtóházakban; 's azokat földestől együtt fel kell venni és úgy a' készített ganéj ágyba kell őket széjjel jól távol egymástól rakni; azután pedig jóféle porhanyó gát-földel mintegy 1- hüvelyknyire az egész ágyat beteríteni, 's vízzel megöntözni. Azon melegágyból ugyan különben is nőnének csiperkegombák, ha mindjárt anya gombák nem ültetődnek is bele: de azoknál fogva sokkal hamarabb és nagyobb mennyiségben fognak a' gombák kelni. Ezen megvetett ágyból, sok esztendőig, minden idő szakaszban bőven szedhet - fel gombát a' nélkül, hogymás egyéb gondot vagy fáradságot rá fordítson, mint minden héten egyszer lanyha melegvízzel megöntözze az ember.

A' lóbogarak' kipusztítására hasznos eszköz.

A' lóbogarakat könnyen meg lehet fogdosni, ha az ember Novemberben a' kert' több részeiben egy lábnyi mélységű gödröcskéket ás és azokat lóganéjjal betölti. A' lóbogarak, ezen ganéj rakásokkához a' benne találtató férgek végett nagy örömmel húzódnak, 's egész télen által ott tartózkodnak, tavasszal azután, minekelőtte még a' földfagya kimenne, felássa az ember azon gödröcskéket és ott a' lóbogarakat mind meg lehet fogdosni 's öldösní. Nyáron által a' gilisztákat lehet így fogdosni és pusztítani.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatoságok.

Azon plánták' leveleit, mellyek téli tartó helyökön elszokták leveleiket hányni, mihelyt sárgulni kezdenek, azonnal le kell szedni, ne hogy rothadásba induljanak és a' plántákra is átláthatván sinlődésbe essenek.

A' lis korán nyiló tulipánokat, mellyeket az ember karácsonra virágoztatni akar, mind a' mellett sem kell nagyon közel a' kemenczéhez rakni; hanem egy betűtött szobában az ablakhoz helyheztenni; a' gyöngy virágokat ellenben sűrűn be lehet mohval rakni, és annál hajtani.

Minden hasadást és nyílást, melly az üvegházban találatnék, gondosan be kell csinálni 's ragasztani; kiváltképen pedig arra ügyelni, hogy kemény hidegben a' külső csipős levegőt kívülről atól a' lehetőségig elzárja.

A' gyengébb fajú állandó plánták, mint a' láng virág, pézsma és többek, mellyeknek a' szabad levegőn kell telelniük, valamint a' földben hagyott Jácint, díszes nárezis, taczeta nárezis, szélvirág, (anemona), ranunculus hagymák, a' Spanyol, Persai, Anglus és pompás dardácskak most mind befedtetessenek jól és vastagon fa levelekkel.

Medvesül virág és Primela magokat most lehet vetni, vagy ha később akarja az ember vetni: tehát az ágyaikat vagy ládáikat előre elkészíteni, hogy mihelyt a' hó leesik, a' hóra azonnal el lehessen vetni.

Kedvező idő jártával még lehet szélvirágot és ranunkulust ültetni; de mindjárt be kell őket vastagon fa levelekkel borogatni.

Jól kiszáritott lángszín lilium hagymákat (*Lilium bulbiferum*) most még lehet cserepekbe ültetni és hajtóházba üveg alá tenni. Bánás módjok, az a' mi a' Jácintusé.

Az narancs és citrón fák' plántái, öntözés alkalmával meg ne locsoltassanak; hanem csak a' földjök nedvesíttessen - meg. — A' bágygyadt plánták megfrissítésére a' növény házban mindig elegendő állott víznek kell lenni.

A' hajtóházban 12 — 14 grádusnyi melegségnek, a' hűvesben pedig 4 — 8 grádusnyinak kell lenni, melly legtöbb plánta természetivel meg-egyez.

VI. Szántó földi, és réti foglalatoság.

A' káposzta tökéletesen kivágattatik és haza takarítottatik. — A' vetés elvégeztetik. Míg csak az eke a' földbe mehet, a' forgatást mindig folytatni kell. A' káposzta és egyéb szántóföldekre trágya hordattatik és a' lóhere földek hosszú, szálás dudvával terítettnek be. — A' rétekre, a' rajtok lévő moh elvesztése tekintetéből vizet kell bocsátani.

Mihelyt befagy, azonnal el kell a' zöld vetésekről a' juhokat tiltani; az azokon járás szinte olly ártalmas mint a' réteken.

A' vadakat a' szántóföldektől hátra tartóztatni.

Vegyen az ember 2 — 3 lat ürdögyszart, melly minden Patikában találtató, 's mázolja be azzal valami darab rongyokat, és azokat karókra aggatva a' földtől 3

lábnyi magosságra rakja - ki a' szántóföld körül, úgy hogy minden tíz lépésnyire egy egy álljon. Ennek szagát ki nem állhatván a' vadak, közel se kívánnak hozzá járni.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' szarvas marhát most már végképen istállóban kell tartani és étetni. — A' takarmánnyal gazdálkodva kell bánni, a' barom' mennyiségéhez képest kiosztani; számba kell venni az eleség takarmányféle' gyűjtemény mennyiségét és a' jószág' számát, és a' szerént kiszámítván az egyre-egyre naponként esendő takarmányt, azt naponként meg kell tartani.

Szárnyas állatokat hizlalni és eladni.

Ha a' méhkasok vagy köpük nem elegendő vastagok és a' szél 's hideg által könnyen által járhatók: tehát borítékot kell rájuk rakni, hogy a' tél ellen védelmezve legyenek.

A' méheket télen a' kemény hideg ellen védelmezni.

Zsúpot kevés szalmát vesz az ember elő, mellyel a' kast vagy köpüt körül sűrűn befedi és felül szalmaküttel összekötve egészen a' kashoz vagy köpühöz alkalmaztat; azután pedig mindenütt egyformára elegyengetve a' szalmát, azt derékon 's a' kashoz szorítja, az alját pedig egészen föld színig körül metszi, de mintegy 1 újni hézagot még is hágy a' szalma vége és a' föld vagy deszka között, hogy a' férgek ott fészket ne verhessenek. Minden hónapban fel kell egyszer a' kast helyéből emelni, 's az alját a' düglött méhektől és a' méhek ganéjjától kitisztítani, és azután ismét letapasztani. Szükséges arra is vigyázni, ha a' méhek telelő helyük nincs e' felettébb kitéve a' hidegnek; ha az ember azt tapasztalja: azon esetre őket melegebb helyre kell takarítani, a' hol lármá és világosság nélkül csendességben maradhatnak. Mihelyt azonban az idő enyhülni kezd: nap lemenet után őket ismét helyükre kell vissza szállítani.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' tavak' halászatja folytatódik. — Azolylan tavakba, melyekben halak vagynak, magosabban kell a' vizet bocsátani, hogy fenéig be ne fagyjanak. — A' halászathoz tartozó szereket 's eszközöket szárazon kell tartani, és bátorságos helyen, hogy az egerektől kivált a' haló szélyt ne rágattassék. — A' tavak jegein gyakran lékek vágattassanak.

A' tűzi fák' vágása folytattatik, és az épületekhez való fák' vagdalása most kezdődik. — A' sertések hizlalódnak. — A' síkföldű erdőkben a' szénégetés még folytattatik; a' hegyes erdőkben pedig a' hó miatt már megszűnik. — Falevelek gerebjéltetnek, melly munka, ha vigyázattal meg véghez, az erdőnek is használ, a' mellett pedig jó féle trágyát is ad.

A' tölgy és bükk makkok összeszedődnek 's takarítatnak; a' fejer és egyéb tühegyű fenyő gubók pedig letördeltetnek. — A' veres fenyők' gubóit legjobb télen által a' fákon függve hagyni; minthogy azoknak magvai különben sem könnyen hullnak ki; Márczius elején pedig sokkal könnyebb őket kipérgetni. — A' közönséges éger fa gubók' szedése most veszi kezdetét.

Mindenféle erdei fák' magvetése és ültetése munkába vétetik. — A' jövő tavaszi magvetéshez a' földet el kell készíteni.

A' vaddisznó vadászat, valamint a' nyulaké és róháké is folytatik. A' borzok törrel és fogó vassal fogdosztatnak.

A' vadászat, nagy és apró madarakra egészen kiterjed.

D E C E M B E R.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' csépelés, lentörés, tilolás, gereblélés és fonás úgy nem különben a' toll fosztás és kukoricza morzsolás folytatatik.

A' gyümölcsöket szorgalmasan meg kell tekinteni, 's közüle a' rothadtakat kiszedni. — Mihelyt keményebb fagyok állnak be, a' még eddig pinczébe nem takarítottakat, minekelőtte a' fagytól megromolnának, mind le kell szállítani bátorságos helyre.

A' zöldséges pinczében és gödrökben szoros felvigyázat kívántatik, a' romlásnak indult czikoriákat, kehleket, zellert és kártifolákat a' földből ki kell szedni, a' rothadtakat kivetni, a' romlani kezdetteket rothadt részeiktől kitisztogatni, és egy fagytól bátorságos száraz helyen megszáritani, 's úgy újra a' pinczében földbe ültetni. — E' hónap végével a' cselédekkel számot vetni.

A' lent olly puha, és lágyá tenni mint a' selyem.

A' len' finomítására egy közönséges két nyújtó fájú vagy hengerű mangolló kívántatik. Mindegyik görgőre vagy hengerre egy egy font gereblélt lent tekerget fel az ember jó szorosan feszesen, azután egy vastag ruhát keményen rá teker az ember, hogy az a' lent összeállva tartsa. E' szerént mind a' két görgő felkészítetve alá tetik a' mangorlónak, és a' millyen sebességgel csak le-

hetséges mintegy öt vagy hat minutumokig mángorlódik. Ez által a' len felmelgedvén, minden hajszálai közt lévő csepű és haj kéreg lehúll, 's szálai megfeszülvén, hitelen felül való puhákká lesznek. Ekkor leszedődik a' len, 's megfordítva ismét a' gőrgőre tekertetik a' szerént mint előbb, és újfent mángorlódik épen olly sebesen mint előbb. Minekutánna így kétszer megmángorlodott: újra meggereblélődik, és már akkor selyem puhaságú.

II. Foglalatosság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

A' fa oskolára a' nyulak végett különös gondnak kell lenni. — A' magokkal nem rég beültetett ágyakat a' fagy ellen jó vastagon be kell falevelekkel teregetni, vagy pedig szalmás ganéjjal 's egyéb dudvával fedni.

A' gyümölcs termő fák körül árkolása és trágyázása, ha még meg nem történt, ezen hónapban a' mennyire csak az idő megengedi, munkába vétetessen és végre hajtattasson. Még az időjárása engedi a' gyümölcsfákat tisztogatni kell.

A' nem régiben kiültetett fiatal gyümölcsfák töveit, száraz hidegben, szalmás ganéjjal avagy falevelekkel jó vastagon be kell teregetni, hogy a' földszint lévő gyenge gyökereket a' fagy meg ne ronthassa.

Kemény fagy idején legjobb a' kerthez megkívántató szereket 's eszközöket betakarítani, mivel a' kerékvágás a' földet le nem vágja: most hát ganéjt, gát földet és iszapot, 's egyéb e' félét rontás nélkül lehet beszállítani.

A' kertészséghez tartozó művszereket megújítani 's javítani most idő van; hogy a' kikeletre minden szükséges eszközök jó karban készen legyenek.

A' fák sebeit begyógyítani.

Vegyítsen az ember egy font közönséges lenmag olaj-

hoz 2 lat ezüst habot, 's azt főzze együtt egy óráig, azután vegyítsen közé apróra tört égetett csontot megszállva, míg csak az hig tézta formává nem lesz. Ezen tézttával kell azután bekenni a' fán esett sebhelyeket; természetesen, hogy előbb azon vágásokat az ember a' fabőrével egyenesé; simává teszi. Ezt a' munkát száraz időben kell tenni, hogy azon olaj kenőcs jól a' fába vehesse magát.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

A' szőlőkben folytatódik a' döntés és trágyázás.

A' hol még meg nem történt, az enyhesebb fagyok szőlőkben szőlővesszőket ültetni is lehet, csak hogy azokat a' kemény fagy ellen be kell fedni.

Nagy fagyok idején, a' midőn különben semmi egyéb foglalatosságot sem lehet tenni: szőlő karókat hegyez az ember, az ócska elrothadtak helyett pedig újjakat készít; azonkívül pedig a' szőlőben találtató nagy köveket, mellyek alatt az egerek és egyéb férgek örömet tanyáztatnak, rakásra szedni és a' szőlőből kitakarítani. Az ilyen nagy kövek a' szőlőművelésnek jól végrehajtásában sok akadályt tesznek.

IV. Foglalatosság a' zöldséges kertben.

Míg az idő kedvező, a' kert ásódik és ágyakra osztódik. Ha pedig a' föld befagy: akkor különbözőféle trágyának valókat kell belé takarítani, mint p. o. marha, tyúk, galamb, és juh ganéjt, kerti földet, hamut, iszapot 's több e' félét.

Ha szép idővel a' földet még mivelní lehet: úgy nemelly növény magokat még, a' mellyek a' téli hideget kiállhatják, és a' mellyeket tavasz elején mindjárt használni lehet, egész bátorsággal lehet vetni; mint p. o. spinátot, spárgát, minden nemű répákat és czéklákat, petrezselymet, paszternákot, salátát, disznóbabot, korán való bor-

sót és egyéb magokat, mellyek rendszerént Januariusból és Februariusból szoktak elvetődni. Ezen alvó magvetéseknél meg kell jegyezni, hogy ne sűrűn vetessenek, és tavasszal a' midőn kikelnek, a' hol még sűrűn 's rakáson állanak, a' sűrűből ki kell tépni minelőbbé szárra indulnának.

Az Augusztusban és Septemberben gyűjtött répa, petrezselyem, zeller magokat tokjaikból ki kell fejteni tisztítani, és jó helyre tenni.

Legjobb módja a' magok' jól eltartásának.

A' zöltségek és virágok' magvainak tartására legjobb 's legalkalmasabb edények az úgy nevezett cukor üvegek, mellyeket felül jól be lehet papíros borítékkal csinálni 's kötni, úgy azonban, hogy a' papíros fedéliket egy kötő tüvel meg kell szurkálni, minél fogva a' magokhoz szabad levegő juthasson, különben a' magok megpenészesednek. Az ilyen üvegekben tartott magok, mellyeknek nevéük és érés idejük az üvegre feljegyeztetik, sokáig eltarthatnak csírázó állapotjokban; kivált ha hűvelyeikben tökéletesen kiszáritva tétetnek el.

V. Foglalatoság a' virág szoba, narancs és mulató kertben.

Mint hogy a' virágos kertbéli foglalatosságok most felette szűk határok közé vagynak szorítva: tehát ezen időt a' földesládáknak, kertpadoknak, szalma, gyékény ponyváknak és egyéb kertiszereknek kiigazításokra 's javításokra kell fordítani.

A' virágmagokat tokjaikból kifejteni 's jó meleg szobában alkalmas helyre tenni kell.

A' medvefű virágok és primulák, ládaikban mohval fedtessenek be a' madarak ellen, medvefű virágmagokat még most is lehet hóra elvetni.

A' bodza és kecskefűz bokrok bevitetődnek a' nékik rendelt hajtó helyekre.

A' plántákat telelő helyeiken szorgalmasan

meg kell sárguló leveleiktől tisztogatni, a' nékik szükséges mértékű melegségben egyenlőn tartani, 's nagy vigyázattal és csak épen szükség esetében megöntözni. — A' füstöl és portól különös gondal meg kell oltalmazni, és az utolsót a' rajtok megüledett penészel együtt egy puha haj kefével le kell rólok tisztogatni.

A' plánta tartó házakban az egerekre és egyéb ártalmas férgekre különös nagy figyelmet kell fordítani, hogy azok onnét akár mi úton 's módon is kipusztíttassanak.

Mivelhogy a' melegség mértékje az ablakoknál, és az előre görbülő üveg és hajtóházaknál, a' szerént a' mint azoknak több vagy kevesebb előre hajlások van és a' virág 's egyéb plánta edényeknek álló helyeik és a' mint alább, vagy magosabban helyheztetve vagynak, igen különböző szokott lenni: tehát minden téli hónapban vigyázni kell arra; hogy azon plánták, mellyek nagyobb melegséget kívánnak, az ablaktól hátrább és magosabb állókra ellenben a' kevesebb mértékű melegséget kívánók, az ablakhoz közelebb és alacsonyabb állókra helyheztetnek.

Bár milyen melegségben kellessen is a' citron és narancs nevelő házakat tartani: azért az ablakokat a' kemény téli hónapokban sem kell mindig gyékény v. szalma ponyvákkal fedve tartani, hanem a' fedezőponyvákat, ha különben nem is legalább a' déli egy pár órákon fel kell az ablakokról vonni, hogy a' növényekre jól tévő fény 's világosság hathassék. Mihelyt pedig lágy idő áll elő, a' gyékényeket egészen le kell az ablakokról szedni, 's dél tájban egy egy kis ideig az ablakokat is felnyitni, hogy a' plántákra szabad levegő hasson.

VI. Szántás - vetésbéli foglalatosság.

Ha ezen hónapban a' föld még be nem fagyott, még lehet forgatni. — Marga és iszap trágyául szállítatik.

Nyereséggel használása a' rozsnak.

A' szántóföld Novemberben vagy Decemberben, ha már megforgattatott, még tél előtt felszántattatik, télen által trágyával megjobbítottatik, Marcziusban megkevertetik, Aprilisben vagy Majusban ismét meghantatik, és ilyenképen mint egy más ugar föld egy időre megmiveltetik, még pedig akkor, a' midőn a' szántóvetőnek és annak marhájának éppen legkevesebb dolga van. Junius közepén a' szántóföld bevettetik jóféle rozsal, de valamivel vékonyabban 's ritkábban mint közönségesen szokás. Rövid idő múlva a' legszebb rét van az ember szeme előtt, melly minden szárazság és nedvesség' veszedelmeinek ellen áll. Septemiberben minekelőtte a' rozs szárba indulván kalászat hányná, ezen mesterséges kaszáló lekasztatik és termése helyett szénának használtatik. Következő esztendőben, ezen lekaszált élel a' legbővebb termést adja; mert a' telet a' tüve jobban kiállja, mint a' későbbi őszi vetés, és annál fogva az üszögnek 's egyéb termésbéli hijánosságnak nincs úgy kitétetve.

VII. Marha és méh tenyésztés.

Az istállókat ugyan melegen kell tartani, de azért gyakran friss levegőt kell bele bocsátani. — A' borjúk anyjaiktól elválasztatnak. — Minden nemű marhát tisztán tartani és rendesen élelteni 's itatni, a' rendesen velek bánásnál fogva legbizonyosabban erejekben tartatnak.

A' tyúkokat néha néha kender maggal jól kell tartani, hogy annál hamarabb tojni kezdjenek. Hetenként két három ízben perkelt zabot is a' meleg cselédházba kaptatni, úgy bizonyosan jókor elkezdik a' tojást. — A' galamb tartó gazdák el ne felejtsek a' galambjaik' étetését; mivel

azok ezen időben semmi eleséget sem kapnak a' szabad levegő' alatt.

A' méh kasokat óvni kell a' kemény hidegnek keresztül hatásától; mind a' mellett azonban néha néha friss levegőt is kell hozzájuk bocsátani. Az egerektől oltalmazni kell.

A' méhek' étetése.

Legtermészetesebb és egészségesebb eledeljek a' szűkségben lévő méheknek a' tiszta méz; csak hogy azt egy kevés közé vegyített víz által hígabbá kell tenni. Ha az idő járása felettébb kemény: azon esetre az ember egy kevésse megmelegíti, és a' tiszta víz helyett csillagos ánizs theát kell a' méz közé vegyíteni, úgy nem csak egészséges, hanem még csalogató kedvességű eledeljek is a' méheknek. A' mi az etetés módját illeti; azt a' kasoknak, vagy kópuknak avagy más egyéb féle deszka alkotmányának minémiségéhez kell alkalmaztatni. A' kasbéli méheknek legjobb az eledelt valamely lapos edényre tölteni, és azt gömbölyű vesszőcskével sűrűn berakni, hogy a' méhek a' mézbe ne hulljanak, hanem azokra állhatván, rólok e' mézet felnyalogathassák; azon edényt pedig éppen a' léphez kell illeszteni, alkalmaztatni, úgy hogy a' lépek végződéseiktől vagy csúcsaikról a' méhek egyenesen a' lapos edényhez juthassanak, azt pedig egy belső polcz által ejtetheti meg az ember. — A' magazin ládában lévő méheknek etetése így történ: minthogy annak nincs boltozatja; hanem csak lapos, bedeszkázott teteje, és így felül egy hordó akna forma lyuk van rajta: tehát az az ember felveszi vagy nyitja, 's azon lebocsát tüvig egy bádóg tölcser, a' tölcser csővnek végét be kell több rétre hajtogatott sűrű vászonnal szorosan kötni, 's úgy a' tölcserbe tölti a' mézet, a' tölcser tányérjának pedig felül fedelet csinál, melly azt egészen belepí 's fedi. Ilyen módon a' méz, a' tölcser csővjén által szivárog a' vászonyra, és a' vászonyról a' méhek szépen lenyalogatják a' mézet.

Nyeresége a' viasznak.

A' méz törkölyt és az üres lépeket apró darabokra tördeli az ember és egy lábasba hányná, 's reá tölt fél anyi vizet, azután azt kellettíhez képest kavarja. Midőn

már igazi forrásában van, egy egy jó erős vászonból való csúcsos zsacskóba tölti, melly alatt egy vízzel töltött edényt kell helyheztenni. Eleinte a' zsacskót csak csendesen nyomogatja, azután keményebben, és végre kisajtolja az ember. Illyen módon csak felettébb kevés viasz marad a' sonkoly között. Ezután a' sonkolyt még egyszer tűzhöz teszi az ember vízzel, és azt egy darabig való fővése után az elébbi módon ismét zsacskóba tölteni és abból kinyomni. A' már kinyomott viaszt kiszedvén a' vízből, bele teszi egy lábosba minden víz nélkül, mellyet egy kis forrás 's fővés után egy olyan forma edénybe tölt, mellynek felső része szélesebb és bővebb a' fenekénél, de azon edény fenekére valamelly kevés zsírfélét kell tenni, hogy a' viasz könnyen kijőjjön az edényből. Ha a' viaszt igazán ki akarja az ember tisztázni: darabolja el apróra, töltse egy üstbe 's töltsön reá egy kevés vizet, azután azt főzze még csak tisztátalan habot vet, mellyet róla szorgalmasan le kell szedni. Ha a' habzása máregészen tiszta, jele hogy a' viasz megtisztult; akkor azt egy tálba tölti, mellybe elébb egy kevés forró vizet önt. Az illyen tisztázott viasz sohasem veszti el becsét. Hogy pedig a' kiszaradásnál fogva nehézségéből ne veszítsen nedves helyen kell tartani, vagy pedig néha néha tiszta hideg vízzel meg kell öntözni.

VIII. Tó, erdei gazdaság és vadászat.

A' nád és gyékény a' jégen levágattatik; a' tó szorgalmasan lékeltetik.

Épülethez való és tűzi fák vágattatnak. — A' szénéégetés a' fagy és hó miatt egészen megszűn. — A' fenyőfa magok kinyittatnak. Vetni kezdi az ember hóra a' nyírfa és fejer fenyő magokat azon helyeken, honnét fák vagdaltattak.

Vaddisznók többé nem lövöldöztetnek; de malaczjaik és őz bakok széltire puskáztathatnak. — A' vadászat minden más egyéb vadakra 's szárnyas állatokra kiterjed. — A' nyúlak és rókák hajtással vadásztatnak.

